8 MAYIS 1961 SAYI : 3

SEÇİM !

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

RECAİ SEÇKİN
Perde Açılıyor

FIYATI : 1 LİRA

baş ve diş ağrılarına
KARŞI
OPON
OPON
OPON
OPON
OPON
OPON
OPON
FAYDALIDIR

10 mayıs

Yılın İkinci Büyük Çekilişine

SON İŞTİRAK GÜNÜDÜR

Muhtelif Adette

40.000
10.000
5.000
1.000
500 liralık

ve Ayrıca 100 ve 50 Liralık

PARA İKRAMİYELERİ

Sizleri Bekliyor.

★

Çeşitli ve Zengin İkramiyeler
Yüksek İsabet ihtimali
Mevduata % 6,5 a kadar faiz

RAYBANK

Ankara - İstanbul - İzmir - Adana - Eskişehir - Kayseri

---

ağrıların merhemi

Romatizma
Lumbago
Siyatik
Adale ve sinir
incinme
Burkulma
Üşütmeden
mütevellit
Göğüs ve
Sırt Ağrılarında

ALGO-WAX

KULLANMAK FAYDALIDIR

ALGO-VAKS'ı
ECZANELERDEN ISRARLA ARAYINIZ

Kuzeye giden yolu pusula gösterir

Zengin para ikramiyelerine giden yolu da bu küçük defter gösterir.

GARANTİ BANKASI

1961 de
1.360.000
lira veriyor

Lekeleri su ile çıkan

PARKER SUPER Quink

YIKANIR MAVİ MÜREKKEBİ

6 Cazip renkte mevcut

SOLVEX İHTİVA EDER

Bu sihirli madde sayesinde tortu bırakmaz, dolma kaleminizin ömrünü uzatır.

1 ons (29 cm³) TL. 1.80 • 2 ons (59 cm³) TL. 2.70 • 1/2 litre TL. 12.50

Kavaklıdere Şarapları
ŞEK
KAVAKLIDERE
VERMUT
AREL

Zoppas
ITALIA

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XXI, Sayı: 358

Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel : 11 89 92 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârh Matbaa Tel: 11 52 21

*

Başyazar
Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Güneş Matbaacılık T. A. O.
Klişe Atölyesi

*

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları ?
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları :
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak : 2.500 TL.

İlân işleri :
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih : 7.5.1961

Kapak resmimiz
Recai Seçkin
Seçim işareti

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

AKİS'in değişen kapağı

Elinizde tuttuğunuz sayının hazırlanmasına başlandığında, pek karanlık bir hafta ufukta görünmekteydi. Daha Ok tünlerden İtibaren felâketler felaketleri, facialar faciaları kovaladı. Bir tren kazasını, bir büyült yangın takip etti. Sonra başka bir tren kazası güç atlatıldı. Bu esnada yeni bir yangın, koca bir ailenin tamamının diri diri yanmasına yol açtı. Bunlar, bahara rağmen ruhlarda mevcut kasaveti büsbütün arttırdı. Haftanın hususiyeti âdeta, bu karamsarlık oldu.

AKİS'in kurmay heyeti kapak kompozisyonunu kararlaştırmak üzere bir araya geldiğinde, ister istemez -tabii, daha ziyade istemeye istemeye- bu nokta üzerinde durdu. Haftanın başından itibaren gazetelerin manşetleri, bir nevi "felâket habercisi" halini almıştı. Herkes ölülerden, ateşten, alevlerden bahsediyordu. AKİS'in kapağına bunlara hasretmek, şüphesiz cazip bir iş değildi. Karamsarlığı büsbütün arttırmanın mânası yoktu. Ama, madem ki bu, "Haftanın Hâdisesi" idi.. O halde, haftalık bir mecmua olarak AKİS kendi temennilerine değil, haftanın hâdisesine uyacaktı. Kapak kompozisyonu hususunda mecmuanın ressamına bu ışık altında talimat verildi. Ressamımız, kendisine has süratli çalışma metoduyla göz alıcı, manalı Ur kompozisyon hazırladı ve kapak, klişesi yapılmak üzere klişehaneye verildi. Mecmuanın içinde de, başlıca konu olarak "Facialar" incelenecekti.

İşte bu sıradadır ki iyi haberler birbiri peşine geldi ve bir anda milletin nabzı başka türlü atmaya başladı. Bunların en mühimi Seçim Kanununun yürürlüğe girmesi üzerine seçmen kütükleri için çalışmalara başlanması ve Yüksek Seçim Kurulunun teşekkülü oldu. Yüksek Seçim Kurulu kendi arasında toplanıp, haftanın sonuna doğru başkanını seçince AKİS'in kurmayına ve ressamına yeni bir iş düştü. Ruhlarda iyimserlik karamsarlığın yerini aklığına göre AKİS'in kapağı da elbette bu yeni ruh haletini aksettirecekti. Haftanın Adamı belirmişti: Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Recai Seçkin. Haftanın Hâdisesi de ortadaydı: Ferde açılıyordu. Mecmuanın ressamı, son derece sıkışık durumda kalmış olmasına rağmen yeni kapağı gene renkli olarak hazırladı. Eski kapağı rafa kaldırmaktan başka çare kalmamıştı. Ama bunu, o kadar büyük bir hazla yaptık ki.

Elinizde tuttuğunuz sayı karıştırıldığında, mutlaka bir canlılık hissedilecektir. Bunun sebebi, haftanın ortasından bu yana böyle bir canlıbğın bütün vatan sathına dalga dalga yayılmış olmasıdır. Yüksek Seçim Kurulunun teşkilini, Anayasa tasarısının Temsilciler Meclisi tarafından hazırlanarak Milli Birlik Komitesine verilmesi takip etti. M.B.K. bu konuda zaten devam etmekte olan çalışmalarım hemen süratlendirdi ve görüşlerini en kısa zamanda tesbit kararını verdi. Yassı adada 1 numaralı dosyanın 11 Mayıs günü ele alınacağının ilânı bu hâdiselerin üzerine geldi ve huzur tohumcuklarının büsbütün açılmasına vesile teşkil etti. Bunlar, memleketin havasını bir anda değiştirdi. Sadece içinde bulunduğumuz kaftanın başındaki kötü haberlerin değil, bir süredir en ziyade kararsızlık ve tereddütlerden doğan ruh sıkıntısının da tesirleri ortadan kalktı.

Bitirdiğimiz haftanın başından bu yana millet, canlı şekilde seçimlere hazırlanmaktadır. Elinizde tuttuğunuz sayı, işte böyle bir hava içinde çıkarıldı.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXI, Sayı: 358

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

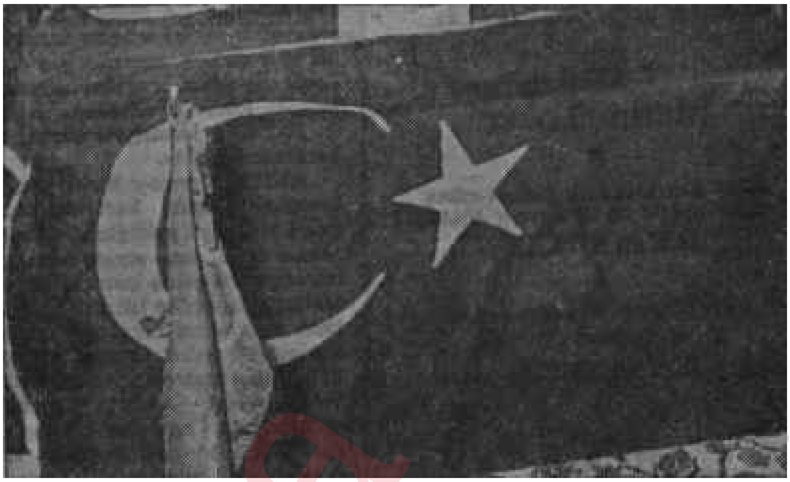
8 MAYIS 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Sonun başlangıcı

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, doğrusu istenilirse "tatlı bir sürpriz"in bütün hususiyetlerini taşıyan bir haber başkentte bir anda duyuldu. Yassıadada, Yüksek Adalet Divanı huzurunda, 27 Mayısın gerçek sebebini teşkil eden hadisenin, Anayasanın Bayar, Menderes ve arkadaşları tarafından ihlâlinin duruşması başlayacaktI. Tatlı sürpriz, başka tatlı haberlerin üzerine geldiğinden, müsbet tesiri mutadın üstünde oldu. Haftanın sonunda Ankarada herkes, o kadar sabırsızlıkla beklenilen seçimlerin, dolayısıyla normal günlerin 27 Mayıstan bu yana ilk defadır ki elle tutulacak derecede yakına geldiğinden bahsediyordu. Bunu sağlayan M. B. K. nin prestiji, bir anda, âdeta ilk günlerin parlaklığını tekrar alıverdi. Ama hepsinden mühimi, uzunca bir suredir damarlarda yavaş, cansız ve isteksiz akan kanlar yeniden alevlenmeye başladı. 27 Mayıs 1960'ın ateşi, tek yolun bulunup ciddi sekilde tutulmasıyla, 27 Mayıs 1961'in arefesinde tutuşturuldu. Tansiyonun, ama canlılık ve şevk ifade eden tansiyonun önümüzdeki günlerde kademe kademe artması BIr sürpriz sayılmayacaktır. Sandık başına davet edildiğinde Türk milleti, başka düşüncede olanları şaşırtacak bir arzu ve istekle iradesini belli edecek, yeni iktidarını bayram, kardeşlik, dostluk havası içinde seçecektir. Tabii, tutulan yolun terkedilmemesi ve hedefe doğru adımların herkes tarafından gözle görülecek vüzuh içinde tek tek, ama hiç geriye doğru gidilmeksizin atılması şartıyla.. Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bunun böyle olmaması için ortada his bir sebep görünmemekteydi. Hattâ, hissedilmemekteydi.

Seçim Sandığı
Gerçekleşme yolundaki mutlu hayal

Aslına bakılırsa bu haftanın sonlarında kuvvette esen memnunluk havası biraz da. bir taraftan gelen seslerin tesiri altında bulunan kudret sahiplerinin aklıselime uygun tek çâreyi doğru teşhis etmelerinin neticesidir. Memlekette bir huzursuzluğun, halkta bir dolgunluğun ve ruhlarda bir kapanıklığın mevcudiyetini herkes gibi kudret sahipleri de müşahede etmişlerdir. Buna bir deva, hayli zamandır aranmaktaydı. Bazı kimseler platonik BIr takım tedbirler tavsiye etmekteydiler. Bunlar "Evvelâ huzur, sonra seçim" formülünün şampiyonlarıydılar. İyi niyetli oklukları muhakkaktı «hususi maksat erbabı kastedilmemektedir-, ama kusurları arabayı atların önüne koşmaya gayret etmeleriydi. Zira o huzursuzluk, o dolgunluk, o kapanıklık bir tek şeyin neticesiydi: Normal günlerin özleminin! Eşyanın tabiatı icabı olan bu halin, bugünkü İktidar için bir alınma sebebi teşkil etmediği, etmeyeceği muhakkaktı ama genç ihtilâlcilerin yüreklerinde bir burukluğun hasıl olmaması da Türk milleti bakımından bir samimi arzuydu. Huzuru bir tek şey getirebilecekti: Seçim. Nitekim, bitirdiğimiz hafta onun elle tutulur, gözle görülür ilk belirtileriyle birlikte umumi hava da derhal değişti, açıldı, ferahladı. Bu, "Evvelâ huzur, sonra seçim" değil, "Seçime giderek huzur" formülünün doğruluğunu bir defa daha ortaya serdi.

Şimdi, iyi haberlerin birbirini takip etmesi ve en mühimi. İş, ticaret, ekonomi hayatının yavaş yavaş açılması - b u sahalarda ilk cesaretli adımları atacak, olanlar, mutlaka çekingenler üzerinde bir avantaja sahip olacaklardır- hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Hele Referandum imtihanı geçirilince, normal düzenin bütün belirtileri cemiyet hayatımızda BIr bir meydana çıkacaktır.

Seçimler

Ufukta görünen

(Kapaktaki Başkan)

Üzeri kalın camla kaplı masanın baş ucunda oturan ortadan uzun boylu, güleç yüzlü adam yerinden doğruldu, iyice dikleşerek sağ elini cam masaya dayadı ve sol elinde tuttuğu, daktilo ile yazılmış yazıyı yüksek sesle okudu:

"—. Hiç bir. tesir altında kalmadan, hiç bir şeyden korkmadan, seçim sonuçlarının tam ve doğru olarak belirmesi için, görevimi kanuna göre dosdoğru yapacağıma namusum, vicdanım ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim."

Ortadan uzun boylu adam yerine otururken heyecanı hissediliyordu. Daha sonra, masanın etrafındaki ciddi tavırlı Öteki adamlar da ayağa kalktılar ve aynı andı tekrar ettiler

Hâdise, geçen haftanın sonlarında bir gün, Başbakanlığın hemen karşısındaki kübik Yargıtay binası-

Haftanın içinden

Ya güveneceğiz, ya vaz geçeceğiz!

Metin TOKER

Cemiyetimiz için yeni bir hayat devresinin başında, başlangıcında .bulunduğumuz şu günlerde müstakbel düzenimizin nasıl olması gerektiği hususunda tartışmalar cereyan ediyor. Doğrusunu söylemek gerekirse tartışmalar 27 Mayısı hemen tâkip eden günlerde su yüzüne çıkmıştır. O tarihten bu yana fikirler değişik modalar takip etmiş, pek yakın bir geçmişin bazı çok acı hatıraları aksi istikamette ifratlara yol açmıştır. Sütten ağzı yananların yoğurt yerken gösterdikleri ihtiyatın bir eşi, müstakbel düzenimiz konusunda görüşenlere zaman zaman âriz olmuştur. Bir süre cemiyet hayatında sıçramalar, fırlamalar tavsiye edenler makbul görüş sahipleri olarak reklam edilmişler, onlarla beraber partisiz, hattâ politikacısız bir demokrasi kurma gayretleri rağbet görmüş, nihayet Türk milletinin ve onun en mümtaz bir parçası olan Silahlı Kuvvetlerin basireti, itidali ve sağduyusu o yolların hepsini uzun müddet açılmamacasına kapatmıştır. İhtilalin sayın başının bir basın toplantısında bu mecmua tarafından sorulan bir suale cevap olarak ifade ettiği "Türk milletinin, bütün meselelerini demokratik rejim içinde halledebilecek olgunluğa erişmediğini iddia edenler, bu millete bühtanda bulunmaktadırlar" fikri kat'i zafer kazanmıştır. Yeni hayat devremizde kendimizi nasıl bir sistemle idare edeceğimiz meselesi, hükme bağlanmış ve zaman zaman bu konuyu tekrar ısıtmaya çalışan bir kaç kişinin gayreti istisna edilirse, kapanmıştır. Biz Türklerin İkinci Cumhuriyetimiz, demokratik bir cumhuriyet olacaktır.

Şimdi, bir başka tartışma rejimin şekli değil, ruhu üzerinde devam ediyor. Demokrasinin ne olduğunu bilmesi gereken ve buna inandığı inancını vermiş bazı sayın kimseler hakikaten garip fikirler savunuyorlar. Öyle telkinlerde bulunuyorlar, o kadar tuhaf yollar gösteriyorlar ki bunları sadece romantik bir ruhun kaprisleri saymak güçleşiyor ve insan kendi kendine "Acaba"?' diye düşünmeden edemiyor. Millet iradesi üzerine, bu iradenin tecellisinden de önce bir takım ipotekler koyma gayretleri karşısında doğrudan doğruya bu millete karşı bir güvensizlik hissi sezmemek, hakikaten kolay değildir. Milleti birleştirici çalışmalar ile milleti vesayete -siz isterseniz buna, manda da diyebilirsiniz- muhtaç sanma arasında dağlar kadar fark vardır ve birincisi ne kadar makbulse ikincisi o derece saçmadır.

Bir demokraside, memleketin kim tarafından idare edileceği seçim yoluyla tayin edilir. Görülmemiş olan şey, partilerin, daha millet sandık başına gitmeden kendi aralarında iktidar paylaşması yapmaya, sandalyalar dağıtmaya, bazı pek geniş prensiplerin dışında Atatürk inkılâplarına baglılık veya kökü dışarda zararlı cereyanları desteklememek gibi..- teminatlar vermeye teşvik olunmalarıdır. Bunlar, oyunun kaideleriyle zerrece alâkası bulunmayan tertipler, tavsiyelerdir. Partiler kabilelerden, liderler tarikat şeyhlerinden farklıdırlar. Ne partiler, ne liderler bir araya, gelip millet iradesi tecelli etmeden çeşitli görüşleri, temayülleri yok edebilirler. Hattâ, zedeleyebilirler. Partilerin ve liderlerin mi demokrasilerde kütleleri, yoksa kütlelerin mi partileri ve liderleri sevk ettikleri idare ettikleri meselesi tavuğun mu yumurtadan, yoksa yumurtanın mı tavuktan çıktığı konusu kadar karışık, daha doğrusu girift Bİr husustur. Bir takım görüşler, bir takım temayüller cemiyetin içinde yatar, alev alev yanarken onlara karşı tedbir diye bazı platonik taahhütler peşinde koşmak, bunu sağlamak içki de maddi veya manevî baskılardan faydalanmaya kalkışmak O görüşleri, o temayülleri yer altında filizlendirmekten başka işe yaramaz. Bir demokrasinin gerçek teminatları, elbette ki cemiyetin içindedir. Ama yazdı teminatları, kanun hükmü taşıyan metinlerin dışında aranırsa hiç bir şey bulunamaz.

Seçim yapılddıktan sonra, millet iradesinin tecelli tarzına göre Parlamento teşekkül edecek ve kuvvetler orada yerlerini alacaklardır. Millet, eğer yandan fazla ekseriyetiyle bir siyasî teşekkülü Parlamentoya göndermişse o siyasi teşekkül, bütün mesuliyet sâdece kendi omuzlarında, memleketi bir dönem boyunca idare edecektir. Ekseriyeti alamamış siyasî teşekküllerin denetlemesi, muhalefeti, tenkitleri altında ve başta Anayasa, kanunların çerçevesi içinde.. Dönem sonunda da sevapları ve günahlarıyla milletin huzuruna çıkacak, tamamile dürüst bir seçimde itimadın yenilenmesini isteyecektir. Bir demokraside, ancak bir partinin yarıdan fazla ekseriyet sağlayamaması halindedir ki bir kısım siyasî teşekküller bir araya gelirler ve iktidarı kurarlar. Tabii, çoğu zaman karşılarında bir de muhalefetin bulunması şartıyla. Ama, hem demokrasi olsun istemek, hem de bütün partiler bir araya gelsinler, memleketi kardeş kardeş, gül gibi idare etsinler tavsiyesinde bulunmak bir çocuğumsu, pek saf, hattâ safdil düşünce tarzından başka şey sayılabilir mi?

D. P. iktidarının, 1954'ten sonra nasıl dejenere olduğunu hatırlamamak imkânsızdır. D. P. liderlerinin "İktisadi İstiklâl Savaşını veriyoruz, milletçe aynı bayrak altında toplanmalıyız" edebiyatı, tuhaftır, bugün gene aynı cinsten birleşmeler peşinde koşan sayın kimseler tarafından destek görmüş ve evvelâ Vatan Cephesi, sonra da Yassıada maceralarına D. P. yi sürüklemiştir. Dikensiz gül bahçelerine benzeyen Meclisler iktidar başlarının daima en tatlı hayallerini teşkil etmiştir ama, bunlar hiç bir zaman bir demokrasinin parçası olmamıştır. Bizim en vatanperverane saydığımız hareketler, fikirler, görüşler karşısında bile belirecek hareketler, fikirler, görüşler saygıyla karşılandığı -saygıyla kaşılamak mücadele etmemek değildir- müddetçe, bunlara kızılsa da tahammül gösterildikçe demokratik rejim hayatiyetini muhafaza eder. Siyasî partilerin en gösterişli bayraklar altında dahi toplanması, milletlerine güvenen kimseler için bahis konusu olmamak gerekir. Demokrasi, çeşitlilik demektir. Onun bu en mümtaz vasfı yok edilmek istendi mi, demokrasi aşkı, demokrasiye inanç birer tattı lâf olmaktan ileri gitmez.

Bu milletin, meselelerini demokratik rejim içinde halledebileceğine ya inanacağız ve yolumuza devam edeceğiz. Ya inanmayacağız ve vaz geçeceğiz. İnanmak için bunca sebep ortadayken bir "yerli manda" hasreti pek garip değil mi?

nın 31 numaralı odasında cereyan ediyordu. Saatler ll'i göstermekteydi. And içme merasimi böylece sessiz bir şekilde sona erdikten sonra, Üyeler birbirlerini tebrik ettiler ve üzerlerine aldıkları işin tam mânasıyla yürüyebilmesi için karşılıklı tavsiyelerde bulundular. Yargıtay binasının 81 numaralı odasında cereyan eden bu merasimin ilgi çekici bir tarafı olduğundan, basın mensupları kapıların önünde nöbete geçmişlerdi. İçerde bulunan kurul yeni seçilen Yüksek Seçim Kuruluydu ve haftanın sonundaki o gün. aralarından bir başkan seçmek üzere toplanmış bulunuyorlardı.

O sabah. Yargıtay binasının ön tarafı basın mensupları tarafından lerdi. Daha sonra başkaları da gelmeğe başladılar. Böylece, ifasına girişecekleri mühim vazifenin ilk toplantısını yapmak üzere seçme hukukçular Yargıtay binasında toplanmış oluyorlardı.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleriyle ilgili kanunun haftanın başında yürürlüğe girmesiyle başlayan demokrasi oyununun ilk perdesi böyle vekar dolu bir manzara içinde açılmış oldu. Kanunda, Yüksek Seçim Kuruluyla il ve ilçe seçim kurullarının süratle teşkili hususu derpiş edildiğinden, hummalı bir faaliyet bir kaç gün evvelinden başlamıştı. Evvela Yüksek Seçim Kurulu seçildi, sonra da kurul, kendi arasından bir başkan seçmek üzere lem foto muhabirleriydi, flâşlarını ardarda parlatıyorlar ve üyelerin alışkın olmadıkları bir çabuklukla yeni pozlar tespit ediyorlardı.

Saatin 10.05'i gösterdiği sırada üyelerin hemen hepsi, üzeri camlı uzunca masanın etrafında toplanmış bulunuyordu. Muhabirlere, toplantı başlıyacağı için dışarda beklenilmesi lüzumu hatırlatıldı ve içeriye, zabıtları tutacak olan Yargıtay Birinci Dairesinin Başkâtibi Necmettin Karaali alındı. Yüksek Seçim Kurulu üyeleri kendi aralarından bir başkan ve başkan yardımcısıyla, yardımcı üyeleri seçmek üzere başbaşa verdiklerinde, 31 numaralı odanın kapısı üzerindeki yuvarlak duvar saati 10.06'yı göstermekteydi.

Yüksek Secim Kurulu üyeleri ilk toplantılarında

Üç nal ve bir at hazır

ablukaya alındı. Binanın ilk ziyaretçileri, koyu renk giyinmiş, etraflarına hürmet telkin eden şahsiyetler oldu. Ziyaretçiler, foto muhabirlerine politikacılar gibi poz vermeğe lüzum hissetmeden mermer merdivenleri ağır ağır tırmandılar ve alışık adımlarla 31 numaralı odaya girdiler. Basın mensupları bu odayı önceden keşfettikleri ve camlı masanın etrafına sıralanmış 11 sandalyanın farkına vardıkları için, geleceklerin adedini kestirmekte güçlük çekmediler. Saatlerin, toplantının başlama saati olarak tespit edilen 10'u gösterdiği sıralarda ilk beş kişilik grup sökün etti. Bunlar Danıştayın Yüksek Seçim Kurulunda vazifelendirdiği üyeler toplandı. Haftanın sonunda basın mensuplarının heyecan ve tehalükle bekledikleri üyeler Yargıtaydan Recai Seçkin, Cemal Köseoğlu. Osman Yeten, Avni Ataışık, Muhittin Taylan, Kâzım Aldoğan; Danıştaydan ise İhsan Ecemiş. Adil Dündar, Ka--uran Erkmanoğlu, İbrahim Koloğlu ve Kemal Berkemdi. Hepsi, mûtad saatte, Yargıtay Başkanı Recai Seçkinin çalışma odası olan, mütevazı döşenmiş 31 numaralı odada toplandılar. İlk gelen üye Avni Ataışık olduğu için. ev sahipliği vazifesini o yaptı. Gelen üyeleri o karşıladı ve yer gösterdi. Tab'i bu sırada odaya bir takım davetsiz misafirler de dolmuşlardı. Bunlar, merakları müsel-

Niyet ve kısmet bir

Toplantı, aralıksız yarım saat sürdü. Sabırları tükenen foto muhabirleri, ısrarla içeriye girmek arzusunu izhar ediyorlardı. Nihayet beklenen an geldi ve 31 numaralı odanın kapısı ağır ağır açıldı. Fırsatı kaçırmayan foto muhabirleri hemen odaya daldılar. Masanın'tam baş kısmında Recai Seçkin oturmaktaydı. Bir muhabir, arkadaşına:

"— Benimle bahse girer misin, Recal bey başkan oldu!" dedi.

Fakat bir sürpriz de olabilirdi. Muhabirler sabırsızlıkla başkanın kim olduğunu öğrenmek istiyorlardı. Foto muhabirleri flaşlarını çalıştırırlarken yazı muhabirleri de çenelerini

çalıştırdılar. Bir muhabir ileri atıldı ve Recai Seçkine:

"— Efendim, toplantıyı gizli yaptınız, bize haber çıkmadı. Neler konuştunuz, öğrenemez miyiz?" diye sordu.

İhtiyatlı hakim, genç gazeteciyi şöyle bir süzdü, sonra ellerini yana açarak:

"— Bizim ağzımızdan aldığınız bilgileri gazetelere yanlış aksettiriyorsunuz. Onun için hiç bir şey söylemiyelim, daha iyi. Zaten biraz sonra ilan tabelasında neticeyi öğreneceksiniz" dedi.

Bu sırada bir foto muhabiri durmadan Recai Seçkinin resimlerini çekiyordu. Bir taraftan da konuşuyordu:

"— Aman efendim, başkan kim oldu, onu da söyleyin de bol resmini çekiverelim"

Recai Seçkin bu söze güldü ve:

"-— İyi ya İşte, deminden beri habire başkanın resmini çekiyorsun" dedi.

Bu sözler, muhabirlerin kaleme sarılmalarına sebep oldu. İstediklerini almışlardı. Recai Seçkin Yüksek Seçim Kuruluna başkan olmuştu. Başkan Seçkin, beklenen izahatı da vermekti gecikmedi:

"— Efendim, seçim yapıldı, ben başkan oldum."

Sonra sol tarafında oturan uzunca boylu, kır saçlı, zayıfça adamı işaret ederek:

"— İhsan Ecemiş bey de Başkan Yardımcısı oldu. Yedekleri de aşağıdaki listeden öğrenirsiniz" diye ilâve etti.

Muhabirler alacaklarını almış olmalılar ki, dışarıya çıktılar. Fakat nöbet bu defa kapının önünde tutulmaya başlandı. Tam 10 dakika sonra Recai Seçkin dışarıya çıktı. Basın mensupları hemen yeni Başkanın etrafım kuşattılar. Seçkin, yakayı kurtarmak için:

"— Efendim, bir şey söyleyecek değilim. Çağırma zili bozulmuş ta onun için dışarıya çıktım" dedi.

İçeriye girmek isterken, foto muhabirleri bir defa daha Seçkini flaş yağmuruna tuttular. Seçkin geriye döndü ve şakacı bir eda ile:

"— İyi ya, çekin... Parası benim kesemden çıkacak değil ya... Zarar edecek sizlersiniz" dedi ve bu defa gerçekten poz verdi.

Bu arada bazı gazeteciler de, seçimlerin yapılış tarzı hakkında sualler sormağa başladılar. İlk sual, seçimlerin hangi usûlle yapıldığına dairdi. Seçkin bunu açıkladı. Başkanlık seçimi gizli oyla ve açık tasnifle yapılmıştı. Başkan Yardımcıları ise, ad çekme usulüyle tespit edilmişti. Seçkin daha sonra, her üyenin, başta kendisi olmak üzere, and içerek vazifeye başladığını ifade etti ve basın mensuplarında» son derece nâzik bir şekilde müsaade isteyerek odaya girdi. Zira yapılacak işleri vardı.

Gazeteciler aşağıya indiler vs Recai Seçkinin bahsettiği ilan levhasının önünde toplanarak neticeleri not ettiler. Levhada, baş tarafında Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı ibaresi bulunan bir beyaz kâğıt asılıydı. Kağıtta Yüksek Seçim Kurulu üyelerinin isimleri ve seçim sonuçları yazılıydı. Resmi neticeye göre Başkanlığa Recai Seçkin, Başkan Vekilliğine İhsan Ecemiş seçilmişlerdi. Yedekler ise Cemal Köseoğlu, Avni Ataşık, İbrahim Koloğlu ve Kâmuran Ermanoğludan ibaretti. Böylece, Yüksek Seçim Kurulu kendi arasında vazife taksimi yaparak, İlk fiili çalışma gününü bitirmiş oluyordu. Bundan sonra işin tezgahlanması faslı bağlıyacaktı.

Harekete geçen makine

Yüksek Seçim Kurulunun teşekkülü, yani seçim hazırlıklarına ve seçimlere nezaret edecek heyetin işe başlaması memleketteki siyasi havayı bir anda canlandırdı. Bunu, bizzat Cemal Gürselin Adalet ve İçişleri Bakanlarına direktifi takip etti Devlet Başkanı seçmen kütüklerinin hazırlanmasına derhal başlanmasını istiyordu. Adalet ve içişleri bakanlıkları hemen faaliyete geçtiler. Kütüklerin hazırlanması Od ay kadar bir zaman alacaktı. Fakat İhtilalin başı bunun daha da çabuk tamamlanmalım Ve ilk adım olarak, Referanduma derhal gidilmesini istiyordu. Hakikaten, Cemal Gürsel kolları adamakıllı sıvamışa benziyordu. Bütün gayreti bir noktaya müteveccihti: Seçimleri bir an önce yapmak ve iktidarı, milletin serbest iradesiyle kurulmuş yeni idareye devretmek. Hükümet mekanizması bu direktif dairesinde harekete geçti ve bir faaliyet süratle başladı. Bitirdiğimiz haftanın sonlarında öyle görünüyordu ki Anayasa Haziran ayı içinde Referanduma arzedilebilecektir. Ondan sonra, seçimler için Yassıadadan başka bir şey kalmıyacaktır.

Yüksek Seçim Kuruluyla alakalı olarak memnunluk uyandıran başka bir husus, bu kurula Başkan seçilen zatın şahsiyeti oldu. Zaten Recai Seçkinin bu makama getirileceği aşağı yukarı herkes tarafından tahmin edilmekteydi.'

Recai Seçkin, 1911 de İstanbulda doğdu. Babası uzun zaman kadılık yapmış ve sonra İstanbula yerleşmiş Ali Galip bey, annesi, İstanbullu Şahver hanımdır. Küçük Recai, İlk tahsiline İstanbuldaki Erkek Muallim Tatbikat Mektebinde başladı. Çalışkanlığı daha o sıralarda hocalarının gözünden kaçmadı. Okumaya azimli bir talebeydi. Muallim Tatbikat Mektebini bitirdikten sonra İstanbul Erkek Lisesine yazıldı. Lise tahsili de, ilk ve orta tahsili gibi başarılı geçti. Hukukta okumaya ve babasının mesleğine girmeye önceden kararlıydı. Ailesinin de muvafakati ile İstanbul Hukuk Fakültesine yazıldı. Hiç aksatmadan hukuk tahsilini bitirdi. Yıl, 1934 tü. Hukuka olan sevgisi, onu yeni bir başarıya ulaştırdı. O yıl, Adalet bakanlığının Avrupaya talebe göndermek için açtığı imtihanı kazandı. Ailesinden ayrılmak onun için çok zor olacaktı. Fakat meslek sevgisi, onu bu güçlüğe katlanmaya zorluyordu.

Genç Hukuk mezunu o yıl İsviçrenin Cenevre şehrinde tahsiline de-

Kulağa Küpe

Sportmen Parti!

Biz fikir partisiyiz! Bu ahlâksız politika hayatına ahlakı biz getiriyoruz! Biz politika mücadelesini spor gözüyle görüyoruz! Biz, bu memleketin gerçek ve aydın liderleri!

Bunlar, Y.T.P. nin açıktan propagandası.

Yeni vergiler, C.H.P nin marifetidir! Tabii, C.H.P. iktidara geliyor ya, köylüye gene yükler yüklediler! Arazi ve bina vergilerini C.H.P. koydurttu! Eee, İsmet Paşa bu, köylüyü tabii ezecek!

Bunlar da, Y.T.P. nin pesten propagandası.

Şimdi, Temsilciler Meclisinde Maliye Bakanı Kemal Kurdaş konuşuyor:

"— Arazi ve bina vergilerini hazırlayan, sayın telefim Ekrem Alicandır. Bunlar Ek" rem Alicanın Maliye Bakanlığı sırasında tasarı haline getirilmiştir. Hattâ Ekrem Alican artış nisbetini 15 *misile kadar çıkarmış, M.B.K. bunu. 10*'a *indirmiştir."*

Evet, adam "Hafıza-i beser nisyan ile maluldur" dedi. Dedi ama, bu kadarını her halde o bile murad etmiyordu.

Bağdadı Beklemeyen Yanlış Hesap

Baykam

partiler, İlçe kongrelerini teşkil edecek delegelerini köylerden se çebilecekler!

Bu kadar basit bir gerçeğin kabul edilmesi için bir tartışmanın, bir sürenin ve bir müdahalenin lâzım gelmiş olması karşısında evvela bir şaşkınlığa düşmemek im kansızdır. Bir sokakta üçüncü kat inşasına müsaade veriliyor. Adam arsasına üç katlı bir bina yapmak için temel atıyor, belediye yakasına yapışıyor. *"Yoo !"* diyor, "müsaade sadece üçüncü kat için.." İlçe kongrelerine izin çıktığında bunları teşkil edecek ele manların derlenmesine mani olmak, şüphesiz, birinci ve İkinci katları olmayan üçüncü katlar inşasını istemek kadar garip bir tutumdur. Ama daha garip olan, bu tezin, Badece C.H.P. nin işlerini güçleştireceği mülahazasıyla küçük partiler tarafından monte edilmesi, sonra da bir takım "mâruf zevat" -Menderesten, Görülmemiş İmarı görebilmek için otomobil ithali müsaadesi isteyen profesör - yazarlar gibi.- tarafından basında hiç fütursuz savunulması, hattâ zavallı C.H.P. ye hücum vesilesi yapılmasıdır.

Zeytinoğlu

Köye politikanın girmemesini istemek kadar manasız bir düşünce hatıra gelebilir mi, bilinmez. Politika, memleketi idare sanatından başka nedir ki? Köylü elbette ki cemiyetin düzeni halikında görüş sahibi olacak ve bu görüşünü İfade edecektir. Bu görüşünü ise, partilerin kompartımanları içkide geliştirecektir. Köylerde devamlı profesyonel politikacıların bulunmamasını istemekle, köylerde politika yapılmamasını talep etmek birbirinden akla kara kadar ayrı arzulardır. Birincisi, o korkunç "Ocak Başkanı Saltanatı"nın, kahvelerden camilere, hattâ mezarlıklara uzanan ayrılıkların sonudur. İkincisi ise, milletten bir kısmı siyasi haklarından mahrum kılmaktır.

Bundan, iki bakımdan alınacak ders vardır. Birinci dersi kudret sakipleri almalıdırlar. Demokrasinin bin çeşiti yoktur. Bin çeşidi olmadığı içindir ki her tahdit, bir zedelemeye yol açar. O bakımdan kudret sahipleri tahditler koymaya zorlandıklarında, adımlarını atmadan önce gösterilen yolun nereye çıktığını biraz daha İyi incelemelidirler. Hatadan dönmek şüphesiz fazilettir ama, ondan da büyük fazilet bu derece fahiş hata yapmamaktır. Bu, Nasır Zeytinoğlunun İkinci "fos pozisyon" da kalışıdır. Birincisinde C.H.P. li Temsilcilerin yurt gezisine çütamayacaklarını çalımla İlân etmiş, koyduğu tahdit mânâsız olduğundan kısa zamanda dönmüştü. İkinci bir adımda daha ihtiyatlı olması gerekmez miydi ?

Hâdiseden faydalanacak bir başkası, C.H.P. dir. Liderinin tavsiyesiyle rakiplerine karşı tam bir sükûnet ve serinkanlılık, onları hücumlarıyla başbaşa bırakma politikasını başarıyla güden, bu sayede de siyasi faaliyete -bazı kimselerin ürktükleri gibi- bir horoz döğüşü manzarası vermeyen eski ve büyük partinin genç ve ateşli idarecileri iktidarla münasebetlerinde insaflı davranmakta zarar olmadığını kabul etmelidirler. Eğer bir iktidar iyi niyetliyse, onun da nasırına basmak bir başarılı davranış değildir. Unutmamak gerekir ki yanlış hesabın Bağdata gitmeden dönmesi, "nasır hikayesi"nden çok ikna ve izahın sayesinde kabil olmuştur.

vam için Türkiyeden ayrıldı. 1936 da ikinci hukuk lisansı diplomasını Cenevre Üniversitesinden aldı. Fakat henüz yurda dönmek fikrinde değildi. Eline geçen bu fırsatı değerlendirmek istiyordu. Üç yıl daha tahsiline devam etti. 1939 da doktora tezini hazırladı. Fransızca olarak hazırlanan tezin adı, 'Taliki Şartın Tahakkuku ve Bundan Doğan Hukuki Neticeler"di. Tez, başarılıydı ve Recai Seçkini hukuk doktoru payesine eriştirdi.

Hukuk doktorluğu diplomasını da ötekilerin yanına ekleyen Recai Seçkin, İkinci Dünya Harbinin başlamasından bir iki ay kadar önce yurduna, İstarıbula döndü, ilk işi, vatani görevini yerine getirmek oldu. Yedek Subay Okuluna yazıldı. Okul bitince Trakya Cephesine sevkedildi 1941 Kasımına kadar burada subay olarak vazife gördü. Askerliği biter bitmez Adalet bakanlığına başvurdu. İlk görevi, İstanbul Hâkim Yardımcılığı oldu. Bu yeni göreve 1941 'in Aralığında başladı. Ayrıca, iki de ek görevi vardı. Biri İstanbul Ticaret Mahkemelerinde Üye Yardımcılığı, diğeri de İstanbul İcra Hâkimliğinde Yardımcı Hâkimlik olan bu görevlerini de hiç aksatmadan devam ettirdi.

Seçkin, mesleki görevi olan Hâkim Yardımcılığına başladığı yıl evlendi. Müteakip yıl, bir çocuğu dünyaya geldi. İstanbuldaki görevinden ve hayatından memnundu. Fakat onu, yeni ve daha yüksek bir görev bekliyordu: İzmir Ticaret Mahkemesi Başkanlığı. 1944 yılının Aralık ayında bu yeni işine başladı. İzmirde yedi yıldan fazla kaldı. 1952 yılında Yargıtay Üyeliğine tâyini çıktığı için Ankaraya taşındı. 1954 de Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Başkam oldu. 1960 yılının 15 Haziranında da, şimdiki görevi olan Yargıtay Birinci Başkanlığına getirildi.

Recai Seçicin, bu görevleri dışında, 1946 - 47 yılları arasında Adalet bakanlığının kurduğu ve Hukuk Usulü Muhakeme Kanununu çıkaracak olan komisyonda ve gene Adalet bakanlığı tarafından 1955 - 56 yıllarında kurulan şimdiki Ticaret Kanununu gözden geçiren kurullarda çalıştı. Bu kurullarca hazırlanan Hukuk Usûlü Muhakeme Kanunu halen çıkarılmamıştır. Ticaret Kanunu ise çıkarılmıştır ve yürürlüktedir.

Recai Seçkin, Fransızca ve Almanca bilir. Tez olarak hazırladığı "Taliki Şartın Tahakkuku ve Bundan Doğan Hukuki Neticeler" adını taşıyan eseri ile, Oser'in Borçlar Kanunu şerhi ve bu kanunun baştan itibaren 109 maddesinin Almancadan tercümesi onun çalışmaları arasında mühim bir yer İşgal etmektedir.

Seçkinin üç erkek, bir kız çocuğu vardır. Mide ülserinden mustarip olduğu için sevdiği yemekleri yiyememekten, bir de Yargıtaydaki görevinin zaman alıcılığı .yüzünden, düşkün olduğu Eski Türk Edebiyatı ve Fransız Edebiyatı ile yeteri kadar ilgenememekten şikayetçidir.

Seçim hazırlığı

Yüksek Seçim Kurulunun teşekkülü ve ehliyeti müsellem bir yargıçın bu işin başına seçim yoluyla getirilmesi, seçimlere giden yol üzerindeki gözle görülür ilk adımları teşkil etti. Siyasi kulis başkentte birden karıştı ve partiler, genel merkezlerinde hummalı bir seçim hazırlığına giriştiler. Bu hazırlık çeşitli durumlar arzetti. AP. liler, hazırlığı, bölgeleri dolaşarak İkmal etmek kararma vardılar ve lider Paşalarını yola çıkardılar. Bu arada Genel Merkezin bir odasında faaliyete geçen yeni bir komite de, ismi var cismi yok teşkilâta hitaben nameler kaleme almağa başladı. Fakat bunlar. Gümüşpaladan sonra yerlerine vâsıl olabilecekleri için, pek kıymet ifade etmediler. Y.T.P. de ise durum tamamen başkaydı. Bu. Hür. P. den artmış parti de, başında bulunan aydın liderlerin öncülüğüyle, Teknik Komite ismi verilen bir komite kurdu. Bu komiteniz vazifesi, Genel Merkezin direktiflerini yazılı şekle sokup teşkilâta ulaştırmaktı. -Tabii bir teşkilâtın olması şartıyla- Komite, haftanın sonunda teşkilâta, mevhum C.H.P. baskısına karşı uyanık davranılması tavsiyesiyle vazifesine başladı! Fakat bu Teknik Komitenin asıl önemli vazifesi -değerli uzmanlarının hummalı çalışmalarıyla', partinin politik tutumunu tâyin edecek raporlar hasırlamak ve Genel Merkeze takdim etmekti. Partinin sevk ve idaresini elerinde tutanlar için bu raporlar birer fetva yerine geçecekti.

Hayal ve hakikat

Aslında, Yüksek Seçim Kurulunun faaliyete geçmesi. Y.T.P. yi sevk ve idare edenler tarafından pek sevinçle karşılanmadı. Seçimlerin erken yapılabileceği haberi, bilhassa Alicanın kulağına kar suyunun kaçmasına sebep oldu Nitekim haftanın sonunda, kavruk çocuk Y.T.P. nin bir yetkilisi bir gazeteciye:

"— Yüksek Seçim Kurulunun teşekkülü, erken seçim demek değildir. Daha önümüzde hazırlanmak İçin çok zaman var" demiş ve İlâve etmiştir:

"— Hele bir Yassıada bitsin..."

Y.T.P. nin aklı başında İdarecilerinden biri olan Ertuğrul Alatlı. partisinin kuvvetini yakından bildiği için doğrusu erken seçime pek ta**raftar değildi. Y.T.P. bütün umudunu, Alicanın gezilerine bağlamıştı. Ama aydın kitleye sırtını dayadığını itân eden Y.T.P. için taşraya çıkmak ne derece fayda sağlıyacaktı? Orası meçhuldü. Ne var ki, kavruk çocuk Y.T.P. nin Genel Başkanı Ali-**

san bu gezilere devamda fayda mülâhaza etti ve gezi programım hayli uzattı. Bu satırların yazıldığı sıraarda Alican Ayvalık üzerinden Çanakkaleye geçmek üzeredir. Sonra Balıkesir ve Bursa yolculuğu başlıyacaktır. Alican, her ne hikmetse, **hâlâ** D.P. oylarının bulunabileceğine inandığı bölgeleri ziyaret etmektedir.

C.K.M.P. ye gelince..

Yüksek Secim, **Kurulunun faaliyete** geçmesinden hemen sonra bir başka partinin Genel Merkezinde de faaliyet rüzgârı esmeğe başladı. İstişart mahiyette toplantılar yapıldı. İrikıyım lider Bölükbaşı İse her zaman olduğu gibi sırra kadem **bastı.** Fakat başkentin becerikli muhabir-

Kudret Sahiplerine İbret!

Ahmet Emin Yalman

Dünyayı idare etme arzusu ne sevimli, ne tatlı, ne zararsız bir heves! Tabii, gazete sütunlarında kaldığı müddetçe.. Bu yüzdendir ki Ahmet Emin Yalman -Allah selamet versin- sık sık okuyucularının gergin yüzlerinde dinlendirici tebessümlere yol açar. Üstad, bitirdiğimiz hafta, faal politikacıları idare ettikten sonra Yassıadaya uğradı -tabii, gazete sütununda- ve kızaktaki politikacılara da nasıl davranmaları gerektiğini öğretti. Bakınız, bunlar, kendilerini Yassıadada nasıl savunmalıymışlar;

"İyi niyetle ise başladık, arada beceri hatâlar işlemişsek bile senelerce prensiplerimize bağlı kaldık, fakat gitgide kudret basımıza vurdu, memleketteki bütün fena istidatlar depreşti, sanatlarında usta dalkavukların telkinleri basiretimizi bağladı. Bunu insanların iradesini aşan bir hastalık nöbeti diye müsamaha ile karşılamak lâzımdır. Şimdi hatâlarımızı görüyoruz, pişmanız, tövbe ediyorum, milletin, memleketin iyiliğinden başka bir arzumuz yoktur, çotuğumuzun, çocuğumuzun, dostumuzun bizim hatâlarımız yüzünden zarar görmemeleri, memlekete karsı yabancı ve *kalbi kırık kalmamaları için içimiz titriyor"*

Ahmet Emin Yalmanın -Allah selâmet versin- okuyucularının yüzlerinde bu satırları okurken güller açmıştır ama, bir de Adnan Menderesi gözlerinizin önüne getiriniz. Hele, tiradın orta kısımlarında..

Zira Menderes için "Başbakanımız Amerikaya gittiğinde, amerikanlar Allanın kendilerine niçin böyle bir devlet adamı vermediğine yandılar, dövündüler" diye yazan Ahmet Emin Yalmanla yukardaki satırların yazarı Ahmet Emin Yalman aynı zattır da...

Duruşmaların Anatomisi

1 Numaralı Dosya

Yüksek Adalet Divanı, gerçek tarihi vazifesine şimdi başlıyor. Eğer bir ihtilâl olmasaydı da iktidar normal yolla, yâni seçimle el değiştirmiş bulunsaydı Yassıadada bugüne kadar dâvası görülmüş olan saçlar bir yüce divan önünde pek âlâ yargılanabilirdi. Vinileks şirketiyle bir bakanın ortaklık kurması her devirde suçtur. İhtllâlli veya ihtilâlsiz, yol kesme, cezalandırılması gereken bir hareket tir. Köpek Dâvasından Bebek Dâvasına ve İstimlâk İşlerinden Radyonun istismarına Yüksek Adalet Divanının üzerine eğildiği bütün meseleler -İstanbul ve Ankara Hâdiseleri dahil- bir bakıma "âdi suçlar" sayılabilecek dosyalardır. Muhalefet, daha bu suçların işlendiği tarihte ve henüz bir ihtilâl hemen hiç kimsenin hatırında yokken gerekli ikazda, ihtarda bulunmuş, "Devr-i sabık yaratılmayacak" gibi bir kalkanı suçlulara tanımayacağını açıkca ilân etmiştir. Şüphesiz, iktidar seçimle değişmiş bulunsaydı yargılamanın tarzı ve usulleri kısmen değişik olacaktı. Ama fiiller, şu yoldan veya bu yoldan mutlaka ele alınacak, karara bağlanacak, varsa suçluları, ceza göreceklerdi.

Yüksek Adalet Divanı, Anayasanın ihlaliyle alâkalı 1 numaralı dosyayı açmak suretiyledir ki ihtilâli doğuran sebepler üzerine eğilmektedir. Bu bakımdan, o konuda vereceği hüküm hem Türk tarihinde, hem de Adalet tarihinde yer işgal edecektir. Birleşmiş Milletlerin tanıdığı İnsan Hakları Beyannamesinde milletlere İhtilâl hakkının sarih olarak tanınması, şüphesiz boşuna değildir. Bir takım şartlar gerçekleştiğinde, milletler idarecilerine karşı ayaklanma hakkıyla teçhiz olunmuşlardır. Bu şartları fiilleriyle doğuran idarecilerin nasıl bir ceza görecekleri tesbit edilmiş değildir. O kısmı, ihtilâl sonrasında her memleket kendi tarzında ve düzeninin çerçevesi icinde halledecektir. Nuri Said idaresine kargı bu hakkını kullanan Irak halkı, eski idarecilerini hemen o sabah paralamıştır. Bu, bir davranıştır. Mısırda Kralı tahtından indiren ihtilâlciler perdenin hemen o an kapanmasını istemişler ve Faruku yatma bindirip cebine para da koyarak hudut harici etmişlerdir. Orta ve Güney Amerikada bir çok diktatör, milletlerinin hışımları karşısında kaçmıştır. Bunlar hep çeşitli davranışlardır. Bizim 27 Mayıs hareketiniz bir kansız, nazik ihtilâl hüviyeti almış, kudreti elinde tutan klik iki saat içinde derlenip toparlandığı halde hiç kimsenin kılına illşilmemiştir. Daha sonra, ihtilâli tamamile meşru kılacak hukuki temelin mevcudiyeti aşikâr görüldüğünden suçluların en âdil tarzda ve gelişi güzel değil, suça İştirakleri ve paylarına düşen günah nisbetinde cezalandırılmaları uygun görülmüştür. Türk milleti böyle'bir karar verirken, Yüksek Adalet Divanını teşkil edecek heyetin omuzlarına son derece ağır bir vazife yüklediğini müdrik bulunuyordu. Şimdi ifa edilecek olan, işte bu vazifedir. Bir yandan memleketin yüksek menfaatlerinin duruşmalarda büyük bir sürati gerektirmesi, diğer yandan suçluların mukaddes savunma haklarının zedelenmemesi zarureti ve dünyanın gözlerinin Yassıadaya çevrik bulunması gerçeği durumun nezaketini arttırmaktadır.

Yassıadada tesis edilecek emsalle bir mühim nokta berraklığa kavuşturulacaktır. Bir sistemde bizatihi kendi kontrolu altında bırakılıp bütün yetkiler eline verilen bir teşrii meclis "kudret suiistimali" durumuna düşer ve halkı ayaklanmaya kadar götürürse meşruiyetini muhafaza eder mi, etmez mi? Etmediği takdirde, meşru yoldan kurulmuş bir iktidarı meşruiyet dışına çıkaran ve demokratik rejimi fiilen bir sivil junta idaresi şekline sokan mesullere verilecek ceza ne olmalıdır? İngiliz Parlamentosu için "Kadını erkek, erkeği kadın yapmaktan gayrı her şeye muktedirdir" derler. Bir gün bu parlamentoda ekseriyeti ellerinde bulunduranlar bütün yetkilerini, üstelik bunlara kaza hakkım da katarak onbeş kişilik bir heyete devretseler ve bu heyet kadınları erkek, erkekleri kadın yapmaya kalkışsa İngiliz Anayasasında böyle bir İhtimal derpiş olunmadığından hukuk işlemez mi? Yassıadada kuru metinler, kanunların ruhuyla, mantık mantıksızlıkla çarpışacaktır. Suçluların avukatları -başarıyla nihayetlenmiş bir ihtilâl mutlaka bir takım suçlular yaratır, bu ihtilallerin tabiatı icabıdır ve ihtilâllerin Kendilerine has bir tabiatları bulunduğu inkâr edilemez- Anayasaya aykırılığı tâyin için tek yetkili merciin büyük Meclis olduğu. Anayasayı ihlâl fiilinin bu Meclis tarafından işlendiğinin hükme bağlanması halinde dahi bir cezai mesuliyetin derpiş olunamayacağı tezine sıkı sıkıya bağlanmışlardır. Bu avukatlara bakılırsa böyle hallerde iktidardan uzaklaştırılmak, verilebilecek tek cezadır!

Ama o zaman her iktidar için "akıllık" ihtilâl oluncaya kadar sandalyada oturup bir seçimin tehlikesini hiç göze almamak, İhtilâl le yuvarlanınca da "Eh, biz cezamızı bulduk, şimdi işimize bakalım' demek sayılmayacak mıdır? Yassıadada diktatörlüğe ve diktatörlere bu primin verilebileceğini sanmak kolay değildir.

Metin Toker Yassıadada

Anayasa dâvasının başlamasıyla birlikte, Yassıadadaki duruşma salonunda AKİS'e ayrılmış bulunan yer yeniden Başyazarımız Metin Toker ve arkadaşları tarafından işgal edilecektir. AKİS okuyucuları duruşmaların başını Metin Tokerin kaleminden okumuşlardı. Duruşmaların sonu da aynı mahir kalem tarafından aksettirilecektir. Önümüzdeki haftadan itibaren, hâdisenin kazandığı önem karşısında Yassıada duruşmalarına mecmuada daha fazla yer ayrılacaktır. Okuyucularımız gündelik gazetelerde ve Yassıada Saatinde bulduklarının dışında kalan cazip noktalan "Sanki Kendileri Oradaymışlar" gibi gene sâdece AKİS'ten takip edebileceklerdir. AKİS'in Anayasa duruşmalarını aksettiren sayılan tarihi vesikalar olarak saklanacak sayılar olacaktır.

Celâl Bayar
Çanlar çalıyor

Adnan Menderes
Hesap günü

Koraltan

Erozan

Kirazoğlu

Sipahioğlu

Bir kahve döğücünün dört hınk deyicisi vardı

Akşit

Kayalar

Ortakçıoğlu

Akşemsettinoğlu

Eronat

Bir *efendinin beş uşağı vardı*

Sancar - Kirişçioğlu - Biberoğlu - Dülger - Anıt - Bilgiç - Dinçer

Özer - Kavuncu - Ölçmen - Dura - Önder - Bahadır - Ulusoy - Asena
Ama bir katilin 15 cellâdı vardı...

leri irikıyım lideri yakalamakta gecikmediler. Bölükbaşı evindeydi ve ziyaretçi kabul edemiyecek kadar yorgundu. Üstelik, yüzüne Arla olan bir dertten ötürü de hava değişimi yapması gerekiyordu.

Partilerin seçim platformuna girdikleri bir sırada Bölükbaşının başkentten kaçması, dudaklarda gülümseme yarattı. Bölükbaşı yol hazırlıklarıyla meşgulken, Genel Merkezde İl başkanlıklarına hitaben bir tamim kaleme alınıyordu. Tamimde kongre hazırlıklarından bahsediliyor ve hazırlıkların mutlaka süratle ikmal edilmesi ve delege seçimlerinin Mayıs nihayetine kadar bitirilmesi ikazında bulunuluyordu.

C.K.M.P. de pek kuvvetli bir cereyan seçimlere Bölükbaşının değil, ciddî bir liderin şevki idaresinde girmekti.

Anayasa

Söz, M.B.K. nin!

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir akşam, saatlerin **sekizi** geçip dokuza yaklaşmakta olduğu bir sırada Temsilciler Meclisinin kürsüsünde bir süredir konuşan uzun boylu, **gözlüklü, sevimli yüzlü adam** sözlerini bağladı. Hatibin son sözleri şu olmuştu:

"— Bunun İçin, Anayasaya sava seve beyaz oy vereceğimi arzederim,"

Koca salonda büyük bir alkış tufanı koptu. Turhan Feyzioğlu '-kürsüdeki adam oydu- arkadaşlarını başıyla selamladı ve kendisine has aceleci adımlarla merdivenlere doğru yürüdü. Anayasanın Temsilciler Meclisindeki ikinci müzakeresi de böylece tamamlanmış oluyordu. Başkan oya geçileceğini bildirdi. Üyeler bir yandan beyaz oylarını kullanırlarken diğer taraftan, hakikaten gayretli çalışmış bulunan Anayasa Komisyonu mensuplarım tebrik ediyorlardı. Bu arada, bol konuşma rekorunu elinde tutanlardan biri olan -ötekiler Emin Soysal ve Sırrı Atalaydır- Alp Kuran da tebrik kabul etmekten geri kalmadı. Az sonra netice ilân edildiğinde, Mecliste temsilcisi bulunan üç partinin tasarıyı ittifakla kabul etmiş oldukları görüldü. Referandumda C.H.P. nin, C.K.MP. nin ve Y.T.P. nin kendi taraflarına "Evet" oyu kullanmalarım tavsiye edecekleri anlaşılıyordu. Sadece beş temsilci çeşitli partilere mensupturlar ve bir tanesi, Devlet Başkanıma kontenjanından Meclise sızmış Orhan Köprülüdür- çekimser kalmışlardı. Tasarı aleyhinde kullanılmış oy yoktu.

Tasarı, hiç vakit geçirilmeksizin, Temsilciler Meclisi başkanının bir yazısıyla M.B.K. başkanlığına havale edildi.

Komitede durum

Temsilciler Anayasa üzerinde görüşürlerken Komitenin kurmayları boş durmuş değillerdi. Onlar da metni, madde madde olmaktan ziyade, konu konu dikkatle incelemişler. üzerinde çalışmışlardı. Genç İhtilâlcilerden ekseriyetinin, Temsilcilerden ayrıldıkları fazla nokta yoktu. Aslına bakılırsa evvelâ Anayasa Komisyonunun, sonra da Temsilciler Meclisinin çalışmaları sırasında Komitenin umumi temayülleri dikkat nazarına alınmıştı. Bir çok noktada gayrıresmi istişareler yapılmış, Temsilciler ile Komite karşılıklı anlayış göstermişlerdi. Bu bakımdan, esas itibariyle bir görüş farkı bahis konusu değildi ve bazı gazetelerde çıksa, Komitenin metinde çok değişiklik yapacağını bildiren haberler emin kaynakların haberleri olmaktan uzaktı. Komitenin teferruata taallûk eden yeni bir kaç fikrini de, Temsilciler kabul'etmeye hazırdılar. Bu arada. Genel Kurmay Başkanlığının Hükümet içinde kime bağlanması

M.B.K. üyeleri toplantı halinde
Son perdeyi kapatmak için

hususunda karar yetkisini siviller askerlere bırakmışlardı. Senatonun Gensoru gibi meselelerde oynayacağı rol veya kabine krizlerinde Cumhurbaşkanına tamamile istişari mahiyette yardımcı olmasına benzer temenniler de şüphesiz makbul karşılanacaktı. Gazete kapatma yetkisinin küçük mahkemelerden alınıp Anayasa Mahkemesine verilmesi de kabildi. Ee, esaslarda zaten fikir teatisi yapılmış olduğundan M.B.K. nin önümüzdeki haftanın hemen başlarında Anayasa hakkındaki görüşünü -tıpkı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri ile alâkalı kanunda olduğu gibi- Temsilciler Meclisi başkanlığına bildirmesi ve Anayasanın böylece Kurucu Meclis tarafından kabul edilerek Referanduma sunulmasının kabil hale getirilmesi mümkün olacaktır.

Bu arada, Komitenin .kendi içinde beliren bir başka temayül, bitirdiğimiz haftanın sonunda biraz karışıklık yaratmadı değil. Bazı üyeler, Senatonun terkibinde bir değişiklik için sondajlar yaptılar. Bunlar fikri, çeşitli çevrelerde bahis konusu ettiler. Acaba Senatoya bir bağımsızlar blokunun sokulması kabil olabilir miydi? Fakat fikir, fazla taraftar toplamadı. Zaten tasavvurun hiç pratik bulunmayışı, bunun yanında dünyalar kadar mahzura olması gözlerden uzak tutulmadı. Tasarı üzerinde mutabık bulunan üç siyasî partinin temsilcileri de Komitedeki arkadaşlarına madalyonun ters yüzünü, yâni fikrin aksak yanlarını işaret etmeye çalıştılar. Mamafih, Anayasa üzerindeki görüşünü tesbit ederken Komitenin bu konuda bazı tartışmalara sahne olması gene de ihtimal dahilindedir. Fakat şimdiye kadar daima olduğu gibi hem demokrasinin esas prensiplerine, hem, de memleketin yüksek menfaatlerine uygun kararın Komitede alınacağından yek az kimsenin şüphesi vardır.

Üçüncü halka

Anayasa, ümit edildiği gibi Komiteden bir anlayış havası içinde Temsilciler Meclisine önümüzdeki haftanın başlarında iade edildiği ve haftanın sonlarında kat'i şeklini al"

Bağımsızlar

Bizde, zaman zaman tepen bir tuhaf fikir ve bu fikirin şampiyonları vardır. Bunlar, siyasi hayatta herkesin arzuladığı itidali, kardeşliği, freni temin için kafalarında bir çâre bulmuşlardır: Bağımsızlar! Partilerin arasında bir bağımsız blok parlamentoya girdi mi, orada mutlaka hayırlı bir rol oynayacak, hakemlik rolünü omuzlarına alacaktır. Eee, böyle bir hakem, ağzında düdük, ortalarda dolaşınca politika maçı da nezih cereyan edecektir.

Fikirin, üzerinde fazla düşünülmediği takdirde bir cazip tarafı bulunduğu muhakkaktır. Zaten hep, bir belirli miktarda taraftar toplaması da bu sayededir. Manzara, gerçekten ağızlara su getirecek kadar ulvidir. Çekişen partiler ve onların ortasında kuvvetli bir tampon! Ancak, hayalle hakikatin birbirine uymadığı, henüz pek canlı hatıralar halinde ortadadır ve Meclislere giren bağımsızların tipik, hatta klâsik örneği evlere şenlik Hikmet Bayurdur. Pek az D. P. li son Mecliste bu bağımsız zat derecesinde zararlı rol oynamıştır. Kendisini Meclise getiren İktidar büyükleri, tarafsız etiketinden faydalanarak onu sık sık kürsüye itmişler ve bir masa gibi kullanmışlardır. Hikmet Bayurun yanında, çok partili hayata girdiğimizden beri kurulan Meclislerde yer alan bağımsızlar hiç bir rol oynayamamalar, eğer Bayur gibi olmamışlarsa, kendi köşelerinde pasif kalmışlardır.

Bunun sebebi yok değildir. Bağımsızlık her sahada olabilir, politikada asla. Demokrasilerde politika hayatının bir tek kapısı vardır: Siyasî Partiler. Siyaset hayatına ancak oradan girilir. Zira madem ki demokrasi her şeyden önce seçim demektir, o halde seçimlerde şahısların partilerde başa çıkması bahis Konusu dahi olamayacağından bağımsızlık ister istemez bir hayal haline gelmektedir. Bunu suni yollardan sağlamak ise, bir garip demokrasi kurmaktan farksızdır.

Şimdi, bazı kimseler Senatoya bir "Bağımsızlar Bloku" sokmak peşindedirler. Bunların bağımsızlıkları, partili olmamalarından ibaret bulunacaktır. Ama bu, aslında seçmenin seçme hakkı üzerine bir ambargo koymaktan başka mâna taşımamaktadır ki.. Bir seçimde, en çok oy alan kimse seçilir. Üç senatör seçecek bir bölgede bunun bir tanesinin mutlaka bağımsız olacağı hususunda zor koymak, bir bağımsızın alacalı oyları partililerin alacakları oylardan değişik şekilde kıymetlendirmek demektir. Farzediniz ki çeşitli partili adaylardan üç tanesi 50, 45 ve 40 bin oy aldılar. Bağımsızlar içinde en fazla oy toplayanın oyu ise sâdece 5 bindir. Bu 5 bin oy, partili adayın 40 bininden daha kıymetli addedilerek bağımsız zat mı üçüncü senatör olarak Senatoya girecektir? Bunun pek garip bir demokrasi anlayışı olduğu şüphesizdir.

Sonra politika, tecrübeyle kıymetlenen sanatlardandır. Politika, demokrasilerde partiler içinde yapıldığına göre bu bağımsızlar bütün vatandaşlar içinde senatörlük vazifeleriyle ünsiyetleri en az kimseler arasından gelecektir. Korporatif sistem haklı olarak bir kenara bırakıldığına göre bu bağımsızlar nerelerden bulunup çıkarılacaktır? Ama, işe zor girerse partiler bağım sız adaylar bulmazlar mı? Şünhesiz ki bulacaklardır ve o bağımsızlar birer yeni Hikmet Bayur olacaklardır. Çünkü bir seçimde bir şahsın bir parti mekanizmasıyla boy ölçüşebilmesl imkânsız bulunduğuna göre bağımsızlar, başka, bağımsızları yenebilmek için mutlaka bir partinin himaye kanatları altına sığınacaklardır. Seçilme şansı tamamile bir partiye, hattâ onun lider kademesine bağlı bir bağımsız, üstelik parti içinde hiç bir inisyatife de sahip bulunmadığından en partizan partiliden daha itaatkâr, munis ve sessiz bir senatör olacaktır. Yok, Senatoya böyle bir blok soktuktan sonra oraya oy endişesi bahis konusu olmaksızın girmiş M. B. K. üyelerinin bu blokun. başına geçecekleri ve bir Üçüncü' Kuvvet rolü oynayabilecekleri sanılıyorsa, hayal kuruluyor demektir. Zira oy endişesi, bağımsızları partiler arasında paylaştıracaktır.

Hayır, hayır.. Yeni bir demokrasi tarzım keşfe çalışmak, bizi sâdece demokrasiden uzaklaştırır. Etrafımıza şöyle bir bakmalım: Bağımsız diye bir kuvvet, hangi demok rasinin siyaset hayatında mevcuttur? Gerçek bağımsızlar, bir cemiyetin sağlam kuvvetleri olan müesseselerdir: Gençlik, Silâhlı Kuvvetlar, Basın, Adalet, Üniversite, Ümumî Efkâr.. Tesirli tek hakem onlardır ve onlar demokrasinin faziletinin bekçileridir. Sihirli kelimeler cazip gelse de, gerçek kıymetleri hesaba katılmaksızın değerlendirilemezler.

L İ D E R !

Bir tecrübeli politikacının, milleti ve memleketi için nasıl talih eseri olduğu yaşadığımız günlerde daha iyi belli oluyor. Churchill," İngilterede yalnız harp yıllarında değil, harpten sonra da istikrar, başarı ve zafer unsuru olmuştur. Almanyayı, görülmemiş bir hezimetin karışıklığı içinden alıp dünyanın en müreffeh memleketi haline vetiren Adenauer'in basiretidir. Bunlar, zaman zaman "lider ağırlığı" adı verilebilecek ağırlıklarını cemiyet ve siyaset hayatında hissettirmişler, engin prestijleri sayesinde geçici his rüzgârlarının tesirini atfetmişlerdir. Bizde, bir süre var ki, İsmet İnönü istikbalin politikacılarına liderlik dersi veriyor.

İsmet İnönü

Bitirdiğimiz hafta içinde, Temsilciler Meclisinin hayli çok sayıda iyi niyetli üyesi Hakimlerin Tasfiyesi konusundaki meşhur takrirlerini verdiklerindi bir şeyden habersiz bulunuyorlardı: Cemiyetin, bu neviden hareketlere karşı olan allerjisi, Memleket için en faydalı hareketin seçimlere kadar hareketsizlik olduğunu görmeyince, geçen devirde zulüm aleti rolü oynamış bir takım hâkimlerin elinden adalet terazisinin alınmasını İstemek belki hissi, ama haklı bir tepkidir. Eğer o gün İsmet inönü, işin sarpa sardığını gören yakın mesai arkadaşları tarafından Meclise çağırılmasaydı basiretin sesinin muzaffer olması, şüphesiz kolay olmayacaktı. Bu his fırtınasına karşı konuşan sözcüler, şahsiyetleri itibariyle, ister istemez pek hafif kalmışlardır. Ancak kuliste İnönünün verdiği izahat ve fikirlerini açıklarken gösterdiği İkna kabiliyetidir ki Temsilciler Meclisini pek vahim, üstelik 'tehlikeli bir adım atmaktan korumuştur.

İnönü, ateşli üyeleri kuliste ikna edemeseydi ne yapacaktı? Hiç kimse şüphe etmesin, kürsüye çıkacak ve açıktan vaziyet alacaktı. Zira bir lider böyle bir durum müşahede ederse, ağırlığını koymaktan asla çekinmez. Çekinmemelidir de.. Kaypaklığın, değişik mânalara gelebilecek sözler arkasına sığınmanın, vaziyet almamayı en iyi vaziyet saymanın bir lidere prestij sağlamadığının açık misalleri ortadadır. Ama, ağırlık Konulurken de hafiflik etmemenin şart bulunduğu atikârdır. İnönü, bütün siyaset adamları içinde konuşma zamanını en ivi bilen kimse olduğu içindir ki her sözü memleket çapında akis uyandırmaktadır. Her gün konuştuğu veya pek, ama pek az konuştuğu devirlerde bile~ İhtilâlin arefesinde İnönü her gün bir demeç veriyor, Menderesin sözlerini karşılıyor ve yüreklere iman aşılıyordu. Neşirleri yasak edilen o sözlerin nasıl teksir edilip dağıtıldığı ve herkes tarafından kapışılıp âdeta su gibi içildiği, ezberlendiği hatırlardadır. İhtilâlden bu yana ise İnönü, tasvipkâr bir sessizlik İçinde hâdiseleri takip etmiş ve bir kaç defa konuşma lüzumunu hissetmiştir. Ancak onun, daha her şey toz pembe görünürken yaptığı "Seçimlerin bir an yapılmasında sayısız milli menfaat vardır" İkazı ve 9 Eylül günkü unutulmaz konuşman hâdiselere istikamet veren demeçler olmuştur..

Zaten lider, hâdiselere istikamet veren adam değildir de, nedir?

dığı takdirde demokratik rejimin kurulması için gerekli üç ana halkadan sadece üçüncüsünün tedvini kalacaktır. Bu, seçim sistemiyle alakalı kanundur. Bitirdiğimiz haftanın sonlarındaki günler C.H.P. bu husustaki görüşünü hazırlamak üzere Karanfil Sokaktaki Genel Merkezinde uzun saatler süren toplantılar yaptı. Cuma gecesi, toplantıya katılanlar evlerine ancak sabaha karsı dönebildiler. Cumartesi günü tekrar toplanıldı. Nisbî temsil esas itibariyle kabul edilmişti. Fakat nisbî temsilin memleketimizin şartlarına en fazla uyan şekli Temsilciler Meclisinde şüphesiz tartışmalara yol açacak, fikirler ortaya atılacaktı. CHP. o tartışmalara evvelden hazırlıklı olarak girmeyi arzuluyordu. Seçim Kanunu Mayıs sonuna kadar yetiştirilecek ve ondan sonra seçmenler yavaş yavaş -evvelâ Referandum, sonra Meclis ve Senato seçimleri için- sandık basına davet olunacaklardır.

Böylece, M.B.K. nin en geç 29 Ekime kadar demokratik rejimin bütün müesseseleriyle kurulacağı yolundaki sözü, hem de küçük bir avansla yerine getirilmiş olacaktır Yassıada hakimlerinin hükümlerini tebliğ etmelerinden sonraki azami iki ay içinde, millet kendi iradesini sandıkların başında tecelli ettirecektir.

C.H.P.

Kaş yapayım derken

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün, Kasım Gülek Temsilciler Meclisinin umumi heyet salonuna girdiğinde müzakerelerin başlamasına on dakika kadar vardı. Eski Genel Sekreter bir süredir ortalarda görünmüyordu!. Daha doğrusu, C. H. P. kongrelerinde kendine has metodlarıyla kâh bizzat, kah telgrafın tellerinden arz-ı endam ediyor, kesif bir kulis faaliyeti sürdürüyordu. Oralarda bir takım kimselere kendini alkışlatıyor, sonra da sahip olduğu veya sözünü geçirttiği yayın organlarında "coşkun tezahürat", "görülmemiş sevgi" edebiyatı yaptırıyordu. Kurultay Temmuz içinde toplanacağından, bu gayretlerde yadırganacak bir şey yoktu. Gülek, "kuğunun şarkısı"nı orada söyleyecekti. Yadırganan su oldu: C. H. P. Genel Merkezi, ilk hedef olarak Temsilciler Meclisi çalışmalarını almıştı. Memleket A» nayasayı ve Seçim Kanununu bekliyordu. Bu bakımdan, bilhassa Merkez İdare Kurulu üyelerinden Temsilciler Meclisine mensup olanlar -ya* ni, hepsi- şimdilik kongrelere gitmeyecekler, önce memleketin İşlerini tamamlayacaklardı. O fasıl kapandıktan sonra, bir büyük programla C.

H. P. liler memleketi hallaç pamuğu gibi atacaklar ve partilerinin'görüşünü vatandaşlara duyuracaklar, ondan İtimat isteyeceklerdi.

Bu durumu bilmek, an bariz vasfı akta evvelligi olan ve kaybettiği Genel Sekreterliğin peşinde ne yapacağını bilmez halde koşan Gülekin gözlerinde bir parıltının doğmasına yol açtı. Öyle ya, madem ki kendisine rakip bildiği kimseler başkentten ayrılamaz durumdaydılar. Gülek, ayağına -bu sefer çarık değil- galoş geçirerek yollara düşer, bir avantaj sağlardı. Zira yenecek pek çok handikapı bulunduğunun, eski Genel Sekreter pek ala farkındaydı. Yassıadada Topkapı davasıyla alâkalı şahitliğinin bütün samimi particiler üzerinde bıraktığı soğuk duş tesiri zail olmamıştı. Gazetesinde, şahsi düşmanlıklarım belli eden, ama bu arada partiyi de, parti kademelerini de, partinin ileri gelenlerini de, hattâ beraber tertip yaptığı ban gazetelerin sahiplerini ve yazarlarım da aleyhine çevirme neticesinden başka netice vermeyen dedikodu sütunu Gülek aleyhinde bir koca dosyanın Genel Merkezde hasırlanmasına yol açmıştı. C.H.P. tüzüğünün makbul hareket saymadığı bütün suçlar bu sütunda işlenmişti. Etekleri tutuşan Gülek gazetesinden o sütunu hemen kaldırttı ama, iş işten geçmiş, çanak çömlek kırılmıştı.

Çalım ve sonrası

O gün, kongrelerden baş alıp Temsilciler Meclisinde göründüğünde bir kaç C. H. P. 1i eski Genel Sekreterin yanına gittiler. Ellerinde bir takrir vardı. Gülek, daha takririn altında İsmail Rüştü Aksalın imzasını görünce nevrinin döndüğünü hareketleriyle belli etti. Kendisine, takririn mânan anlatıldı. Mecliste temsilcisi bulunan üç partinin. C. H .P. nin, C. K. M. P. nin ve Y. T. P. nin selâbiyetli şahıslan bir müşterek takrirle, içinde bulunduğumuz intikal devresindeki kanuni tasarruflarından dolayı M. B. K. ni her nevi mesuliyetten tenzih eden, bu tasarruflar hakkında Anayasa Makkemesine gidilmesin! önleyen, fakat gelecek Meclislerin de selâhiyetlerine ambargo koymayan, yani bu tasarrufların kanunlarla değiştirilebilmesini mümkün kılan Ur madde teklif ediyorlardı. Ar zu, bunun ittifakla geçmesini temindi Bu bakımdan takrir, bütün partilerin isimleri bilinen temsilcileri tarafından imzalanmıştı. Meselâ Günaltay, kendisinden imzası istendiğinde partide fiili bir vazifesi bulunmadığını hatırlatmış, fakat eski Başbakan sıfatının ve partideki mânevi yerinin takrire kıymet verdireceğinin söylenmesl üzerine kalemi memnuniyetle eline alınıştı. Fakat Gülek, sinirlendi. Hiç kızmadığım hep reklam mahiyetinde ileri süren, aslında hiddetten sık sık soluyan eski Genel Sekreter bunun Ur emrivaki olduğu kanaatindeydi. Ama asıl, geri plânda kalmış olmak kendisini deliye çevirmişti. Gülek takriri imzalamayı reddetti. "Olur mu böyle şey, efendim.." diye söyleniyordu. Bu sırada, o civarda bulunan başka bir C. H. P. li temsilci, Dündar Soyer takriri aldı ve altına imzayı bastı.

Kasım Gülek
Taşa balta

Biraz sonra başkanlığa verilen takrir okunduğunda, Gülekin hiddeti geçmemişti. Belki de o büyük taktik hatasım bu yüzden yaptı. Usul hakkında söz istedi ve kürsüye çıktı. Fakat daha ilk sözleriyle meramım belli ettiğinde, bütün Meclis aleyhinde vaziyet aldı. Gülek bunun bir emrivaki olduğunu söylüyor, takrir üzerinde düşünülmesini istiyordu. Celseye ara verilmesini talep etti. Bunun üzerine eller sıraların üzerine vuruldu ve salondan "İn aşağı", "Çekil, oradan", "Ortalığı karıştırma" sesleri yükseldi. Takririn mânasını, galiba bir Gülek hariç, bütün Meclis müdrikti. Eski Genel Sekreter Topkapı ve Tanin işlerinden sonra üçüncü büyük gafım da yaptığım farketmekte gecikmedi. Meclis, bir ara verilmesini reddeti. Gülek, çalımla çıktığı kürsüden süklüm püklüm indiğinde ve İnönüye yakın düşebilmek için bir M. B. K. üyesinin âdeta zorla işgal ettiği sırasına döndüğünde hiç mesut görünmüyordu.

Eski Genel Sekreterin şahsi manevrasına evvelâ, üstelik Gülekçi diye bilinen Avni Doğan sert, ama güzel bir mukabelede bulundu. Sonra, başka hatipler durumu anlattılar Üyeler "Oya! Oya!" diye bağırıyor-. lardı. Başkan, müşterek takriri oya kondu.

Netice, ittifakla kabuldu.

Fâcialar

Kara hafta

2141 numaralı banliyö treninin o gün, Pendikte olduğu gibi Kartalda da yolcudan yana kısmeti hayli açıktı. Saatler 17.57 ye gelmişti ki, Makinist Şaban Doğan, Kartal İstasyonu Hareket Memuru Sabahattin Ukraydan aldığı işaret üzerine banliyö treninin yorgun lokomotifini harekete getirdi. Müteakip istasyon, Cevizliydi. Doğan, Kartal-Cevizli arası o banliyö hattındaki en uzun mesafe olduğundan, katan biteviye hızlandırmakta mahzur görmüyordu. Sürat saatte 60 kilometreye ulaşmıştı ki, katar meyile geldiğinden Doğan istimi kesti.

Batmak üzere olan güneşin ışınlarının rengârenk bulutlara aksi muhteşem bir gurup meydana getirmişti 2141 numaralı banliyö treni virajı tamamlamak üzereydi. Doğan, ateşçisi Ali Karasın:

"— Aman usta, önümüzde tren var, sıkı dur!" şeklinde haykırdığın duydu.

Makinist olanca kuvvetiyle frene asıldı ve raylar üzerinde acı bir madeni ses çıkaran katar kızaklanmağa başladı. Süratin birdenbire azalmasıyla yolcular, tiz düdük sesleri arasında şiddetle sendelediler ve ters binmiş olanlar karşı koltuklara yığıldılar. Ayaktakiler de yere kapaklandılar. Heyecanlanan yolcular paniğe kapıldılar, "Yeniyoruz imdaat!" feryatları yükseliyordu.'

Bu sırada takvimler 80 Nisanda pazar gününü gösteriyordu.

Kınına sokulan kama..

Aradan ne kadar geçti, hiç kimse kestiremedi. Yıldırım çarpmışçasına, muazzam tarrakalar çıkaran üstüste iki sadane duyuldu ve yolcucular birbirlerine girdiler. Meraklanarak olup bitenleri görmek maksadıyla sarkanlar kendilerini demiryolu hattının iki yanındaki çimenlerin üstünde buldular. O arada, sol kolu üzerine yüzükoyun yere düşen bir yolcu, saatindeki akrebin 6, yelkovanın ise 1 rakamının üzerinde olduğunu farkett.

Bütün bunlar, 2141 numaralı banliyö treninin dördüncü vagonundan itibaren olan kısmında cereyan edenlerdi. Facianın vehametini anlamak için, ilk üç vagonun durumuna bakmak lâzımdı. İkinci vagon, kamanın kılıfına yerleşmesi gibi tamamen, birincisinin içine girmişti ve böylece ikisi, büyük banliyö tipi lokomotifin üzerine tırmanmıştı. Üçüncü vagon ikinciye kısmen geçmiş, dördüncü vagon ise, parçalanmıştı.

Ortalığı bir anda canhıraş çığlıklar kapladı. Pencerelerden ve meydana gelen yarıklardan kanlar içindeki gövde, baş, kol ve bacakların dışarıya sarktığı ve etten külçe haline gelmiş veya can çekişen insanların oraya buraya serpilmiş oldukları görülüyordu. İkinci vagonun birinçisinin içine geçmesi, bilhassa sahanlıklarda bulunanları ezerek pastırmaya çevirdi.

İkinci vagonda bulunan, Feriköy Hürriyet Alev Gençlik Klübü mensuplarından Fevzi Danışman, kaldırıldığı Haydarpaşa Numune Hastahanesindeki yatağında, mucize kabilinden kurtuluşunu, korkudan hâlâ titriyerek şöyle anlattı:

"— Tavan üzerime çöktü. Zifiri bir karanlık içinde kaldım, Öldüm sandım. Sağ kolum ve bacağım müthiş surette sızlıyordu. Yaşadığımı anlayınca enkazın altından sıyrılmağa çalıştım. Fakat nafile. Allahtan on dakika kadar sonra beni kurtardılar. Âdeta aralanmış duran kapısından ahreti görür gibi oldum."

Hürriyet Alev Gençlik Klübü futbol takımı, bir kafile halinde Pendikte yaptığı ve mağlubiyetiyle neticelenen bir maçtan dönüyordu. Tüyler ürpertici kazanın haberi ulaştığı zaman, Feriköy derin bir acıya gömüldü. Fakat sonradan, 82 kişilik kafileden sâdece 18 yaşındaki müvezzi Ali Demircinin öldüğü anlaşıldı.

Toslamadan sonra, 2141 numaralı banliyö treninin arka kısmındaki yolcular can havliyle kendilerini vagonlardan aşağı atmağa başladılar. Kaza mahallindeki demiryolu 2,5-3 metrelik bir doldurma arazi üzerinde inşa edilmiş olduğundan, görülmemiş telâştan muvazenesini kaybedip tepetaklak yuvarlananlar ekseriyetteydiler. Şaşkınlıktan kurtulan yolcular, ilk üç vagondaki kazazedelerin yardımına koştular. Gene şaşırmış haldeki, banliyö treninin bindirdiği 17 sayılı Kurtalan postasının yolcularının da yetişmeleri uzun sürmedi. Yüzlerce insan hurdahaş hale gelmiş vagonların etrafını sarmış tahtaları ve parçalanabilecek diğer yerleri kırarak içeri girmek maksadıyla cansiperane gayretler sarfediyordu.

Yaralılar kaldırılıyor

Kanlı bilanço

Dehşet verici bilanço

Lokomotiflerden birkaç balta, kazma ve kürek ile bir merdivenin temin edilivermesi kurtarma faaliyetini hızlandırdı. Yolcular yaralı ve ölüleri 25 metre mesafedeki asfalt Pendik sahil yoluna diziyorlardı. 17 sayılı Kurtalan postasının polisi de yoldan geçen vasıtaları durduruyor, yolcuları indirip yaralı veya ölüleri bindiriyor ve sürücülere bunları en yakın hastahanelere taşımaları talimatını 'veriyordu? Tesadüfen asfalt sahil yolundan bir REO zırhlı kamyonu içinde Pendiğe gitmekte olan askeri bir bandonun mensupları, gayrı meskûn bir bölgede bulunan kazazedelerin yardımına dışarıdan ilk koşanlar oldular. Beş dakika kadar sonra da, bir özel otomobil içindekilerin Kartal Karakolunu durumdan haberdar etmesi üzerine diğer alâkalılar yetiştiler. Sn önde, 15 dakika içinde gelen Kartal Savcısı Döröz olmak, üzere diğerleri de peyderpey hâdise mahalline vardılar. Bu arada banliyö katarının lokomotifinde başlıyan yangın da bastırıldı. Enkaz altından çıkarılan cesedlerin çoğu tanınamıyacak vaziyetteydiler. Emniyet Müdürlüğünün Çevik Kuvvet ve Trafik Ekipleri, itfaiye, bindirilmiş istihkam erleri ve takviyeli ilk yardım grupları hep yığılarak hummalı bir faaliyete koyuldular. Cevizli ile Haydarpaşa arasındaki şose trafiğe kapatılarak sâdece yaralı ve ölü taşıyan vasıtaların geçişine müsaade edildi. Mütemadiyen yaralı ve ölü taşıyan ambülansların kulak tırmalayıcı sirenleri ile sokaklara fırlıyan civar semtler sakinleri ve hattâ Kadıköy ve Bostancıda oturan yalanlarım ariyan veya meraklı yüzlerce kişi facia yerine koşuşmuş orayı bir ana-baba gününe çevirmişti. Ölü ve yaralıların Haydarpaşa Hastahanesine ve Süreyyapaşa İşçi Sigortaları Sanatoryumuna sevki, saat tam 23'e kadar devam etti.

Feci kazanın dehşet verici bilançosu, son rakamlara güre şöyledir; Dokuzu erkek, üçü erkek çocuk ve üçü kadın olmak üzere 15 ölü, ilk anda yedisi komada bulunan 49 ağır yaralı. 62 kişi ayakta tedavi edilmiştir. Ağırların çoğunluğu baş ve kaburgalarından yaralıdır. Üç yolcu da hafızasını kaybetmiştir. Faciada, birinci voganda seyahat etmekte bulunan bir aile tamamen yok olmuştur. Sadık Poyraz ile eşi Ayşe ve biricik oğulları Ali, vefat etmişlerdir.

Suçlular

Facianın kurbanlarının ekseriyetini, kır gezintisine çıkmış olanlarla, meşhur Pendik Pazarından dönen esnaf ve köylüler teşkil etmektedir. Son senelerin en büyük demiryolu kazasının oluş saatinin Pendik Pazarının dağılma zamanına tesadüf etmesi, facianın dehşetini arttırmıştır. Esas maddi hasar ve insanca zayiatın kaydedildiği ilk üç vagonun hepsi de üçüncü mevkilerdir.

17 numaralı Kurtalan postasının lokomotifi, saat 17.50 de Kartaldan Haydarpaşaya doğru hareketini müteakip ve Cevizliye bir kilometre kala, hava freni tertibatındaki Arızadan dolayı durmuştu. Makinisti Mehmet Canbek, derhal kolları sıvayarak bunu tamire koyulmuştu. 17 numaralı katarın Şeftreni Raif Şarda da izahat almak için gelmişti. Canbek Şardaya, arızayı birkaç dakika zarfında giderebileceğini, ciddi bir durumun olmadığını, hemen hareket edebileceklerini söylemişti. Halbuki Canbekin tamir ameliyesi on dakika kadar sürmüş, iki defa da kontrol İçin lokomotifi hareket ettirip durdurmuştu. 1922 de D. D, Y. na intisap etmiş , tecrübeli bir eleman olan Şarda, lakayt davranmış ve gerekli emniyet tedbirlerini almamıştı. Aslında Canbekin sözüne kanmayıp, lokomotifin ani bir arıza yapması üzerine Seyrüsefer Talimatnamesi gereğince, bilhassa böyle trafiği kesif bir çift hatta, 500 metre geriye ikaz için kestane fişekleri koyması veya gene gelmesi muhtemel katarları haberdar etmek maksadıyla, gece ise kırmızı fenerli, gündüz ise kırmızı bayraklı öncü tabir edilen bir adam dikmesi lâzımdı.

Kartal Hareket Memuru Sabahattin Ukrayın ise, gene Seyrüsefer Talimatnamesine göre, yol verdiği 17 numaralı katarın kendisininkinden bir sonraki istasyona, yani Cevizliye ulaştığına dair bilgi almadan, banliyö treninin aynı istikamette hareketine müsaade etmemesi zaruriydi. Fakat D. D. Y. nın 18 senelik kıdeme sahip memuru ve üç çocuk babası Ukray, öbür hattan İzmite müteveccihen yol verdiği 15 numaralı Erzurum postasının telgraf mesajının, zihin karışıklığından, 17 numaralı katar için Cevizliden geldiğini zannetmiştir.

Banliyö treninin Makinisti Şaban Doğana gelince... Doğan, viraj dolayısıyla 17 numaralı Kurtalan postasını en erken 382 metreden görebilirdi. Fakat ateşçisi Ali Karas, sol tarafta bulunması dolayısıyla 17 numaralı katarı Doğandan daha önce, 350-400 metreden görerek onu ikaz etmiştir. D. D. Y. nın oniki senelik, görgülü olması gereken Makinisti, tereddüt veya bir başka işle meşgul olması dolayısıyla durumu derhal kavrıyarak enerjik davranamamış ve frene asılmakta gecikmiştir. D. D. Y. eski Umum Müdürü Şefik Etensel, D. D. Y. Birinci İşletme eski Müdürü Rüştü Sarp ve Ulaştırma Binbaşısı Ali Malkoçtan müteşekkil Bilirkişi Heyeti, 50 kilometre süratle seyreden normal bir katarın, frene asıldıktan takriben 300 metre sonra durdurulabileceği kanaatine varmıştır. Fakat banliyö treninin hamulesi az olduğundan, gene Bilirkişi Heyetine göre, elde bulunan meselede katar 130-140 metrede durdurulabilirdi. Seyrüsefer Talimatnamesine göre hattı devamlı surette tetkik etmekle mükellef olan Doğan, eğer ehil ve tedbirli bîr Makinist olsaydı, cereyan tarzı itibariyle şimdiye kadar rastlanmamış kasa, vukua gelmiyecekti. Banliyö şimendiferinin kontrol bandı tetkik edilmiş ve öldürücü çarpma sırasında katarın ancak saatte 20 kilometre sürate düşebildiği görülmüştür.

Tahkikata el koyan Kartal Savcısı Nusret Döröz, meşum kaza günü ihmal ve tedbirsizlikleri mevcutmuş gibi görünen ' yedi kişiyi ilk ağızda nezaret altına almıştır. Sonradan, .Bilirkişi Heyetinin raporunda birinci derecede Ukray, ikinci derecede de Çarda ve Doğan sorumlu gösterildiğinden, geriye kalan üç kişi serbest bırakılmıştır. Seyrüsefer Talimatnamesine taban tabana aykırı hareket eden Ukray, Çarda ve Doğan ile birlikte tevkif edilen dördüncü şahıs ta, o hengâmede kurbanları soymağa çalışan beş çapulcudan yegâne yakayı ele verendir. Ukray, Şarda ve Doğan hakkında, tedbirsizlik ve ihmâl derecelerine göre, kasıtları bulunmadığından üç ilâ altı sene arasında ağır hapis cezası istenecektir.

Ve ötesi..

Miadını çoktan doldurmuş ve kibrit kutularına benziyen köhneleşmiş ahşap vagonları hâlâ sefere koyan D. D. Y. nın da sorumluluğu, rahatça münakaşa kaldırmaktadır. Birçok cana kıyıp yuva yıkarak hurdahaş hale gelen vagonlar, 40-50 seneliktir ve taa Fransızların Şark -Orient- Hattı zamanından kalmadır. Uzmanlara göre, eğer vagonlar yeni ve çelik olsaydı, memleketi teessüre garketmiş olan feci kaza, birkaç sıyrıkla atlatılabilecekti. Bele memleketimizde ancak Sirkeci-Halkalı banliyö hattında mevcut sinyalizasyon tertibatı Mal tepede de bulunsaydı, korkunç kasa hiç cereyan etmiyecekti. Ayrıca, sâdece 400 lira aylıkla altı nüfuslu bir aileyi geçindirmek durumunda olan Sabahattin Ukray gibi bir Hareket Memurunun, kendisini tamamıyla vazifesine verebilmesi ne nisbette mümkündür ? Son ra Ukraya, ayrıca hareket tazminatı adı altında aldığı 140 lira son dört aydır ödenmemiştir. Geçim derdinden aklının başında olmasına imkân bulunmıyan kimselere binlerce insanın hayatı gibisinden ağır mesuliyetler yüklenmesi hazin bir maceradır.

Haydarpaşaya 17 kilometre mesafede vukua gelen feci kazada bir milyon liraya yakın maddi zarara maruz kalan D. D. Y. nın esas gailesi, kurban ve yaralılar için yaş, meslek ve ailevi durumlarına göre talep edilecek tazminatların muhakemesi başladığı zaman başgösterecektir.

Eşlerinin ağzından
GÜNÜN ADAMLARI

Bayan Koç

Cemiyetimize mahsus bir aile terbiyesi, aile düzeni vardır. Yabancıların hayranlığını, takdirini kazanır. Biz ise, ekseriyetle küçümseriz. Analarımızdan, babalarımızdan gördüğümüz yoldan ayrılmayı marifet, Avrupalılaşma, Amerikalılaşma zannederiz. Tabii o Avrupalılar, Amerikanlar da çocuklarına bizim terbiyemizi misal gösterirler. Zamanın değiştiği, yeni mefhumların eskilerinin yerini aldığı muhakkak. Bütün mesele ananelerimize bağlı kalarak modern hayatın İcaplarına uymak. Eski ile yeni düzenin iyi taraflarını benimseyip, bünyesinde kaynaştırabilen aileler modern cemiyetimizin temel taşı olacak. İşte bu tip ailenin, benim gördüğüm en canlı nümunelerinden biri de Koç ailesi.

Şişlide Çankaya apartmanının üst katındaki dairelerine, Bayan Koç ile konuşmaya gittiğim gün Vehbi bey de oradaydı. Koç ince, orta boylu, çift düğmeli gri spor elbisesi içinde çok dinç, canlı görünen mütevazi bir insan. Eşinden ne gibi sualler soracağımı öğrenmek istiyordu. latife yollu anlatıyorum. Hususi hayatlarına ait malûmat, meselâ nasıl evlendiklerini, rica edeceğim. Vehbi Koç gözlerinin içi gülerek hanımına bakıyor, tatlı Ankara şivesiyle "Sevişerek, değil mi? Ne dersin, aşk izdivacı mı diyelim?" diye takılıyor. Hanımefendi kocasının şakası ciddiye alınacak korkusu ile hemen müdahale ediyor: "Aman Vehbi bey, öyle şey söylemeyin, bize gülerler. Babam sizi çok severdi, onun arzusu ile oldu." Başta büyük kızları Semahat ve en küçükleri Suna, hepimiz gülmeye başladık. Okuyucularımızın asıl Vehbi Koçun muvaffakiyet sırrını merak ettiklerini ilâve ediyorum. Bu sefer Bayan Koç atılıyor. Şikâyet dolu bir sesle, "Çalışmak, durmadan dinlenmeden çalışmak, sırrı bu" diyor. Vehbi bey gene eşine takılmadan olamıyor. Çocuklarına hitaben "Bakın, sakin sakin dururken anneniz birden nasıl heyecanlandı! Hassas noktasına dokunulduğu belli" diyor. Biraz sonra da bîr İç toplantısında bulunmak üzere, yanımızdan ayrılıyor. Eşi ve kızları kendisini kapıya kadar geçiriyorlar. Bir kızı palto onu giymesine yardım ederken, diğeri şapkasını uzatıyor. Eşi ise kravatını düzeltiyor. Vehbi Koç muzip muzip bana bakarak 'Hanımın bütün gayretine rağmen kravatım hep eğri durur, çaresini bulamadık" diyor ve çıkıp gidiyor.

Vehbi Koç annesiyle
Gözü tok kadın

Zevkli 'döşenmiş bir ev

Bayan Koç ile beraber tekrar salona dönüyoruz. Daireye, gömme mavun bir gardrobun bulunduğu holden giriliyor. Soldaki kapı, yatak odalarını, kütüphane ve gündelik yemek, oturma odalarını evin diğer kısmından ayırıyor. Sağda iki tarafı salonlara açılan bir bekleme odası var. Tavanda çiçekli bir avize asılı. Köşelerde büyük saksılar içinde yeşillikler göze carpıyor- Soldan bizim oturduğumuz şömineli odaya giriliyor. Vişne çürüğü bir divan ve koltuklarla döşenmiş. Avize ve aplikler yeşil bohem. Sağ taraftan ise asıl salona geçiliyor. Bu, L şeklinde büyük bir oda. Köşeler halinde muhtelif devirlere ait stil eşya ile döşenmiş. Önde ampir bir takım, ilerde binanın köşesine rastlayan yerde Louis XV koltuklar, berjerler. Kenarlardaki vitrinlere rengârenk antika aşurelikler, şekerlikler, vazolar, biblolar yerleştirilmiş. Sevr masalar üzerinde çeşitli vazolar, şekerlikler. Bir girintide piyano duruyor. Tavanda kristal avizeler, aplikler. Yerde parke üzerinde küçük seccadeler. Bu kadar kıymetli eşya bir araya gelince insana Umumiyetle antikacı dükkânı tesiri yapar. Fakat burası zevkle, uğraşılarak döşenmiş hakiki bir salon. Hiç bir şeyin rastgele, gösteriş olsun diye konmadığı belli. Her eşya zevkli bir el tarafından seçilerek yerine yerleştirilmiş. Salondan yemek odasına geçiliyor. Zarif kibar bir takım. Karşı duvarda tuğralı bir Yıldız tabak takımı asılı. Bu odanın avize ve aplikleri kırmızı kristalden.

Sadberk hanımla yerlerimizi alınca hayranlığımı gizliyemiyorum. Bu güzel evin sahibesi ince hatlı, mavi gözlü, sarışın bir hanımefendi. Yüzünde hiç makiyaj yok. Üzerinde bir etek ve şal örneği deseninde jerse bir bluz var. Hali sükûnet veren, yapmacıksız, tabii bir insan. Ailede antika eşyaya meraklı olan kendisi. En büyük zevki memleketin köşede bucakta kalmış kıymetlerini bulup çıkarmak. Bu evin senelerce süren emeklerinin semeresi olduğu anlaşılıyor. Tabii eşinin böyle şeylerle meşgul olacak vakti yok. Bir Jefa kızı Semahat rahatsız iken müzayedeye gitmiş, onun hoşuna gider tahmin ettiği bir hayli eşyayı almış, gelmiş. Tabii babasının bu düşüncesi kızım çok mütehassis etmiş ama, bir türlü eşyaları koyacak münasip bir yer bulamamışlar. Çankaya apartmanındaki daireleri son şeklini alalı henüz dört sene geçti. İki dairenin birleştirilmesi, taksimatın değiştirilmesiyle Bayan Koç bizzat kendisi meşgul oldu. Daha eskiden daimi evleri Ankaradaydı. Fakat şimdi oradaki işlerinin başına oğlu geçti ve Koçlar İstanbullu oldular. Bu kocaman daireye Vehbi

Vehbi Koçu Anlatıyor

beyin valdesi, büyük kızları Semahat, damatları, iki küçük kızları Sevgi ve Suna ancak sığıyorlar. Tabii Ankarada âdetlerine uygun olarak yatılı misafirleri hiç eksik olmuyor. Biz nazik ev sahibesiyle konuşurken iki beyaz önlüklü kız, kahve, portakal suyu ikram ediyorlar. Evin bütün işlerini tabii Bayan Koçun nezareti alfanda, kendi yetiştirdiği bu kızlar görüyorlar. Sohbetimize devam ediyoruz.

Bir iş adamı

Vehbi beyin büyük annesinin gelinine anlattığına göre birkaç nesil önce Rabia hanım isminde bir hanımın gürbüz bir oğlu varmış. Enine boyuna, yakışıklı bir çocukmuş. Yaşıtlarının arasında güreşte onun sırtını yere getirebilen yokmuş. Annesi oğlunu Koçum diye severmiş. Zamanla çocuğu bu isimle çağırır olmuşlar. Böylece ailesine de Koçzadeler demişler. Soyadı kanunu çıkınca aile hiç düşünmeden Koç ismini almış. Vakıflardan çıkan kayıtlara göre aile ikiyüz kırk sene evvel Ankaraya yerleşmiş. Ankaradaki Sula Han yanındaki İbadullah Camiini de aile vakfetmiş.

Vehbi beyin büyük babası son derece çalışkan, müteşebbis bir insandı. Zamanının hatırı sayılır İş adamlarındandı. Fakat oğlu kendine çekmedi. O babasından kalan işleri devam ettirmekle yetindi. Vehbi beyin ise büyük babasının yolunda gideceği daha küçük yaşından itibaren belli olmaya başladı. Bir taraftan mektepte derslerine çalışırken, diğer taraftan da daha çok para kazanmanın yollarını arar dururdu. Vaziyetleri büyük babasının sağlığındaki gibi değildi. Eski varlıklarından eser kalmamıştı. Bir çare bulunmazsa, zamanla daha da fena olacağı aşikardı. Küçük Vehbi kafasında çeşitli planlar kurar, babasına hiç rahat vermezdi. Küçücük aklınla boş durmanın faydası olmadığını, fakat çalışarak herşeyin elde edilebileceğini idrak eder, henüz sözü geçmediğinden içi içini yerdi.

Orta mektep talebesi iken ailenin ısrarı ile mektepten alınıp babasının mağazasında çalışmağa başladı. Bu onun için büyük bir darbe oldu. Tahsiline devam etmeği çok istiyordu. Fakat çaresiz boyun eğdi. O zaman Ankarada, şimdiki Atlas mağazasının bulunduğu yerde oturuyorlardı. Evleri, ortasında havuzu olan bir avluya bakan tipik bir Ankara eviydi, Ön tarafta, caddede dükkânları vardı. Vehbi bey teselliyi çalışmakta buldu ve babasının işlerine dört elle sarıldı. Mağazadaki tezgâhta işe başladığı gün annesi oğlunu karşısına aldı ve "Muvaffak olmak için bir masa, bir kasa, bir de kâtip yeter" diye nasihat etti. Büyük hanım hâlâ "Ben sana demedim mi" diye bu sözü tekrarlar durur. Yalnız bunları hatırlatırken artık sesinde bir sitem hissediliyor. Vehbi bey annesinin sözünü dinleyip bir masa, bir kasa, bir de kâtip ile muvaffak oldu. Fakat iş bu kadarla bitmedi. Masaların, kasaların, kâtiplerin adetleri gittikçe arttı ve neticede büyük hanımım oğlu rahat yüzü gör mez oldu. Vehbi bey akşamları yorgun argın eve dönünce annesi haline bakıyor ye oğlunun bir masa, bir kasa ve bir kâtibe kalmadığına hakikaten esef ediyor.

Vehbi beyin ailesinde genç adamın halinden en iyi anlayan eniştesi Sadullah Aktar oldu. Onun kafasını, çalışmasını takdir eden, bu yolda ilerlemesi için teşvik eden bir o vardı.

Bayan Koç "Babam Sadullah Aktar, zamanının Vehbi Koçu sayılıyordu" diyerek hikâyesine devam ediyor. Babasiyle Vehbi beyin babası baçanak oluyordu. Her zeki iş adamı gibi Sadullah beyin insanları teshis ve ilerisini görüş kabiliyeti çok büyüktü. Yeğenine sonsuz itimadı vardı. Kendilerine isim yapmış, para ve mevki sahibi bir çok talip arasından kızını ona vermeğe karar verdi. Sadberk hanım on altı yaşındayken nişanlandılar. Fakat ne yazık ki Sadullah bey kızının kendi eliyle hazırladığı mürvetini göremedi. Nişandan hemen sonra vefat etti. Bu kayıp genç kız için büyük darbe oldu. Nişan iki sene uzatıldı. Ancak 1926 senesinde evlendiler. Gelin, 18 güvey ise 26 yaşındaydı. Düğün tam Ankara ananelerine uygun bir şekilde yapıldı.

Koç eşi ve oğlu ile birlikte
Hakiki hazine: Sağlam aile

yalnız biraz telâşa geldi. O sıralarda Büyük Millet Meclisinde Medeni Kanun kabul edilmek üzereydi. Sadberk hanımın çok muhafazakâr olan amcası, yeğeninin nikâhının erkeklerin arasında kıyılmasına şiddetle İtiraz etti. Vehbi Koç ile esinin nikâhı alelacele, Medeni Kanun yürürlüğe girmeden bir iki gün evvel, kapı arkasından kıyıldı. Vehbi bey düğünü göremeyen kayın pederinin hatırasına hürmeten her sene hatim indirtir, her arefe günü mezarını ziyaret eder.

Çalışmak, çalışmak, çalışmak

Evlendikleri sene Vehbi bey babasının mağazasının başına geçti. İşe bakkallıktan bağlamışta. İlerde satmak üzere mevsiminde nasıl kasar peyniri depo ettiğini, bunlar kurtlanınca da nasıl tekerleklerin .başına geçip peynirleri ayıkladığını anlatarak dostlarını güldürür. Arkasından hırdavatçılık, köselecilik tecrübe etti. Ankara Hükümet merkezi olunca hemen kafasını işletti. Şehir Cumhuriyetin Başkenti olarak yeni baştan İnşa edilecekti. Her yönden imar işine hız verilecekti. Bu şartlar altında en kârlı iş İnşaat malzemesi satmak olacakta. Vehbi bey bütün kuvvetini o tarafa teksif etti. Talih de yaver gitti. O sene Ankarada büyük bir firtıana koptu, Öyle ki, rüzgâr bütün evlerin damlarını uçurdu. Koçun mağazasındaki kiremitler birkaç saat içinde kapışılıverdi. Vehbi bey bu işten iyi para kazandığını daima söyler.

1887 de Koç Ticaret T.A.Ş. adı alfanda bir şirket kurdu. Şimdiki bütün işler bu Koç Ticaretten çıkmıştır. Vehbi bey bu şirkette yeni bir işe başlar, sonra bu iş büyüyünce ayrı bir şirket meydana gelir. Şimdi böylece kurulmuş kırk kadar şirketi var. Bazdan fabrika, bazıları ise satış, ihracat, ithalât yapıyor. Şimdi en çok ehemmiyet verdiklerinden biri otomobil İşi.

Bayan Koç konuşmamızın başında söylediklerine dönüyor. Kocasının muvaffakiyetinin sırrı muhakkak ki çok ve ciddi çalışmak. Hanımefendi 35 senedir Vehbi Koçun işini bir gün ihmal ettiğini hatırlamıyor. Çoğu zaman ev halkı daha sabah uykusundayken Koç yatağından fırlamış, telefonun ba---a geçmiştir. Akşamları eve geç vakit dalma yorgun döner. Cevabını bildikleri halde ailesi ona "hasta mısın, yorgun musun" demekten kendilerini alamazlar. Bir saat kadar yatıp dinlenir, bir bardak viski içer, ancak öyle kendine gelir. Fakat ondan sonra da boş durmaz. Eğer iş konuşacağı bir misafiri yoksa, ya kızlarına gazete okutur, ya mektup yazdırır, yahut ta telefonla ertesi günün işlerini tanzim ettirir. Bu hayata bir gün değil, tam 35 sene dayanabilmek hakikaten kolay değil.

Koç bir iş kurarken ilk evvelâ memleketin ihtiyaçlarının hangi istikamette inkişaf ettiğini araştırır. Uzun ömürlü, memleket için faydalı bir iş olmasına dikkat eder. Nasıl bir yamanlar bütün gayretini inşaat malzemesi satmakta topladıysa, şimdi de memlekette sanayie gidileceğini gördüğü için bütün gücüyle bu işe atılmıştır. Beraber çalışacağı insanları çok titizlikle seçer. Çok parayla adam tuttuğunu söylerler. Doğrudur. Bir işe adam almadan evvel çok düşünür, aldıktan sonra da kıymetini bilir. Müdür lerinin çoğu şirketlerde hissedardır. En ehemmiyetsiz işlere dahi hatırla iltimasla adam aldığı görülmüş şey değildir. Her işte söz vermeden önce çok düşünür. Verince de muhakkak sözünü yerine getirir. Randevularına son derece sadıktır. Bekletilmeye müthiş kızar, kendi de kimseyi bekletmez. Bir işte kuvvetli rakipleri olunca daha zevkli çalıştığını söyler. Çalışırken ihmalciliğe, lâubaliliğe hiç tahammülü yoktur. Buna fırsat vermemeğe bilhassa dikkat eder. Meselâ Anadoludaki otomobil satış acentalarının senelik toplantısı İstanbulda değil de, Borsada yapılır. Vehbi bey İstanbulun yabancısı olanlar için, büyük şehrin pek ciddi çalışma muhiti olamayacağı kanaatindedir de...

Vehbi Koç ailesi
Başarının sırrı: Çalışma

Vehbi Koç iş hayatında muvaffak olma sebebini çocuklarına şöyle hülâsa eder: "En önce Allanın yardımı, sonra ciddi çalışma, mesai arkadaşlarını iyi seçmek, rakiplerin durumunu yakından takip etmek, sözünü tutmak ve memleketin hangi yönde inkişaf edeceğini sezip ona uyabilmek!"

Oğlunun, damadının ve kızları nın, nasihatlerini dinleyip aynı yolu takip etmeleri en büyük arzusu.

Bir aile babası

Oğlu Rahmi Koç tahsilini İngiltere ve Amerikada yaptı. Kızları ise İstanbul Amerikan Kız Kolejinde okudular. Kendisi lisan bilmediği ve bunun eksikliğini hissettiği için çocuklarının bir iki yabancı dil öğrenmesine bilhassa dikkat etti. Oğlunu ve kızlarım muhafazakâr bir şekilde yetiştirdi. Fakat zaman, değişen zihniyet, Koç ailesinde de kendisini gösterdi. Büyük kızı Semahatta Kolejde daktilo dersi almasına dahi razı olmayan Vehbi Koç, küçük kızlarının ikisinin de şirketlerinde vazife almalarını hoş gördü. Suna babasının yanında hususi işlerine bakıyor. Ablası Sevgi ise başka bir şubede çalışıyor. Babalarının, en ufak bir şımarıklığa göz yummayacağını bildikleri için işlerine çok muntazam devam ediyorlar. Geçenlerde birinin prim alıp, diğerinin, tabii o şirkette fazla iş yapılmadığı için, almaması aile içinde alay mevzuu oldu.

Vehbi Koç çocuklarına verdiği nasihatten de anlaşılacağı gibi son derece dindar bir insan. Her gün bir vakit namaz kılar. Umumiyetle Yatsıyı. Gittiği yabancı memleketlerde İlk suali cami sormak olur. Londra ve Amerikada camii bulup namazını kılmıştır. Her Ramazan muhakkak oruç tatar. Bütün o ay ağzına içki, sigara koymaz. Cuma namazım hiç kaçırmaz. O gün sigara da içmez ve tabii çok sinirli olur. Kendisi kabul etmek istemez ama, bütün aile asabiyetinin nereden geldiğini bilir ve o gün gözüne görünmemeğe çalışır. Çocuklarını da kendisi gibi dindar yetiştirmiştir. "Rahmi, Cuma namazı lalar. Bütün çocuklar oruç tutarlar. Ailenin bütün işlerinde dine çok ehemmiyet verilir. Oğlu ve kızı evlenirken resmi nikâh merasiminden başka, bir de dini nikâhları kıyılmıştır. .

Vehbi bey sakin aile hayatına düşkündür. Akşam sofrada topla-

nılmasını arzu eder. Annesi büyük hanım sofraya oturmadan yemeğe başlanmaz. Ailede en küçüğe kadar herkesin hatırını sayar. Tabii ailenin bütün fertleri de Vehbi beyin rahatım temine çalışırlar. Kendisinden bir şey istenir ve reddederse üzerine düşmezler. O kendiliğinden düşünür taşınır ve hatırlarım kırmaz. İş ve memleket dâvaları bahsi açılınca saatlerce konuşur. Alakalanmadığı mevzular olunca ya susar, ya uyur, yahut ta çıkıp gider.

Lisan bilmediği ve zaten okumağa vakit bulamadığı için yabancı neşriyatı takibe birini memur etmiştir. Dünya ve memleket hâdiselerinden haberdar olmak için raporlar hazırlattırır. Bunlar akşamları kendisine okunur. Her senenin sonunda da Şirketlerinde çalışan bütün memurlara dağıtılmak üzere bu nevi ve şirketlerin gelişmelerini izah eden raporlar hazırlatır.

Belli ki Koç modern çalışmasını çok iyi bilen bir iş adamı. Fakat bir tek, kendisi için çok zararlı kusuru var. Dünyanın her yerinde tavsiye edildiği gibi, istirahat etmesini ve eğlenmesini hiç bilmez. Bu hali eşini ve bütün ailesini çek üzüyor. Bilhassa yaşı ilerledikçe aynı tempoda çalışmaya devam etmesi hepsini endişelendiriyor. Tabii Vehbi beyin gençliğinde de aynı dert vardı. Hattâ Semahat ve Rahmi henüz küçük iken Koç şimdi pek moda olan, fazla çalışmaktan mütevellit sinir yorgunluğu geçirdi. O zaman İsviçrede kendisini tedavi eden doktor "zihni yorgunluğun çok fazla olmasına mukabil vücudun hiç hareket etmediğine işaret ederek bu kadar muvazenesiz bir çalışmaya hiç bir bünyenin dayanamayacağını" söyledi. Bir spor yapması şarttı. Tavsiyesi at av veya golften birini seçmesiydi. Vehbi bey atı tercih etti. O günden beri de her pazar ve tatil günleri ata binmeyi ihmal etmez. Yürüyüşü de sever. Denize çivileme usûlü atlayarak girer. Suyun üzerine çıkması her zaman uzun sürer. Yakınları niçin suyun içinde o kadar uzun kaldığım anlayamazlar. O ise, onların merakına şaşar.

İsraf ve ötesi

Bayan Koçun söylediğine göre kocasının er çok sinirlendiği şey israf. Evde lüzumsuz yanan lâmba gördü mü hemen söndürür. Damlayan musluğu bile kapatmağa çalışır. Arkadaşlarını dalma habersiz eve getirdiği için eşi hazırlıklı bulunur, fakat Vehbi bey misafirleri

Sadberk Koç kızıyla birlikte

Babalarının üzerine titreyenler

için ayrı bir şey yapılmasını istemez. Sofraya çok çeşitli yemek gelince, eşine takıldığı bile olur.

Hanımının büyük yardımıyle oğlunu ve çocuklarım herşeyden evvel ev erkeği ve ev kadını olacak şekilde yetiştirmiştir. Kızları kendi işlerini kendileri yaparlar. Evli olan, pazara alış verişe gider. Hepsi hesaplarını tatar, israftan kaçarlar. Ev idaresinde hâlâ bazı eski âdetlere bağlı kalmışlardır. Dostları arasında eğlence konusu olan, çamaşır yıkama usûlleridir. Türkiyede çamaşır makinesinin kullanılmasını sağlayan adamın evinde, daha son zamanlara kadar eski Ankara usûlünde, kil toprak ile çamaşır yıkanırdı.

Koç ailesinde umumiyetle zenginlerimizde rastlanan şımarıklıklar, bezginlikler biç yok. En büyüğünden en küçüğüne kadar herkes çalışıyor ve çalışmanın, bir işe yaramanın zevkini çıkarıyor.

Ev sahibesine son simlimi soruyorum. Vehbi Koç bundan sonra ne yapmayı düşünüyor? İş hayatındaki ideali nedir? Eşinin işleriyle çok yalandan alâkadar, olgun bir insan olan bayan Koç bunu da izah ediyor.

Vehbi Koç kırk seneden beri çalışıp kurduğu müesseseyi ayakta tutabilmek için, dünyadaki büyük müesseselerin çalışma tarzım, gelişmesini, mütehassısları vasıtasıyla tetkik ettirmiştir. "Şirketler ne kadar büyük olursa, o kadar çok, iyi mütehassıs çalıştırabilir" der. Onun için, arzusu "Holding" denilen tarzda bir şirket karmak. Ayrıca, senelerden beri bir Vakıf karmağı düşünür durur. Ford, Rockefeller ve sair büyük vakıfları inceledi. Kanunlarından birer nüsha getirtti. Memleketin büyük hukukçularına tetkik ettirdi. Rockefellerin bir sözünü hep tekrarlar: "Servetini insaniyet uğruna kullanmıyan insan zül içinde ölür" Vehbi bey, servetinin büyük bir kısmını hibe ederek, insaniyet uğruna hizmet edecek bir vakıf kurmayı gaye edinmiştir. Maalesef, İsviçre hukukundan alınan bizim Medenî kanunumuzun mevzuatı buna müsait değil. Kendisi 12 seneden beri bu işle meşgul. İnşallah hayattayken bunu yapması mümkün olur.

Vakıf kurula dursun, Vehbi bey gene hayır işleri ile meşguldür. Ankarada bir talebe yurdu kurdu. Göz hastahanesi bitmek üzere. Vakıf işi uzun sürerse, İstanbulda büyük bir hayır işi yapmak istiyor. Daima tekrarladığı bir söz vardır: "En büyük zevkim ve en büyük sıkıntım adam yetiştirmek ve adam idare etmektir."

Ama başarısı, bu zevkli ve sıkıntılı işi gayet iyi becerdiğinin delili değil mi?

Özden TOKER

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A.B.D.

Yarışa katılanlar

Geride bıraktığımız haftanın son günlerinden birinde, gecen cuma sabahı, Bahama adalarının doğusundaki «ularda yedi Amerikan savaş gemisi dolaşıyor, aynı bölgedeki havalarda otuzu askın helikopter uçuyordu. O sırada Amerikada olup bitenlerden haberi bulunmayan bir kimse, bu gemileri ye helikopterleri görünce, bir Amerikan filosunun manevra yaptığını kolaylıkla düşünebilirdi. Halbuki, durum hiç de böyle değildi. Amerikan bilginleri o sabah ilk Amerikan feza adamım atmosferin ötesine yollamışlardı ve Bahama adalarının doğusunda dolaşıp duran gemilerle helikopterler, onbeş dakikalık bir uçuştan sonra denize inecek bu feza adamını almak için bu bölgeye gönderilmişlerdi.

Bilindiği gibi, fezaya adam göndermek sözü ortaya çıktığı zaman, bunu becerecek i-i büyük devlet belirmişti: A.B.D. ve Sovyetler Birliği. Başlangıçta, ilk başarının Amerikada kalacağı sanılıyordu. Halbuki zamanla durum değişti ve Sovyetler Birliği bu yarışın favorisi sayılmaya başlandı. Güdümlü ve uzun menzilli füzeler konusunda Amerikan bilginlerinden daha ileri geçen Sovyet bilginleri, feza adamını taşıyacak füzenin yakıtım ve dünyaya geri döndürmek yollarını bulmak bakımından daha şanslı çıkmışlardı. Nitekim, geride kalan Nisan ayının ilk günlerinde yaptıkları deneme başarı ile sonuçlanınca, fezaya ilk adam gönderme şerefi Sovyet âlimlerinde, fezaya giden ilk dam olmak şerefide Sovyet pilotu Gagarinde kaldı.

Feza konusunda bütün gücüyle çalışan A.B.D. nin bu yarışta Sovyetlerin pek arkasında kalmıyacağı esasen biliniyordu. Bu bakımdan, geride bıraktığımız haftanın sonunda ilk Amerikan feza adamının da atmosfer ötesine gidip geldiği haberi duyulunca bu, kimse için büyük bir Sürpriz olmadı. Hattâ Sovyetlerin Vostok denemesinin tam tersine, Amerikalıların denemesi ilk gününden başlayarak büyük bir açıklık içinde yapıldı. Denemenin önce geçen sah sabahı yapılacağı bildirilmişti, fakat hava şartlarının elvermemesi yüzünden cuma sabahına bırakıldı. Cuma sabahı yalnız Mercury kapsülünü taşıyan füzenin ateşlendiği Cape Caneveral -Florida- üssünde bulunanlar, değil, televizyonun başına *geçen* bütün Amerikalılar Yarbay Alan B. Shepard'ın -bu, ilk Amerikan feza adamının ismidir- kapsülün içine girişini seyrettiler. Sonra kapsül, bütün Amerikalıların gözleri önünde, Florida saatiyle tam 9.34 da hareket etti. O sırada televizyon başında bulunanların arasında Shepard'ın karısıyla annesi ve babası da vardı. Gagarin gibi bir havacı değil, fakat denizci olan Shepard'ın onbeş dakikalık yolculuğğunun başarı ile sona erdiği öğrenildiği zaman, bu üç insanın sevincine doğrusu hiç diyecek yoktu.

Ancak, hiç şüphe yok ki, Shepard'ın başarılı yolculuğundan büyük sevinç duyanlar yalnız bu üç yakım değildi. Bir haftadır gözüne uyku girmeyen iki alim, işin tuhafı iki Alman âlimi da Shepard'ın başarısından ne kadar memnun olduklarını anlatacak söz bulamıyorlardı. Bunilân ediyor ve genç Başkan bu bakımdan dünya halk efkarı karşısındaki durumunun kuvvetlendiğini hissediyordu.

İlk Amerikan feza adamı da atmosfer ötesine gidip döndükten sonra, şimdi bütün zihinlerde tek bir soru yatmaktadır: Acaba A.B.D. feza yarışında Sovyetler Birliğini yakalayabilecek midir? Bizzat Amerikan bilginlerinin de açıklamaktan kaçınmadıkları gibi, bu kolay bir iş değildir. Gerçekten, Sovyetlerin Vostok denemesi ile Amerikalıların denemesi arasında oldukça büyük ayrılıklar vardır. Bunların en önemlisi, Sovyetlerin Gagarini taşıyan kapsülü dünya, etrafında bir yörüngeye yerleştitip ondan sonra geri getirmiş olmala-

Feza adamı Shepard hazırlanıyor

Ara kapatıldı

ların birincisi tanınmış, eski Alman roketçisi Dr. Kurt Debus, ikincisi de artık adı herkes tarafından bilinen Werner von Braun'du. Bu iki filim fezaya ilk Amerikalıyı yollamanın bütün sorumunu üzerlerine almışlar, bu denemeyi yürütmekle görevlendirilmişlerdi. Bu görevi başarıyla yerine getirmiş olmak, her ikisini de memnunluğa boğmuştu.

Diğer yandan, denemenin başarı ile sonuçlanmasından memnun olanların en başında Kennedy'nin geldiğini unutmamak gerekir. Feza yarısında Sovyetler Birliğinden geri kalmış olmak, Amerikanın genç Başkanını doğrusu oldukça üzmüştü. Şimdi bu deneme A..B.D. nin, bir aya yakın bir gecikme ile de olsa, feza yarışına katıldığım bütün dünyaya rına karşılık, Amerikalıların Shepard'ı taşıyan kapsülü dikey bir atışla atmosfer ötesine göndermiş olmalarıdır. Yâni, Sovyetlerin yolladığı füzenin hızı ve karadan idare kabiliyeti, Amerikalıların yolladığı füzeninkinden çok daha fazladır. Bundan başka, feza adamım taşıyan kapsülün yeryüzüne dönüşü di iki denemede çok farklı cereyan etmiştir. Eğer verilen bilgiler doğru ise, Sovyetler Vostoku istedikleri noktaya indirmekte, Amerikalılardan daha büyük bir başarı elde etmiş durumdadırlar.

Rus ve Amerikan denemeleri arasında bir kıyaslama yapmak gerekirse, ilk olarak, Gagarinin yolculuğunun 98, Shepard'ın yolculuğunun isa 19 dakika sürdüğü söylenmelidir. Gagarin 98 dakikalık yolculuğunun

89 dakikasını, Shepard da 15 dakikalık yolculuğunun dakikasını fezada geçirmiştir. Gagarini taşıyan Vostok feza gemisinin ağırlığı 4.5 ton, Shepard'ı taşıyan Mercury ballığının ağırlığı ise yalnız 1,5 tondur. 27 yaşındaki Gagarinin takip ettiği yörüngenin yeryüzüne en yakın noktası 175, en uzak noktası ise 300 kilometre kadardır. 37 yaşındaki Shepard atmosfer ötesindeki yolculuğu sırasında en çok 185 kilometreye yükselmiştir.

İkl deneme arasında yapılan bu kıyaslama, "Sovyetlerin feza konusunda Amerikalılardan ne kadar ileride olduklarını açıkça ortaya koyuyor. Fakat Shepard'ı fezaya gönderdikten sonra A.B.D. de bu yarışta söz sahibi olduğunu göstermiştir. Şimdi devler arasında yeni bir yarış daha başlıyor. Bu yarış barışçı amaçlara çevrilirse, yarışın galibi şu, ya da bu devlet değil, bütün insanlık olacaktır.

Küba

Bir sosyalist devlet

Yüzbinlerce kişinin toplandığı geniş meydanın tam karşısına gelen büyük binanın balkonunda iki saati aşkın bir süredir konuşan uzun boylu, geniş omuzlu, gür sakallı genç adam, konuşmasına biraz ara vererek etrafım şöyle bir süzdükten sonra, yumruklarım kaldırdı ve:

"— Sorarım size, seçim istiyor musunuz?" diye haykırdı.

Meydanı dolduran büyük kalabalıktan, bir anda:

"— Hayır!" sesleri yükseldi,

öyle görülüyordu ki. o sırada meydanda bulunan yüzbinlerce insandan tek bir tanesi bile secim yapılması taraflısı değildi. Bunların ağzından çıkan "Hayır" sesleriyle Kübada zaten hiçbir zaman doğru dürüst mevcut olmamış sözde demokrasi rejimi tarihe karışıyor, onun yerine, artık desteğini doğrudan doğruya sözde halktan alan -aslında devşirilmiş bir kalabalık- bir "sosyalist" rejimin kurulduğu bütün dünyaya ilân ediliyordu.

1 Mayıs günü Havanada yapılan ondört saatlik büyük bir geçit resminden sonra şehrin en geniş meydanında toplanan halka seçim isteyip istemediğini soran sakallı adam, günümüzün ismi en çok geçen insanlarının başında gelen -ve devrin en budala politikacısı- Castro'dan başkası değildi. Castro Kübada işbaşına geçtikten sonra, zaten bir kere bile seçim yaptırmamıştı. Sakallı ihtilalci, parlömanter bir demokrasiye taraftar olmadığım hiç kimseden gizlemiyordu. Kübada seçimlerin yapılması için siyasi partilerin yeniden kurulması gerekirdi. Castro, siyasi partilerin kurulmasına izin verilirse, büyük toprak ve sermaye sahiplerinin yeniden teşkilâtlanmak fırsatım bulacaklarını sanıyor, bunun ise girişilen sosyal ve ekonomik reformları baltalıyacağını düşünüyordu. Castro'ya göre, eğer Kübanın kalkınması isteniyorsa, desteğini, adada hiç de az olmıyan orta ve fakir tabaka halktan alan sosyalist bir diktatörlük kurulmalıydı. Tabii diktatör de kendisi olacaktı. Zira, buyurmanın tadını almış bir eski çavuşa, Batistaya karşı hürriyet ve insan haltları bayrağı altında savaş açıp o sayede başarı kazanmış sakallı budala, buyurma zevkini bizzat tattığından beri bütün eski ideallerini unutmuştu. Nitekim geride bıraktığımız haftanın ilk günü yaptığı konuşmada bu niyetini açıkça bildirmiş ve bundan böyle artık Kübada seçim filân yapılmıyacağını, ülkenin kendisi tarafından tek elden yönetileceğini söylemiştir.

İşbaşına geldiği günden başlıyarak Kübayı tek elden yöneten Castro'nun geçen pazartesi günü yaptığı konuşma Kübadaki fiili durum üzerinde hiç bir değişiklik yapmamıştır ama, Amerikan idarecilerinin bu konuşma karşısındaki tepkileri çok sert olmuştur. Amerikan Dışişleri bakanlığı sözcüsüne göre, Küba artık komünist devletler bloku içine girmiş bulunmaktadır. Fakat unutulmaması gerekir ki, Castro'yu komünist devletlerin desteğini aramaya, biraz da A B. D. nin Küba ihtilâline karşı ilk günlerden başlıyarak gösterdiği anlayışsızlık mecbur etmiştir. Amerikan idarecilerinin anlayışsızlık yolunda atacakları her yeni adım, Kübayı bir parça daha kendilerinden uzaklaştırmaktan başka bir işe, yaramayacaktır.

Amerikan idarecilerinin bütün bu gerçekleri bilmemelerine elbette ki imkân yoktur. Fakat Amerikan sermayesinin bütün Lâtin Amerika ülkelerindeki büyük çıkarları, A.B.D. ni yönetenleri bu Ülkeler karşısında takip edilen politikayı yeniden gözden geçirmekten alakoymaktadır. Eğer günün birinde Lâtin Amerika devletleri de Caatro'nun yolundan gidecek olurlarsa, bu A.B.D. nin Amerika kıtası üzerindeki hegemonyasının sonu demek olacaktır.

Amerikan idarecilerini kızdıran hususlardan biri de, hiç şüphesiz, Castro'nun Kübada sosyalist bir rejim kurulduğunu ilân etmek için seçtiği zamandır. Gerçekten, Kübada ötedenberi sosyalist bir rejim kurup geliştirmeye çalışmakla beraber, Castro şimdiye kadar bunu açıkça söyliyerek A. B. D. ne meydan okuyacak kadar ileri gidemiyordu. Halbuki Castro aleyhtarlarına yaptığı talihsiz çıkarma denemesinden sonra sakallı lider kendini Amerika karşısında daha kuvvetli görmekte, artık meydan okumalarında istediği kadar ileri gitmekten çekinmemektedir. Nitekim 1 Mayıs günü yaptığı konuşmada, talihsiz çıkarma hareketinde Amerikan parmağı olduğunu uzun uzadıya anlattıktan sonra şöyle demiştir:

"- Eğer Kennedy sosyalizmden hoşlanmıyorsa, biz de kapitalizmden hoşlanmıyoruz!"

Castro'nun. bu sözleri bütün Lâtin Amerikadaki Amerikan hegemonyasına yöneltilmiş olduğu için, Amerikan idarecileri şu günlerde bütün güçleriyle Kübadaki yangının kıtanın diğer parçalarına atlamasını önlemeye çalışmaktadırlar. Waahington'dan alınan bir habere göre, A. B. D. Küba olayım bir kere daha gözden geçirmek için Amerikan Dışişleri Bakanlarını toplantıya çağırmak niyetindedir. Gene aynı habere göre, Washington idarecileri bu toplantıda bütün Amerikan devletlerinin Küba ile ekonomik ve diplomatik bağlarım kesmelerini isteyeceklerdir.

Fakat böyle bir toplantının yapılması büyük ölçüde üç büyük devletin, Meksika, Arjantin ve Brezilyanın tutumlarına bağlıdır. Şu satırların yazıldığı sıralarda Meksika ve Brezilya Washington'un isteğini kabule hiç de niyetli görünmemektedirler.

Aslında Castro'nun Amerikan kapitalistlerine yardım mı ettiği. yoksa zarar mı verdiği pek belli değildir. Zira bir çeşit diktatör Batistaya tahammül etmemiş Kübalıların bir başka çeşit diktatör Castro'ya tahammül edebileceklerini sanmak için pek safdil olmak lâzımdır. Talihsiz çıkarma Castro için bir uyanma vesilesi olabilirdi. Eğer sakallı ihtilâlci biraz tecrübeli bulunsaydı seçimleri yok etmeye kalkışmaz, bunları bir an evvel yaparak, memleketinde huzuru sağlardı. Castro'yu demokratik ilkelerin şampiyonu ve fa-. kat Amerikan kapitalizminin düşmanı bildiklerinden dolayı sevip alkışlıyan Lâtin Amerikalılar, sakallı ihtilâlcinin tehlikeli bir deli olduğunu anladıklarından dolayı onun yolunu terk edeceklerdir. Bu bakımdan Amerikanın desteklediği başarısız çıkarmayla yıkılmayan Castro'nun kendi budala tutumu yüzünden pek yakında toz olacağını söylemek bir kehanet sayılmamalıdır.

Haberler

Sanat ve Devrim

27 Mayıs devriminin birinci yıldönümünü kutlamak için şimdiden geniş ölçüde hazırlıklar başladı. Bu kutlama törenlerinin en önemli yanlarından biri, 27 Mayıs devrimcilerinin sanat gösterilerine özel bir önem ve değer vermeleridir. Gerçekten de, bugüne kadar yapılan kutlama törenlerinde sanatın her dalını içine alan, sanatçıyla işbirliği gönül birliği eden yöneticilerin yokluğundan şikayet edilmiştir. Halbuki, devrimlerin en iyi yayılma yolu elbette sanattan geçer. Sanata omuz vermeyen, sanatçıyı değerlendirmeyen hangi toplumun gerçekten yüceldiği görülmüştür ki ? 27 Mayıs devrimcileri, sanatın önemini, etkisini anlamış kişiler olduklarını göstermekle aydınların güvenini yeniden kazanmışlardır.

Yapılan hazırlıkların teferruatlı bir programını vermekten çok, en önemli sanat gösterileri üzerinde durmak yerinde olacaktır. Bir kere, Devlet Tiyatroları iki ekip halinde Ahmet Kutsi Tacerin tekrar ele alıp işlediği ve düzeltmeler yaptığı Köroğlu piyesini hazırlamaktadırlar. Ekiplerin biri Ankara, öbürü Anadolu illerinde oynıyacaktır. Nevit Kodallının Atatürk Oratoryosu çalınacaktır. Folklor ekipleri hem Ankarada, hem çeşitli illerimizde gösteriler yapacaklardır. Devlet Tiyatrosu sanatçıları Büyük Tiyatroda büyük bir şiir matinesi hazırlıyacaklar, tek ve toplu halde şiirler okunacaktır. Radyolar için özel programlar hazırlama işinde de komisyonlar çalışmaktadırlar.

Ayrıca şairlerle Devlet Tiyatrosu oyuncularından kurulu üç ekip, elliden fazla il ve ilçemizi dolaşarak şiir matineleri yapacaklardır.

Sanatla devrimin böyle elele yürümesinin, ülkemizde geniş ölçüde sanat gösterilerine vesile olmasının iyi sonuçları yakında görülecek demektir.

Bölge konserleri

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası iki yıldan beri yapmakta olduğu yurtiçi gezilerine bu haftanın sonunda başladı. Bu geziler de 27 Mayısı kutlama törenleriyle ilgilidir. Orkestra bu yıl Doğu ve Orta **Anadolu ile** Trakya bölgesine gidiyor. Şef Hikmet Şimşek idaresinde 6 Mayısla 14 Mayıs arasında Kayseri, Sivas, Malatya, Elazığ, Diyarbakır ve Erzurumda konserler verilecektir. Buradan İstanbula gidecek olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, İstanbulda yapılmakta olan Sanat Festivaline dört konserle katılacaktır. 20-27 Mayıs arasında Bruno Bogo, Cemal Reşit Rey ve Hikmet Şimşek yönetiminde verilecek bu konserlerden sonra, Edirne, Gölcük ve İzmitte de bölge konserleri verildikten sonra, 3 Haziranda orkestra Ankaraya dönmüş olacaktır. Konserlerin özelliklerinden başlıcaları şunlardır: Bu konserlere bütün orkestra tam kadrosuyla katılacaktır. Konserler izahlı olacak, orkestradaki çalgılar tek tek dinleyicilere çalınarak tanıtılacak ve eserler izah edilecektir. Bu suretle Batı müziği ile orkastra çalgıları hakkında dinleyicilerin fikir edinmeleri sağlanmış olacaktır. Konserlere solist olarak Ayla Erduran ile geçenlerde Büyük Tiyatroda başarılı bir konser veren Gönül Gökdoğan da katılmaktadır.

Devlet Resim ve Heykel Sergisi

92. Devlet Resim ve Heykel Sergisi 22 Mayısa kadar Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi sergi salonunda açık kalacaktır. Bu yıl sergiye 94 ressamın 148 resmi, 6 heykelcinin 9 heykeli kabul edilmiştir. Sergide göz ve gönül doyurucu resim sayısı azdır. Bu yıl jüri resimde birinciliği Sabri Berkele, ikinciliği Turan Erola vermiştir. Serginin, günün hemen her saatinde kalabalık bir seyirci topluluğunca gezilmesi, resme karşı ilginin çoğaldığına bir işaret olarak kabul edilmektedir. Bu, sevindirici bir olaydır.

Ayla Erduran
Sanat elçisi

Sergiden memnun olmıyanlar arasında ressam Salih Urallı başta gelmektedir. Sergiye bir resimle katılan Urallı, gelip geçenlerin mütemadiyen tablosuna çarpmalarından şikâyet etmekte:

"— Resmimi oraya mahsustan asmışlar. Hem doğru dürüst görünmesin, hem de gelen gecen bir omuz vursun diye.." demektedir.

Urallının resmi "Şişe Kompozisyonu" adını taşımaktadır, gişeler, şişeler, şişeler.. Resmi gören bir şair:

"— Urallı haklı. Gelip geçen çarpıp yere düşürecek, bütün şişeler kırılacak. Hepsi de dolu halbuki..." diye takılmaktan kendini alamamıştır.

K A D I N

İstanbul

Yardımcı Melekler

Direksiyondaki kadın deniz kenarında bir evin önünde durdu ye arka arkaya korna çalmaya başladı. Evden yeşil üniformalı, beyaz kepli bir kadın çıktı ve telâşla arabaya doğru koştu. Otomobilde aynı kıyafette dört kadın daha vardı ve küçük Wolks - Wagen'e aığışabilmeleri için dışardan birisinin kapıyı hızla üzerlerine kapaması icab etti.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın basındaki pazar akşamı, saat dokuz sıralarında cereyan ediyordu. O gün İstanbullular akın akın kırlara, mesire yerlerine gitmişler, tatlı bir bahar günü geçirmişlerdi. Fakat akşam ajansında radyonun verdiği acıklı haber neşelerim bıçak gibi kesti, yüreklerinin ezilmesine sebep oldu. Kartal ile Maltepe arasında feci bir tren kazası olmuş, onbeş kişi ölmüştü. Siliden çok ta yaralı vardı. Radyo yaralılara yardımda bulunabilecekleri yardıma çağırıyordu. Sinemalarda, eğlence yerlerinde de aynı talepte bulunulmuştu.

Gönüllü Yardımcı Melekler, bu haber üzerine derhal harekete geçtiler. Halide Ark, Erenköydeki Sümerbank evlerinden arabasıyla yola çıktı. Şevkiye Balkır, Leylâ Iskenderoğlu, Kaime Dalkılıç, Nebile Ark ve Zinnur Aldoğanı da arabasına alarak hep beraber Nümune Hastahanesine yardıma koştular.

Gönüllü Yardımcı Melekler kurs görmek suretiyle ev hastabakıcılığı diploması almış gönüllü hemşirelerdir. Kursu bitirenlerden istiyenler Gönüllü Yardımcı Melekler derneğine yazılmakta, haftanın belirli günlerinde hastahanelere, yardım müesseselerine gidip hastalara, yardıma muhtaç kimselere yardımlarda bulunmaktadırlar. Böyle kazalarda yapılacak pek çok iş çıkmaktadır.

Küçük araba Nümune Hastananesine doğru ilerlerken Yardımcı Melekler hep geçmiş kazalardan bahsettiler. Üzüntü içindeydiler. Araba, kalabalığı güçlükle yardı ve tam hastahanenin kapısında durdu. Polis ancak vazifelileri ve gazetecileri bırakıyordu. Bir memur elindeki listeden yaralıların ismini okumaktaydı. Radyo, ölenler bulunduğunu bildirmişti. Trende yolcusu olanlardan bazıları meraktan bayılacak bir halde haber bekliyorlardı.

Yardımcı Meleklere, derhal vazife verildi ve muhtelif koğuşlara gönderildiler. Birinci Hariciyede Kemahlı Mehmet Ali adında bir genç vardı. Trenin kazaya uğradığını görerek yardıma koşmuş ve üç kişiyi, sıkışıp kaldıkları tahtaların arasından kurtarmıştı. Çıplak ayaklarından dolayı, hadiseyi anlatırken sıkılıyordu. Daha iyi koşmak, kazazedelerin yardımına çabuk yetişmek için yolda ayakkabılarım çıkarıp atmıştı. Fakat oraya varınca hata ettiğini anlamıştı. Terler cam kırıklarıyla doluydu. Bir ara, feryat eden bir yaralıyı kurtarmak için heyecanla atılmış ve kırık camların üstüne basmıştı.' Sonrasını hatırlıyamıyordu. Saatlerce kan kaybetmişti ve ayağındaki cam parçaları ameliyatla çıkarıldıktan sonra da şok geçirmişti Ama tek şeye yanıyordu; Tam o cam kırıklarına basmadan, orada seyirci duran bir adama, "arkadaş, ayakkabılarım bana ver, şunların yardımına koşayım" demişti de, adam, kaçırır diye ayakkabılarını ona vermemişti.

Yardımcı Meleklerden biri, bulduğu yastıktan Kemahlı Mehmet Alinin sırtına destek yaptı ve sonra su içirdi, Bu sırada bir başkası, yaralı bir kadının kocasını aramakla meşguldü. Onu yandaki koğuşta buldu, ama adamcağız iki yaşındaki Ziyasını yitirmişti, yana yana onu soruyordu, Küçük Ziyasına ne olmuştu? Birisinin kucağına fırlattığını hatırlıyordu ama acaba ölmüş müydü? Başka bir Gönüllü, bu çocuğu kurtaran başka bir yaralıyı buldu. Koğuşlardan iniltiden geçilmiyordu. Fakat, tutulan her nabız sanki daha iyi atmaya başlıyordu. Yüzlere yavaş yavaş bir ümit ve inanç ışığı yayılmağa başlamıştı.

O akşam Numune Hastahanesine yalnız Gönüllü Yardımcı Melekler gelmedi. Birçok gönüllü doktor da vazife görüyordu. Elli kişi gönüllü olarak kan vermeğe koşmuştu. Telefon hiç durmadan çalıyor ve özel hastahaneler yardım teklif ediyorlardı, Durumu Muavin odasından, Sağlık Bakanına telgrafla bildiren İstanbul Sağlık Müdürü vazifelilerin olsun, gönüllülerin olsun, gayretlerinden çok memnundu. Hastahane de büyük bir ciddiyetle çalışıyor, isimleri karşılaştırarak yanlışsız bir yaralı listesi çıkarmaya gayret ediyordu. Bilhassa gazetecilere doğru rakam verilmesi hususunda büyük bir dikkat sarfediliyordu. Dünyanın her yerinde birçok kazalar oluyordu. Büyük kazaları halka önemsiz göstermeğe çalışmak bilâkis sansasyonel

Gönüllü hemşireler vazife başında
Koruyucu melekler

naberlerin yayılmasına yol açıyordu. İlgililer bu sefer buna meydan vermiyeceklerdi ve sanki kazadan kendileri sorumluymuşlar gibi, onu olduğu gibi duyurma yoluna gideceklerdi. Bu zihniyetle yapılan çalışmalar iyi netice verdi. Nümune Hastahanesi o gün hiçbir saman görmediği bir gönüllü yardımcı hücumuna uğradı ve en iyisi, ertesi gün gazeteler hiçbir sansasyonel haber yaymadılar.

Gönüllü Yardımcı Melekler o gece sabaha kadar hastahanede hastaların başucunda beklediler ve ertesi günler de başka arkadaşlarıyla beraber vazifelerine devam ettiler.

Moda

Önemli olan: Yakıştırmak

Amerikadan Avrupaya ayak basar basmaz insan, modanın kadınlar üzerindeki tesirini gözle görülür şekilde hissediyor. Vakıa Amerika da Fransız kadın modasını esas itibariyle izlemektedir a n a bu, halk kütlelerine daha geç intikal etmektedir. Amerikanın kendisine has âdeta klâsik bir etek - bluz modası, bir şömizye elbise modası vardır ki, kolay kolay hiçbir tesir altında kalmaz. Amerikalı teiniz giyinmeyi ve hoşlandığı gibi giyinmeyi, modayı harfi harfine takip etmeye tercih eder. Kadınların her ne pahasına olursa olsun modayı takip etme hastalığından kurtulmaları ve daha ziyade kendilerine yakıştırarak giyinmeye çalışmaları elbette ki iyi bir şeydir. Ancak, şunu da kabul etmek gerekir ki, modasız giyim tasavvur edilemez. Bir yeni elbise bazen bir yeni insan yaratacak kadar' insanı değiştirir. Modada yenilik ise gözün bir zevkidir. Mesele modayı bilmek, fakat ona esir olmadan, onu yakıştırarak tatbik etmektedir.

Her yıl modanın ana hatlarında ufak tefek değişikliler olmakta ve on yıl içinde bu, tam bîr değişikliğe yol açmaktadır. Yâni herhangi bir kıyafeti senelerce modası geçmeden giymek mümkündür. Ancak, ufak de ğişiklikleri takip etmek ve yeni yapılacak kıyafetlerde bunları gözönünde bulundurmak lâzımdır.

Nelere dikkat edilmeli?

Etekler: Düz ve dar eteklere bu yıl da gene pek çok rastlanmaktadır ve bazı tayyörlerle ancak düz ve dar etek giyilebilir. Ama 1961'in özelliği, aşağı doğru genişliyen eteklerdir. Bu sekil, etek kısmına doğru açılan geniş mesafeli plilerle, düzden kesilmiş kloş düşüşü) biçimlerle elde edilir. Fakat bolluk, daima kalçanın çok altından başlamaktadır. Eteklerdeki bu değişiklik, gelecek yılların modasında önemli bir rol oynıyacaktır.

Bel: Beller bu yıl gene yerini kaybetmiştir. Yüksek bel hemen hemen biç yoktur. Bel yerindeki bele gelince bu. hiçbir şekilde kemerle sıkılmamış, bilâkis kabartılarak bitirilmiştir. Bluzların çoğu etek üzerine düşmektedir ve kemer veya kuşak kullanılmaktadır. Umumiyetle bel yeri düşüktür.

İç çamaşırları: Kabarık jüponların yerini daha ziyade kombinezonlar ve gene dar, fakat süslü, yazlık, yarım kombinezonlar almıştır.

Kemerler: Geniş, sert ve sıkı kemerlerin yerini bağlanan, düğmelenen tokasız, yumuşak kurdele kemerler, bez kuşaklar almıştır. Renk renk yumuşak derilerden yapılan incecik yuvarlak kemerler ise bilhassa modadır. Bunların uçları ekseri püsküllüdür ve bazen birkaç rengi beraber takılabilecek kadar incedir.

Ayakkabılar: Bunlar biraz daha az uzun topukludurlar ve biraz daha az sivri burunludurlar. 5 santimetrelik ince topuklar, sandal biçimi ince ayakkabılar ve kare burunlular gelecek yılların ayakkabı modasının öncülüğünü yapmaktadır.

Ceketler: En büyük değişiklik düğmelerde olmuştur. Klâsik şekilde önden düğmeli ceketler çok azalmıştır. Buna mukabil bir ince kemerle kapanan kruvaze ceketler, yandan bir veya iki düğmeyle iliklenen ceketler, Önden düğmesiz, açık duran ceketler veya yandan bir fiyonkla bağlanan ceketler pek çoktur.

Teferruat: Beyaz yakalar, beyaz garnitürler de çok azalmış, bunların yerini dana ziyade "biye"lerle, renkli kurdelelerle yapılan garnitürler almıştır. Eşarp seklinde bağlanan pek çok yaka vardır ve emprimelerde bile bu, modadır.

Renk: Bahar ve yaz için az siyah kullanılacaktır. Kayısı rengi, şeftali ve üzüm rengi, çiğ bir pembe modadır.

Okuyucu Mektupları

Bir açıklama

AKİS Mecmuası Yazı İşleri
Müdürlüğünne

17 - Nisan - 1961 tarih ve 355 sayılı mecmuanızın. Gençlik Köşesi'nde, şahsımla ilgili bir takım İsnatlar yer almıştır. Sizlerin böyle bir hale yönelebileceğinizi asla kabul etmemekteyim. Ancak İstanbul Muhabirinizin, aleyhimde yaratılmak istenen hava için, bilerek veya bilmeyerek alet olduğu da bir gerçektir. Durumun aslını bilginize arz ederken. Mecmuanızda aynı köşede aynen yer alması hususunu basın ahlakına istinaden, saygılarımla rica ederim.

"1 — 355 sayılı Mecmuanızda bahsedilmiş olduğu gibi, Milli Talebe Birliğini idare etmek üzere, açıkgözler gruba olarak vazife almadık. Şumüllü bir teşkilâtın bütün kademeleri tarafından kurulmuş ve tanınmış bir komite olarak vazife aldık ve çalıştık. Bu Komite'nin Başkanlığını şahsi emellerime değil, M.T.T.B. camiasına hizmet için yaptım.

2 — Vilâyetçe tasdik edilmiş olan Komitenin karsısına çıkmış olduğumuz seklindeki ifade doğru olamaz, çünkü vazifeye başladığımızdan yirmi gün sonra, o Komite kuruldu.

3 — Müseccel D.P. li olduğum yolundaki beyan, katiyyen asılsız ve maksatlıdır.

4 — Başkanlık'tan düşürülmedim. Komiteyi sadece ben ayakta tutmadığımı, ben çekildikten sonra da M.T.T.B. ni Kongreye götürmek gibi bir dava uğruna, çalışmaların devam edeceğini göstermek düşüncesiyle, istifa ettim.

5 — Başkanlığım sırasında yapmış olduğum: Basın toplantıları, beyanatlarım ve çalışmalarım bahsedilen bir gazete ve mecmuada değil; Cumhuriyet, Dünya. Yeni İstanbul, Tanin Hergün, Havadis, Tercüman, Yenisabah, Sır gibi; gazete ve mecmualar da dahil olmak üzere günlük nesir organlarının ekserisinde yer aldı. -Bahsedilen nesir organlarının Mart 1961 lobideki sayılarına bakılabilir.-

Durumun aynen tavzihini, saygılarımla rica ederim."

Eyüp Turhan Fırıldak - İst.

RADYO

Ankara

Matem günü

Geride bıraktığımız haftanın başlarında bir sabah, saatler 9'u gösterirken Ankara Radyosunun bir spikeri, dinleyicilerine şu haberi verdi:

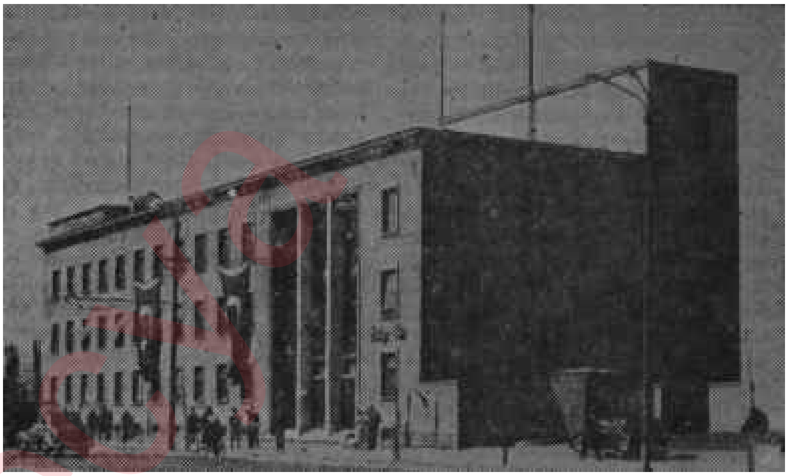
" - D ü n akşamüstü İstanbulda meydana gelen bir tren kazasından ötürü mateme girildiği için yayınımız burada sona ermiştir."

Bu sırada 1 Mayıs Bahar Bayramından yararlanarak gezintiye çıkmak isteyenler eylerinde son hazırlıklarım yapıyorlar, Ankara gibi havanın bozuk olduğu yerlerde ise herkes bu pazartesi gününü sinema, misafirlik veya radyo ile oyalanarak geçirmeyi tasarlıyordu.

i Kaza haberini gazetelerde okuyanlar Ankara Radyosundaki anonsu duydukları zaman pek şaşılmadılar. Devlet Radyosu matem yaptığı için sinema gibi bütün eğlence yerlerinin de kapanacağını düşündüler. Acı haberi sadece radyodan duymuş olanlarsa, radyonun mateme girmesi dolayısıyla, bazı önemli kişilerin de kaza kurbanları arasında bulunabileceği kanaatine vardılar.

Kaza gerçekten büyüktü. O günkü gazetelerin bildirdiğine göre 15 kişi ölmüş, binlerce liralık bir zarar ortaya çıkmıştı. Ortada, kapatılması imkansız bir facia vardı, 15 kişi hayatından olmuştu. Fakat bütün bunlara rağmen Türkiye radyolarının bir matem günü programı derlemeleri yerinde midir? Bir defa ihmal yüzünden her gün bir kaza olmakta, otomobilde, otobüste, vapurda, sokakta beş altı kişi birden ölmektedir. Eğer her kaza için radyoda matem yapılması icap etseydi böylesi, programları her gün dinlememiz gerekirdi. İkinci ve daha önemli bir nokta da şudur: İstanbuldaki kaza, günlük trafik kazalarından ayrı bir özellik taşıdığı için radyoların matem programı yayınladıkları anlaşılmıştır. Daha geçen gün bir hususi otobüs uçurumdan yuvarlanmış, aşağı yukarı tren kazasındaki sayıda insan ölmüş, fakat radyolar mateme girmemişlerdir. 1 Mayısta İstanbulda meydana gelen kazadaki tren ise Devlete aittir. Yâni hususî bir vasıtada ölen vatandaşlar için matem yapılmamakta, Devlete ait bir tren kazasında Ölen aynı memleketin vatandaşları için Devlet radyoları mateme girmektedirler. Halbuki eğer matem yapılacaksa ya herkes için yapılmalı yahut ta hiç kimse için yapılmamalıdır.

Bütün sinemaların ve diğer eğlence yerlerinin açık bulunduğu bir günde Devlet radyolarının matem yapması ise başka bir hatanın meydana çıkmasına sebep oldu. Ortada bütün memleketi ilgilendiren bir hadise varsa, matem milletçe tutulur. Sadece radyoların mateme girmesi manasızdır. Üstelik dinimizde bile mateme yer verilmiş değildir. Demek ki düşük iktidar devrinden kalma bir alışkanlıkla bu yola gidilmiş, ortalık boşuboşuna heyecana verilmiş, radyoda matem yapılması prensibi kabili edilse bile Türkiye radyoları her zaman olduğu gibi yine radyoculuğa yakışmayan bir şekilde bu görevi yerine getirmişlerdir.

Ankara Radyosunun binası
Bir dokun bin ah işit...

Matem programı

1 Mayısta Ankara Radyosu matem programım şu şekilde düzenledi: Sabah yayım sanki o gün programda hiç bir değişiklik yapılmıyacakmış gibi normal olarak başladı. Fakat öğle ve akşam yayınında ciddi Batı müziğine ve saz eserlerine yer verildi. Bugüne kadar radyolarda ne zaman matem programı yapılmışsa, muhakkak ciddi **Batı** müziği yayınlanmıştır. Ciddi Batı müziğinin matem günleri için bestelendi ğini veya bu gibi günlerde işe yarıyabileceğini ise, herhalde ne bir müzisyen, ne de bir müziksever kabul edebilir...

Radyonun, matem günü yaptığı an büyük gaf ta yayın.süresini kısaltmasıyla meydana geldi. Diğer radyolara kıyasla daha büyük bir dinleyici kitlesi tarafının izlenen başkent radyosu sabah yayınım saat 10 yerine 9'da kesti. Öğle yayını her günkü gibi saat 12'de başladı, fakat saat 15'de *değil* de 14'de sona erdi. Akşam yayını ise 17 yerine tâ 19'da haberlerle başladı. 21'de bir saat ara verildi, 22'de yine ciddi Batı müziği ile yayına devam edildi ve 24 yerine saat 23'de başkent radyosu günlük yayınına son verdi.

Yabancı radyoların günlük yayın sürelerinin 24 saate eriştiği, Bizim Radyo ismi altında menfi yayın yapan bir radyo istasyonunun bir ahtapot gibi kollarını yurdumuza uzattığı günlerde ve çeşitli imkânsızlıklar altında bir iki programın ortaya çıkarıldığı sırada Türkiyenin en geniş yayın sahasına sahip başkent radyosunun, hangi sebeplerden ötürü olursa olsun, yayın saatlerini kısmaması gerekirdi. Radyoların görevleri nelerdir? Radyolar özel olaylar sırasında nasıl çalışırlar? Radyoların bu gibi zamanlardaki etkileri neler olabilir? Bu noktaların hâlâ bilinmediği, hâlâ öğrenilmediği ve öğrenilemeyeceği de bu şekilde 1 Mayıs günü bir kere daha ortaya çıkmıştır.

Peki, böylesi günlerde radyolar nasıl hareket etmelidirler? Bir defa, matem günü diye ciddi Batı müziği çalarak zaman doldurmaya lüzum yoktur. Bütün Türkiye radyoları normal programlarına devam ederek, kazada ölenler için kısa bir süre yayınlarına ara verebilirler ve son vazifelerini yerine getirebilirler. Fakat bazıları da çıkıp "radyolarımızda, zaten hangi program dinlenebiliyor ki, yayın süresinin kısaltılması yerinde olmasın? Hattâ radyo bütün gün yayın yanmasa bile çok iyi olurdu" diyebilirler

SANATÇI VE DÜNYASI

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

M. Sunullah ARISOY

Kavakkderedeki Özdemir Caddesine çıktığımda saat 24'e geliyorda. Hava serindi. Yollarda kimseler yoktu. Beş on dakika sonra yeni bir gün başlayacaktı. İçimde bir doymamışlık, bitmemiştik vardı. Sessizliğin getirdiği bir boşluk vardır, güzeldir o. O boşluğun içinde yürüdüm. Az önce Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile konuştuklarımız, dana doğrusu onun anlattıklarım, o sessizliğin getirdiği boşluk içinde yürürken, yeniden düşündüm. Konuşmamızın bitimine doğru, "Kendimi en heyecansız hissettiğim bir devreyi yaşamaya başladım. Çünkü mücadele bitti!" demişti. En azından bir yarım yüzyılım, büyük olayların içinde geçirmiş, kalemini, kafasını bu olayların bir yönde gelişmesi yoluna adamış, hep, ama hep "mücadele" etmiş bir kişi "mücadele"nin bittiğini anladığı an, artık kendisini "heyecansız hissediyor". Çünkü, yaşamanın ve yazmanın bir anlamı, bir tadı, bir gereği varsa o da "mücadele" onun için. Neyle mücadele edecek şimdi? Bu, gücünün yitmesinden değil, doğrudan doğruya "mücadele" nedenlerinin ortadan kalkmasından! Kişinin "mücadele" gücünü yitirmemesi, onsuz kalınca bir eksiklik duyması ne güzel şey! Yakup Kadri Karaosmanoğlunu nasıl anlatırsınız? Güç iş bu! Bir yanı, bir yönü olan kişi değil çünkü. Konuşmaya giderken de düşünüyordum, konuşup ayrıldıktan sonra da hep düşündüm. Bir adam, yalnız anılır ve sayılır bir romancı olsa, önemli adamdır. Yalnız, ülkenin çağdaş uygarlık alanına erişmesi için kalemiyle çalışsa, yazsa, uyarsa önemli adamdır, İyi bir gazeteci olsa, yani... Yirmi yılını diplomaside geçirmiş bir kişinin yaşantısında, öğrenilmesi, yararlanılması gerekllil yanlar bulunur. Kişi, önemini buradan alır. Bir adamın Atatürkün yanında, yakınında, onunla yaşantısıyla bir olan bir yanı varsa önemli kişidir. Üstelik, sıradan değil de Mustafa Kemali bütün büyüklüğü ve insan yönüyle değerlendirebilecek güçte gözlem yapabilen, sonuçlar çıkarabilen bir kişiyse bu, önemi daha da çoğalır elbet. Daha da çoğaltabiliriz örnekleri. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, bunların biri değil, tümü. Onu anlatmaktaki güçlük buradan geliyor. O, çok yanlı. İstediğiniz kadar, ben onun sanatçı yanım ele alacağım, onun sanatçılara özgü dünyasını aralamağa çalışacağım deyin, öbür yanlara ister istemez değinmek zorundasınız. Kesin bir ayrım yapmak elinizde değil ki. 70 yıllık bir yaşantısı olan kişinin, bu yaşantısını bir yerinden nasıl bölebilirsiniz? Yakup Kadri Karaosmanoğlunun sanatçı kişiliğini yapan nedenler arasında başlıca yeri, onun öbür yanları alıyor.

Evine gittiğimde kapıyı kendisi açtı. Temsilciler Meclisinden yeni gelmişti. Saat 21'di. Anayasa Tasarısının ikinci görüşmesi o gün başlamıştı. Yorgun görünmüyordu. "Anayasa görüşmelerine yeniden başladık, önüne gelen bir değişiklik önergesiyle ortaya çıkıyor" dedi. Yakındı. Sonra bir süre politikadan söz ettik. Politikaya da bir sanatçı heyacanı, duyarlığıyla katılmış, o günden bugüne bu heyecanı, bu duyarlığı da hiç yitirmemiş.

"Biz" dedi, "öbür işleri karıştırmamaya çalışalım. Roman üzerine konuşalım sizinle." Benim de amacım o ama, gene de arada bir karışıyor. Romancı Yakuap Kadri, politikanın, ülke sorunlarının dışında bir kişi değil Gerçi kendisine sorarsanız, "ben buna isteyerek yapmadım" diyor, "kendiliğinden oldu" diyor ama, olan ortada. İlk; romanı "Kiralık Konak" Meşrutiyet döneminin bir hikayesi değil mi? "Kiralık Konak"nı Naim Efendisi,

Türk Romancılığının en unutulmaz tiplerinden biri olmuş. Yaşarlığını yitirmemiş, kitap sayfalarında kalmamış. "Nur Baba"da bektaşi tarikatını anlatmış. "Hüküm Gecesinde İttihat Terakki Fırkasına girmiş bir politikacının hayatı var. "Sodom ve Gomore"de Mütareke yıllarının İstanbulu dile geliyor. "Ankara" adlı romanında **milli** mücadele yıllarında, cumhuriyetten sonra ve düşlerindeki Ankarayı belli kişilerin ruh ve düşünce değişimlerini belirterek anlatmış. "Bir Sürgün"de batı uygarlığı denilen gösterişli varlığın arkasına gizlenmiş çürüklük, değersizlik, maddîlik keskin çizgilerle verilmiş. "Yaban"da Anadolu ve Türk köylüsü olanca acılığı ve açıklığıyla ortaya konulmuş. "Panorama" adını verdiği, iki cildi yayınlanmış romanında da Atatürkün ölümünden bu yana geçen dönem, değişik toplum katlarındaki kişilerin serüvenleri hâlinde anlatılıyor. Üçüncü cildine

yeni başlamış. Bir de, bunların yanısıra hikâyeleri, nesirleri, makaleleri var. Şu kısa gözatma bile Yakup Kadri Karaosmanoğlunu, ister isteyerek, isterse istemiyerek yapmış olsun, toplum, ülke sorunlarının dışına çıkarmıyor, tam tersine içine, hem de tam içine sokuyor. Bu yüzden Karaosmanoğlunun sanatçılığında, düşünce adamlığı ile, politikacılığının büyük payı var.

Nedenbütün çocuklar sokakta çeşitli oyunlar oynarlarken Yakup Kadri Karaosmanoğlu oturur da roman okurmuş? Neymiş onu bu okumaya, özellikle roman okumaya iten şey ? Kendisi de açıklıyamıyor bunu. Doğrusu da budur. Hiç bir sanatt kolay kolay açıklayamaz bu soruyu. Bilemez de ondan. Aile çevresinin etkisini de gözönüne alsanız, gene de istediğiniz sonuca varamazsınız. "Ekmekçi Kadın"lar, "Monte Kristo'lar, "Zavallı Kız"lar, "Paule ve Virginie"ler Yakup Kadri Karaosmanoğlunun çocuk dünyasını dolduran, doyuran, besleyen ilk romanlar. Daha sonraları o yılların gözde akımları olan realizmin ve natüralizmin ustalarını okuyacak, Maupassant'lar Zola'lar, Flaubert'ler bir bir elinden geçecektir. Sonunda Marcel Proust'u baş usta belleyecek, bu belleyiş hayranlık Ölçüsüne varacak, hep Proust çapında, onun derinliğinde romanlar yazamamış olmanın eksikliğini duyacaktır.

"Roman bana insanı anlamak arzusu vermiştir" diyor Yakup Kadri Karaosmanoğlu. "İnsanoğlunun iç dünyasını tanımak, bilmek işini romandan belledim ben. Benim için insan ne iyidir, ne kötüdür. Yıllar sonra insanı anlayınca, Kötüsüne nefretimi göstermedim. İyisine de inanmadım. Ama bütün yanlarıyla insanı tanıdım. Proust insanlardan bahsederken, işi şuuraltının tahliline kadar götürmüştür. Büyük başarıya da ulaşmıştır. Ben düşündüğüm, dilediğim ölçüde insanı romanlarımda verebildiğimi sanmıyorum. O yüzden her romanım bana eksik, yetersiz gelir. Yapmak istediklerimin çok azmi, onda ikisini ancak yapabildim."

Yakup Kadri Karaosmanoğluna göre, "roman, realitenin arkasındaki daha başka bir realiteyi aksektirmektir". Bu yüzden de, romanı, "gördüğünü olduğu gibi nakletme" şeklinde anlamaz. "Böylesi röportaj okur, roman olmaz" diyor. Sonra genç romancılardan bir kaçını örnek gösteriyor, "ağaç, kuş, ev, pencere, yol, bir takım da görünüşleriyle insanlar var, var ama, ya bunların içi? İç dünyaları? İnsanı insan yapan asıl o önemli olan taraf nerde?" Bunları bulamadınız mı, romanı da bulamadınız demektir. Ama röportaj, evet! Yakup Kadrinin roman kahramanının saçı, söz geçişi, sarı mıdır, kara mıdır? Bu, o kahramana bir kişilik katacaksa, anlatımda yer alır. Bir sokağı, bir evi, bir kırı, şunu ya da bunu anlatmak, romanın düşünce, duygu yönüne ne ölçüde yararlıdır? Nasıl bir hizmeti dokunacaktır? Dokunursa, varsa bir yararı, o yararlığı ölçüsünde Karaosmanoğlunun kaleminde anlatımını bulur. Sonra bütün bunlar, onun kendi sanatçı süzgecinden geçer. Tortular atılır, geriye kalan doğrudan doğruya onun kişiliğinde erir ve romanda yerini alır. Çünkü Karaosmanoğlu, "'Realite romancının şahsiyetidir" diye düşünür. Romancının kişiliği obuadan, iç dünyası olmadan, süzgecini kullanmadan "romanda realizm"den söz açılamaz.

O, yaşadığı çevreyi, toplumu, kişileri, olayları bir bir gözler, onları yerinde, yeterince romancı kişiliğinde eriterek yeniden biçimler ve romanını kurar. Çetin ama doğru; güç ama, yaşarlılık payı çok bir tutum!

"Benim en büyük kusurum üslûpçu oluşumdur" diyor. "Üslûpçuyum. Flaubert'in sonraları Proust'un tesiri bu." Üskûpçuluk onu güç yazmaya yöneltmiştir. Nerdeyse bıktırıcı dedirtecek bir güçlükle, beğenmezlikle yazar. O kadar ki, bu ' yalnız roman çalışmalarında değil, günlük başyazılarında bile kendini duyurur.

Bir yazı için en azından beş altı kâğıt harcar. Bir yazar Yakup Kad ri, bir eleştirmeci Yakup Kadri vardır. Eleştirmeci Yakup Kadri, yazar Yakup Kadrinin tepesinden hiç mi hiç ayrılmaz. Onu öyle değil böyle, bunu böyle değil şöyle, o sözcük yerine bunu, bu sözcük yerine şunu, o cümlenin kuruluşu iyi olmadı, değiştir, şunu yersiz kullandın,boz, bunda iyi bir anlatıma varamadın çiz, demek istediğini daha iyi söyliyebilirsin bir daha dene.. Sonunda eleştirmeci Yakup Kadri, yazar Yakup Kadriye bir yol, yöntem çizer, yazdığını düzenler'ama, yazarda da hâl kalmaz!

Güzel basılmış kitaplar onun büyük mutluluğudur. Baskısı, düzeni yerinde kitaplardan kurulu bir kitaplığı vardır. Sever onları, okşar. Resimden anlar. Ham iyi anlar. Bir resim eleştirmecisi kadar. Çok önceleri yazarmış da. Ne kadar kayıtsız, serbest yaşamayı sevmişse, kader onu o kadar kravatlı yaşamaya zorlamışta*. Yirmi yılını diplomat olarak geçirmiş olduğuna hep hayıflanır.

"İstediğin gibi, ne yiyebilirsin, ne içebilirsin, ne gezebilirsin, ne eğlenebilirsin. Oturmalı, kalkman, yemen, içmen, hepsi ayrı bir kanuna bağlı. Yaşamak mı bu canım?" diye yakınır durur. Zaten kendisine "Zoraki Diplomat" adını da kendisi koymuştur. Oysa Yakup Kadri Karaosmanoğlu sanatçıdır. Sanatçı sınırlı, çizgili yaşamaya gelmez. "Bu benim hayatımda bir kazadır. Hiç sarmayın." diyor. Sinirli, daha çok melankolik, umutsuz bir kişi olduğunu söyler. Yaşantısı bunu yalanlıyor ama, demek ki iç dünyası öyle...

"Hiç bir zaman refaha kavuşamadım" diyor. "Bunda kimsenin suçu yok tabii. Kendi işimi bilemeyişimden."

Karşımda oturan kısa boylu, dinç, sağlık dolu, gözleri ışıl ışıl yanan, tarihi yaşamış adama bakıyorum. 1889 doğumlu olduğuna göre, demek 72 yaşında. Yaşıyla görünüşünün hiç bir ilgisi yok. öylesine genç ve dinç görünüyor. Söylüyorum. Gülüyor.

"Benim ömrüm" diyor, "hep hastalıklar, sıkıntılarla dolu geçmiştir. Yirmibeş yaşında hastalandım. Üç yıl sanatoryumda yattım. Mebus okluktan sonra da bir buçuk yıl yeniden tedavi gördüm. Sonra karaciğerini bozuldu. Onun hastalığını çektim. Hep birbirinden önemli hastalıklar, sıkıntılar birbirini kovaladı."

Sıkıntısı, hastalığı her neyse ama, karşımdaki dinç adamın görünüşü, doğrusu hepsini yalanlıyor. Yetmiş yılın üstesinden gelip, bir ulusun edebiyatında temel çivisi olmak, "mücadele" siz yaşamayı tükenildik saymak, her gün yeni başlamışların heyecanı içinde yazmaya durmak... Yakup Kadri Karaosmanoğlunun muttu yanı bu. Tanımadan, romancı olarak severdim; şimdi kişi olarak da bir büyük, bir güzel geldi bana...

Ankara

25. yıla güzel bir giriş

6 Mayıs akşamı Devlet Konservatuvarı, Devlet Tiyatrosunun kalburüstü bütün değerlerini yetiştirmiş olan tarihi sahnesinde, kuruluşunun 25. yıldönümünü törenle kutlamıya başladı. Kutlama en az iki hafta sürecek ve okul Müzik, Opera, Tiyatro ve Bale bölümlerinin çeşitli gösterilerine sahne olacaktır.

Devlet Tiyatrosu bu muttu yıldönümünü bu tören ve gösterilerden birkaç hafta önce, Oda Tiyatrosunda, Konservatuvar öğrencilerinin sahneye koyup oynadıkları dikkate değer bir temsille anmıştır. Yüksek devre son sınıf öğrencilerinden Ergin Orbayın sahneye koyduğu, Georg Bücnner'in "Leonse ile Lena"sı Orta ve Yüksek devre öğrencileri tanırından başarıyla oynanmıştır. "Danton'un Ölümü" yazarının "idare edenler"le "idare edilenler"i çok zekice hicvettiği bu öncü tiyatro eserinin sayılı temsillerini kaçırmıyan meraklılar, Ergin Oltayı yarının reji alanında dikkati üzerine çekecek sanatçılarından Liri olarak selamlamışlardır. Büchner'i yorumu, bütün gücünü "söz"den alan eseri değerlendirmek için konuşmalar verdiği renkli ve müzikal akıcılık, arkadaşlarının oyununa kazandırdığı tesirli -ve güzel buluşlarla süslü- ifade, aylarca süren fitiz bir çalışmaya delâlet eden sahne düzeni rejisine örnek gösterilecek bir nitelik kazandırmıştır.

Bellibaşlı rollerden Leonse'de Önder Alkım, Valerio'da Sadrettin Kılıç, şimdiden, parlak birer kaabiliyet olarak sivriliyorlar. Kalabalık tevziatta, iki ayrı grup halinde, vazife almış olan bütün arkadaşları da itinalı oyunlarıyla elde edilen başarıya ortak, oluyorlar. Adalet Cimcozun akıcı çevirisi zevkle dinleniyor, Damrau'ın sade ve zarif dekorları da eserin havasına pek uygun düşüyor. Bu güzel temsil 25. yıldönümü kutlama haftaları içinde tekrar edilirse, Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümünün yüz ağartıcı çalışmaları en iyi şekilde tanıtılmış olacaktır.

İstanbul

Kaynananın "becerikli"si...

Lâle Oraloğlunun "6 Tiyatrosu" temsillerine başarıyla devam ediyor. Şimdi Pangaltı sinemasuının -Tevhit Bilge ve arkadaşlarından boşalan- sahnesini akşamları da kullanmaya bağladığına göre "9 Tiyatrosu" haline de geldiği söylenebilir- Bu gelişme, mevsime bir hayli geç başlamış küçük kadrolu bir özel tiyatro için Ümit verici bir gelişmedir ve teşebbüsün "tuttuğunu" göstermektedir.

6 Tiyatrosu, "Evlilik Dolabı" ve "Bir Parmak Bal"dan sonra Andre Roussin'in "Becerikli Kaynana" komedisini çıkarmıştır. Bu komedinin kişileri İtalyan, vakası da İtalyada geçiyor. Onun için programda Roussin"in adını görmeseler, bazı seyirciler, Eduardo de Filippo'nun bir komedisini seyrettiklerine hükmedebilirler.

"Küçük Kulübe" yazarı bu sefer daha da cüretli davranmış. Kahramanı olarak seçtiği Anne -becerikli kaynana- güzel ve zengin gelinine bir türlü evliliğin nimetlerini tattıramıyan büyük oğlunun "beceriksizliği" yüzünden ailece uğradıkları mahcubiyeti küçük oğluyla gidermeğe kalkmaktan çekinmiyor. Bereket versin bu hayli komik -hayli de çirkin- hazırlıklar gerçekleşme safhasına girmeden mucizeden farksız birşey oluyor, büyük oğlu, küçük kardeşinin yardımına lüzum kalmadan, kocalık vazifesini yerine getirmiye, nihayet, muvaffak oluyor. Biribirlerini esasen seven genç karı koca gecikmiş balaylarını yaşarmya başlarlarken, kızını bir türlü kendine layık göremediği kocasından ayırıp soylu ve zengin bir adama vermeyi tasarlayan kayınpeder, onunla işbirliği eden Papaz, kurdukları planların suya düştüğünü görüyorlar. Tuttuğunu koparmaya alışmış, acar vs sevimli Kaynananın da "becerikliliği"-ni isbat etmesine artık ihtiyaç kalmıyor.

Ssahnedeki oyun

eyirciyi rencide etmesi pek mümkün olan böyle "nâzik" bir komediyi sahneye koyup oynamak, hele seyirciye durumun komik tarafından ötesini düşündürmemek, kolay bir iş değildir. Ama Lale Oraloğlunun tatlı ve sevimli oyunu bu güçlüğü yenmiş ve piyesi İstanbul seyircisine zevkle seyrettirmeğe muvaffak olmuştur. Becerikli Kaynana Rosarla'daki başarısı, kolay unutulmıyacak kompozisyonları arasında yer alaçaktır.

"Bir Parmak Bal"

Bal gibi oyun...

Ama. doğrusunu söylemek gerekirse, sahneye koyuşta, öbür rollerin oynanışında büyük bir başarıya ulaşıldığı söylenemez. Bir kere, esere hakim olması gereken "İtalyan" havası, kişilerin İtalyanca adlarıyla çağırılmasından ve Becerikli Kaynananın sık sık rahmetli annesini veya Meryem Anayı imdada çağıran İtalyanca "nida"larından başka bir şeyle verilmeğe çalışılmamış görünmektedir. Gelin -Barbara-, Lale Belkisin güzel fiziğine; Papa» -Giovanni- Erol Keskinin ölçülü oyununa: Barbara'nın Babası -Puglisi-, Senih Okanın renkli bir tip çizmek husussundaki gayretlerine rağmen sönül: kalmış, "İtalyan"lıklanm bulamamışlardır. Yalnız küçük oğul -Aldoda Erdinç Üstün, gerçekliği olan. inandırıcı bîr hüviyet kazanabilmiştir. Bu bakımdan eseri haftalarca afişte tutan. Lale Oraloğlunun canlı ve renkli kompozisyonu olmuş ve güçlü bir sanatçının bir eseri tek başına ayakta tutabileceği, bir kere daha, anlaşılmıştır.

"Bir Parmak Bal"

"6 Tiyatrosu "nun ikinci eser olarak çıkardığı "Bir Parmak Bal"ı görememiş, olan meraklı seyirciler, bu kayıplarını, hafta tatillerinde, ayni tophılugun verdiği temsillerle telafi etmek imkanını bulmuşlardır. İs-

tanbulun iki milyona yaklaşan nüfusuyla beraber halkta tiyatro zevki ve ihtiyacı da öylesine gelişmiş, büyümüş ki, bugün Pangaltıda temsiller veren bir tiyatro topluluğu haftada bir defa, birkaç bin metre uzagındaki Levende uzanınca, salonu tıklım tıklım dolduran susamış bir seyirci topluluğunu karşısında hazır bulmaktadır. Buna bakarak İstanbulun, şimdiki gibi bir düzine değil, yirmi, otuz, kırk tiyatroyu besleyecek hale geldiğine inanılabilir.

Genç bir İngiliz işçi kadınıma, Shelagh Delanney'in, bir temsilden çıkarken "Ben daha iyisini yazardan!" iddiasıyla bir çırpıda karalayıverdigi "Bir Parmak Bal", İngllterenin 1 numaralı halk tiyatrosu olarak büyük bir gelişme gösteren Workshop topluluğunda, bu topluluğun kurucularından kadın rejisör John Littlewood tarafından sahneye konulmuştur. Eser Londrada üç yıl boyunca afişte kalmış, bu yıl da Amerikaya aktarılarak orada "yılın piyesi" seçilmiştir. İşin garibi sudur ki, bir kadın tarafından yazılan, bir kadın rejisörün eliyle ramp ışıklarına çıkarılan "Bir Parmak Bal'ı Fransada sahneye koyan da bir kadın -Marguerite Jamois- olmuş, Türkiyede de Lale Oraloğlu bu işi, Bedia Akkoyunlu da çeviri işini erkeklere bırakmamışlardır.

"Bir Parmak Bal'ın buruk lezzeti, ayak takımı arasında geçen vakanın kimi apaş, kimi sapık tiplerinden, Batı sahnelerinde moda halini almıya başlıyan "argo" ile "süslü" diyalogundan çok, bu çevre içinde tek başına kalan, Antilleli bir bahriyeliden beklediği çocukla kendi kaderine terkedilen Jo ile, acıyarak yanına aldığı, yersiz yurtsuz kalmış fakir bir gencin, ona bakan, yemek pişiren, ortalık süpüren, dikiş diken, yün ören Geof arasındaki garip, ama gerçek arkadaşlıktır.

Sahnedeki oyun

"Bir Parmak Bal" - "Becerikli Kaynana"mn aksine- İngiliz kanar mahallelerinin kendine has havasını bulmuştur. Lale Oraloglu, olgunluk çağında, kızım bile *gözü* görmiyecek kadar erkek düşkünü, kaldırım yosması Anneyi -Halen- gülünçlüğü, zavallılığı içinde çok tatlı tarafları olan bir tip halinde yaşatıyor. Gençkızı -jo- Yıldız Alpar, tesirli bir oyunla canlandırıyor. Ama temsilin İkinci büyük ve nefis kompozisyonunu -Anneden sonra- Jo'ya can yoldaşlığı eden ve bir kadından pek farkı olmıyan Geof'da Erol Keskin gerçekleştiriyor. Bu kadarı da "Bir Parmak Bal"ın, iki buçuk saat boyunca, zevkle seyredilmesine yetiyor

Biliyor muydunuz?

DEVLET TİYATROSU GENEL Müdürü Cüneyt Gökçer Moskovoya davet edilmiştir. Cüneyt Gökçer Moskovada, 10 - 10 Mayıs tarihleri arasında verilecek Shakespeare'in "Kral Lear" temsiline, Lear rolünü Türkçe oynıyarak iştirak edecektir. Kendisine bu seyahatte refakat edecek olan Ertuğrul İlgin de ayni eserdeki "Soytarı" rolünü oynıyacaktır.

DEVLET OPERASI SANATÇILARINDAN Özcan Sevgen 3 Mayısta Sofya Operasında "Othello" temsillerine iştirak etmistir. Misafir sanatçı olarak "Tosca" temsillerine de katılacak olan değerli bariton, sözü geçen operalarda "Yago" ve "Scarpia" rollerini, Sofyadan sonra, Varna, Rusçuk ve Filibe operalarında da oynıyacaktır.

DEVLET OPERASI SOLİSTLERİNDEN Suna Korad da Sofya ***Operası*** *tarafından davet edilmiştir. Değerli soprano 14 Mayısta Sofyada "Lucia" ve "La Traviata" operalarının* ***baş*** *kadın rollerini temsil ve icra edecek, daha sonra Varna, Rusçuk ve Filibe operalarında da birer temsil verecektir.*

DEVLET TİYATROSU TEMMUZ ayında Kıbrısa gidecektir. Girnedeki Milletlerarası Tiyatro Festivaline katılmak üzere ***tu*** *turneyi yapacak olan Devlet Tiyatrosu Kıbrısta Sophokles'in "Kral Oidipus'" tragediası ile bir veya İM* ***telif*** *eser oynıyacaktır. Telif eserlerden hangilerinin bu turne repertuarında yer alacağı henüz kesin olarak tesbit edilmemiştir.*

27 MAYIS İNKILÂBININ YILDÖNÜMÜ, Devlet Tiyatrosunda, Nüvit Kodallınm "Atatürk" oratoryosu İle Ahmet ***Kutsi*** *Teçerin "Köroğlu" destanı tekrar temsil ve* ***icra*** *edilmek suretiyle, kutlanacaktır.*

BU YIL 15 MAYISTA mevsimi kapatacak olan Devlet Tiyatrosu ***bir*** *Anadolu turnesi tertip ederek hiç tiyatro gitmeyen tehirlerimi repertuarının en seçkin eserlerini götürüp oynamaya hazırlanmaktadır. Gidilecek şehirlerin adlarıyla, götürülecek eserler henüz belli değildir.*

DEVLET TİYATROSUNDA MEVSİMİN son ***opereti*** *3 Mayısta E. Kalmann'ın "Çardaş Fürstin"i ile verilmiştir. Eseri Azmi* ***Örses*** *sahneye koymuş, dekor ve kostümlerini de Refik ve Hale Eren çizmişlerdir.*

YILDIZ VE MÜŞFİK KENTER kardeşlerin İstanbuldaki Site Tiyatrosu pek yakında mevsimi kapayacak ve 3 Mayıstan itibaren İzmire giderek Elhamra Sinemasında, ***bir*** *ay müddetle, temsiller vermeğe başlayacaktır. Kenter kardeşlerin, küçük topluluklarıyla ve* ***tam*** *kadro halinde, İzmire götürdükleri eserler şunlardır: John Osbome'dan* ***"Öfke",*** *Claude Magnier'den "Evdeki Yabancı", W. Gibson'dan "Salıncakta İki Kişi", Güner Sümerden "Yarın Cumartesi" ve J. Van Druten'den "Baharın Sesi".*

KÜÇÜK TİYATRO MEVSİMİN son telif eserini İlhan Torusun "Süavi Efendi" isimli ilk piyesiyle vermiştir. Eserin belli başlı rollerini Jale Ayata, Ferdi Talay, Ejder Akışık, Bay kal Saran, Savaş Başar, Oytun Şenah Coşkun Kara, İlyas Avcı, Ali Algın ve Mustafa Yalçın oynamaktadırlar. "Süavi Efendi'yi Haldun Marlalı sahneye koymuş, dekor ve kostümlerini Hüseyin Mumcu çizmiştir.

Yıldızlar

B.B. artık tutulmuyor

Orta yaşlı ve hatırı sayılır derecede iri bir buruna sahip adam ellerini iki yana açtı ve :

"—Artık Brigitte Bardot ile film çevirmekten vazgeçtim" dedi. "Son olarak rejisör Henri-George Clouzot ile Brigltte'in 'La Verite - Gerçek'ini yaptım, ama tam üç ay bu yüzden de gözüme uykunun damlası bile girmedi. Sinema prodüktörlüğü hiç de sanıldığı kadar kolay bir meslek değil. İş, önünde sonunda öyle bir yere *gelip* dayanıyor ki, kendi yarattığınız yıldızın âdeta kulu kölesi oluyorsunuz. Allahtan ki durum bu yola dökülür dökülmez Brigitte'den yakamı çabuk kurlardım."

Son yılların er çok sözü edilen sinema oyuncusu Brigitte Bardot'dan "Allahtan ki çabucak yakamı kurtardım" diye bahseden adamın adı Raoul-Levy'dir ve Fransız sinemasının para babası prodüktörlerinin de basında gelmektedir. Raoul-Levy, Brigitte Bardot'nun bugünkü duruma yükselmesine âmil olmuş, yıldıza "Et... Dieu Crea la Femme- Ve Allah Kadını Yarattı"da baş rolü vererek sonu belirsiz bir kumara girmişti. Gerçi, hem Roger Vadim gibi yeni Ve sinemanın acemisi bir rejisöre ve hem de Brigitte Bardot gibi adı pek yaygın olmayan bir oyuncuya film yaptırmak o zamanlar gerçekten bir kumar gibi görünmüştü ama, işin işyüzünü bilenler, Raoul-Levy gibi çıkarını bilir bir prodüktörün ne yapıp yapıp sonunda umulmadık kârlarla herşeyin üstesinden geleceğine inanıyorlardı.

Gittikçe gelişen olaylar ve birbiri arkasına yapılan Brigitte Bardot filmleri, böyle düşünenleri haklı çıkarmakta gecikmemiştir. Bugün Brigitte Bardot dünyanın en uzak köşelerine varıncaya kadar yediden yetmişe bütün seyircilerin tanıdığı ve filmlerine akın akın gittiği bir sinema yıldızı sayılıyor. Herhangi bir normal filmin çok üstünde bir maliyete çıkarılan Bardot filmleri, yine herhangi bir normal filmin çok üstünde de kâr getirmektedir. Bu yükselme ve normalin üstünde kâr getirmede Hollywood ölçüleriyle yıldız yaratmacılığı göz önünde tutulmuş, Bardot filmlerinin çevrilmesinden bitimine kadar dünya halkoyunun dikkatini üzerine çekecek ve gazetelerde büyük gürültüler kopartacak türlü uydurma olayların bilhassa çıkarılmasına önem verilmiştir. Yıldızın iki de bir koca ve âşık değiştimesi, uyku hapları alarak intiharlara kalkışması, falanca ünlü kişiyle çok sık görülerek dedikoduları adı etrafına çekmesi, başlangıcından bu yana Hollywood'un denediği ve posasını çıkardığı yollardır.

Tersine işleyen silâh

Geçen yıllarda patlak veren yıkıcı grevden sonra Holywood, artık bu çeşit küçük oyunlardan vazgeşmiştir. Doktor Frankenstein'ın canavarı gibi üzerinde binbir titizlikle durulup avuç dolusu paralar harcanarak reklâmlarla yaratılan yıldızlar, her seferinde de geri tepen silâhlar örneği sahiplerine zarar vermişlerdir.

Halka kendilerini prodüktör zoruyla kabullendiren kabiliyetsiz oyuncular, kuş beyinli, boyalı saçlı sarışın taş bebekler, giderek, prodüktörlerin ağızlarının içine bakmaktan vazgeçmişler ve bağımsızlıklarını ilân etmişlerdir. Kendi başlarına film şirketleri kurmakta, senaryocularla, rejisörlerle anlaşmalar yaparak filmler çevirmektedirler. Doktor Frankenstein nasıl, yarattığı canavarına bir türlü söz geçirememişse, Hollywood'lu yaşlı ve dişleri dökülmüş prodüktörler de öylece kendi yarattıkları yıldızcıklarına söz geçiremez bir duruma gelmişlerdir. 1960 Hollywood grevi oyuncu, rejisör ve yazarların Holywood'a karşı kesin olarak mücadeleye girişmelerinden başka birşey değildir ve bu çetin mücadele sonunda da prodüktörler, acı bir yenilgiye uğramışlar, hiç. ummadıkları bir anda savaşı tamamen kaybetmişlerdir. Bugün Hollywood'da o eskinin prodüktörler saltanatı artık yoktur ve prodüktörlerin değil, yıldızların borusu ötmekte ve onların dedikleri olmaktadır.

Adı "zeki'ye çıkmış prodüktör Raoul-Lıevi 'nin yıldızı Brigitte Bardot'dan yakınması, ayni yıldızla film çevirmekten vazgeçmesi, Hollywood taktiklerini kullanan her sinema prodüktörünün kaçınılmaz akıbetidir. Raoul-Levy'nin bu karara varmasında en büyük rolü rakamlar oynamıştır. Levy'nin Brigitte Bardot ile çevirdiği ilk filmi "Et... Dieu Crea la Femme - Ve Allah Kadını Yarattı" 300 bin dolara malolmuş, yıldıza da 36 bin dolar ödenmiştir. Filmin dünya pazarlarından prodüktörüne getirdiği kâr toplamı ise, 21 milyon doları aşmaktadır. Topu topu 340 bin dolar civarında bir paraya çıkarılan hiç bir film -şimdiye kadar-Fransız sinemasında maliyetinin 60 katı kâr getirmemiştir. "Zeki" prodüktör Raoul-Levy'nin bir çeşit yağlı kuyruk saydığı Brigitte Bardot'ya sımsıkı sarılmasının ve ikinci filmi "Une

Brigitte Bardot eski kocası Vadimle

Mum dibine ışık vermez

Parisien - Parisli Kız"da hiç bir masrafa karsı koymamasının sebebi budur. "Une Parisien - Parisli Kız", tahminlerin üstünde bir maliyete -1,5 milyon dolara- çıkmış ve getirdiği kar da yine tahminlerin üstünde olmuştur: 3 milyon dolar. Bunun böyle oluşunda Brigitte Bardot'nun oynama hakkı olarak 75 bin dolar alması ve 250 bin doları aşkın bir reklâm kampanyasına girişilmesinin de etkileri vardır. Üçüncü filminde Bardot-haklı olarak-ücretini artttırmış, onunla birlikte Bardot filmlerine katılanlar-senaryocu, rejisör ve teknikerler- da yüksek ücrette dayatmışlardır. Üçüncü Bardot filmi böylelikle ucu ucuna 4 milyona çıkarılmış, getirdiği kar ise-7,5 milyon dolar- yapıcılarını hayal kırıklığına uğratmıştır. Son filmi "La Verite-Gerçek'ten yarım milyon doların üstünde bir ücret alan Brigitte Bardot, yeni çevireceği filmleri için. istediği rakamı-1,5 milyon dolar-söylediği zaman Raoul-Levy genç kadının elini sıkmış ve hayırlı işler dileğiyle şapkasını aldığı gibi evi terketmiştir.

Bilinmeyen yanı kalmayınca

Halbuki Brigitte Bardot yalnız Fransanın değil, dünya sinemasının "filmleri en çok kâr getiren" yıldızı sayılmaktaydı. Deli fişek serüvenlerin kedi bakışlı yıldızının attık bu çeşit bir ünü yoktur ve Bardot adı normal kâr getiren normal sinema yıldızlarının listesine geçirilmiştir. Fevkalâdeden normale hızla inişin sebebi, prodüktör Raoul Levy'ye göre, Brigitte Bardot'nun özel hayatının hiç birşey saklanmadan olduğu gibi halka açıklanmasındadır. Sakimin güzelliğinden soyunan ve bilinmeyen bir yanı kalmayan yıldızın filmlerine karşı seyirci çoğunluğunda ilgi azalmıştır. Bardot'nun asıl çekici yanı olan özel hayatı bütün açıklığıyla kocası, âşıkları yakınları ve kendisi tarafından. anlatılmış ve dolayısıyla da bu yanın hiç bir önemi kalmamıştır. Bardot çok bilinmiş, çok tanınmış ve bu yüzden de -bir çeşit- ayağa düşmüştür. Bugün da Brigitte Bardot'nun resimleriyle ve dedikodularıyla bezenmiş gazete ya dergiler satışlarından birşey kaybetmemişlerdir ama, Bardot filmlerinin seyircileri bu arada durmadan eksilmiş ve gişe hasılatları da o oranda düşme kaydetmişlerdir.

Reklâm artar, gişe düşer

Bi r yıldızın reklâmı arttıkça sinema gişelerini besleyen seyircilerin de ilgisi gitgide azalmaktadır. Seyirci hemen hemen her yanıyla tanıdığı bildiği sinema yıldızı ile bundan sonra ilişiğini kesmekte ve, filmlerine gitmemektedir. Bu, çok tanınanın bıkkınlık getirdiği gerçeğidir ve ağızlarda durmadan çiğnenen sakız, sonunda acıyıp çürümekte ve başka sakızlar aranmaktadır. "Millî Anneliğe kadar yükseltilen Brigitte Bardot, şimdi bu acı gerçekle karsı karsıyadır. Onu da, bir zamanların gözde yıldızlarım birer birer alıp yutan eskime hastalığı bekliyor. Hakkında ciltlerle kitap yazılan, sayısız dedikodu çıkarılan ve toplum üzerindeki etkileri bakımından incelemeler yapmaya kadar vardırılan Bardot, simdi çok tanınmanın cezasını çekecektir. Büyük yığınların dışında aydın seyircinin de ilgisini bekleyen yıldız, bundan böyle deli dola filmler yerine kendi sanat kabiliyetini ortaya koyacak filmler çevirmeyi istemektedir. Uzun tartışmalar sonu rejisör Henri-George Clouzot'lu "La Verite-Gerçek", bu isteğin ürünüdür ve Brigitte Bardot, en az prodüktörü Raoul-Levy kadar bu filmiyle kendi üzerine bir kumara girişmiştir.

Filmler

"Kadınlar Arasında"

İstanbul Edebiyat Fakültesi Sinema Klübünün film gösterileri programında yer alan" Le Amiche-Kadınlar Arasında", tenkitçilikten sinemaya geçen Michelangelo Antonioni'nin dördüncü, yurdumuzda ise oynatılan birinci filmidir. Bir zamanlar ' Corriere padano" da film tenkitleri yapan Antonioni, daha sonra İtalyan sinemasının öz ve biçim yönünden büyük değişikliklere uğramasını sağlayan Yeni Gerçekçiliğin tohumlarının ilk atıldığı ünlü "Cinema" dergisine' geçmiştir. Bugün için Yeni Gerçekçiliğin geçmişinde Antonioni'nin en az Rosselini, Visconti, De Sica ve Zavattini kadar önemli bir yeri vardır.

Sağlam bir sinema geçmişine: sahip Antonioni herşeyden önce biçime önem veren bir rejisördür. "Le Amiche-Kadınlar Arasnda"nın daha ilk bölümlerinde bu, kendini duyurmaktadır. Buna karşılık, sinemada en zor bir yanı, öz ile biçimi bağdaştırma problemini hemen hemen çözümlemeye kadar varmıştır. Gerçi filmin konusu, rejisörün baş çabası, görünen öz ile biçimi bağdaştırmaya zaman zaman karşı duruyor, hatta engelliyor ama, anlatılmak istenen, kişilerin davranışlarıyla çevreleri buna ustaca eklenince, sözü edilen engelleme yer yer de olsa ortadan kalkmaktadır. Zavattini ayarı başarılı bir senaryo yazarı bellenen Cecchi D'Amico ve Anna De Cespedes ile ortak bir çalışmaya giren Antonioni, "Le Amiche-Kadınlar Arasında"da anlatmak amacım güttüğü kadınların gerçek dünyasına büyük bir rahatlıkla inmakte, senaryonun çıkarıldığı romandan gelme kopuklukları, da kameranın son derece ustalıkla kullanılması sonucu örtmektedir.

Zor bir dünya.

Filme bir intihar başlangıcıyla girilmektedir.. Rosatta, önceleri Clea'nın kestiremediği bir sebepten dolayı kendini öldürmeye kalkışıyor. Sosyeteden gelme bir kadın olan Momina, daha sonra ortaya çıkacak olan bir kadın topluluğunun dikbaşlı ve kendini beğenmiş çevirgenidir. Alt katın insanını temsil eden Clea, Rosetta'nın İntiharı dolasıyla Momina'yı tanıyor ve har biri ayrı kişilik taşıyan o kadınlar topluluğuna giriyor. Momina ile birlikte beş kişilik kadınlar topluluğundakiler şunlardır: Heykelci olan arkadaşı Nene'nin ressam kocasına tutkun Rosetta, dilediği gibi kadınca yasamanın ardında koşan Momina, üstüste başarısızlığa uğrayan kocasını elinden kaptırmak raddelerine gelince güçsüzlüğünden aradan çekilme yolunu seçerek bir çeşit pasifist savunmaya geçen Nene, tam bir dişi ve erkeği herseyin üstünde sayan Mariella topluluğu tamamlıyorlar. Aralarına tesadüfen katılan erkekler de kadınların elinde birer oyuncaktan farksızdırlar. Kadınlar, hem sürekli olarak erkeklere hükmetmekte ham de onları avuçları içinde kıskıvrak tumaktadırlar.

Sinema diliyle yani bir şiir yazmanın bütün güçlüklerini yenen Antonioni, "Le Amiche-Kadınlar Arasında" ile bunun üstesinden pekâlâ, gelebilmiştir. Kadın dünyasının gerçeklerine bütün boyutlarıyla inmekte, kadın davranışlarını da yine bütün olarak dıştan içe doğru ve başarıyla vermektedir. Bu, genellikle oyun yönünden de desteklenmektedir. Yvonne Furneaux, hırslı ve hırçın Momina'da, olanlara sadece boyun bükmekle karşı duran Nene'de Valentine Cortesa, yasak aşkların onmazlığındaki Rosetta'da Madeleine Fisher, cinsel duygularından başka birşey düşünmeyen ve ciddiye almayan Marielle'da Marica Pancani, Clea'da Eleonora Rossi Drago, Antonioni'nin elinde istenen kişiliklere giriyorlar. Erkekler bölümünde kararsız ve karısının başarılarından ezilmiş ressamda Gabriele Ferzetti, yalnızca erkek olarak yaşayan Lorenzo' da Franco Fabrizi ve yoksul işçide Ettore Manni yeterli bir oyun vermektedirler.

S P O R

Toto

Çeyrek milyon

"Ömer Faruk Tandoğan -Üsküdar Hakimiyeti Milliye caddesi-No: 4- İstanbul. Dâvayı kazandık - Nuri Tandoğan"

Cuma günü saat 12.10 da çekilen bu-telgrafla Nuri Tandoğan, küçük kardeşi Ömer Faruk Tandogana çeyrek milyonun müjdesini vermektedir. .

Ömer Faruk Tandoğan, bundan bu- süre önce Spor-Totoda onüç maçı bilen, fakat yaşını yazmadığı için 268 bin 774 lirayı alamayan şahıstır. Toto kuponuna 35 rakamını yazmayı unuttuğundan Spor-Toto hükümlelerine göre ikramiyesi ödenmeyen Ömer Faruk Tandoğan, hakkını mahkeme yolu ile aramak zorunda kalmıştı. Üçüncü duruşmada, Ankara Sekizinci Sulh Hukuk Mahkemesi hakimi Celâl Çalgüner, kararı açıkladı. Kararda, toto kuponuna oynıyanların reşit.olup olmadığının belli olması için yaşın yazılması gerektiği, Ömer Faruk Tandoganın ise 35 yaşında olduğu ' bildiriliyor, bu şekilde bir unutkanlığın 268 bin 774 liranın alınmasına mâni olamıyacağı ifade ediliyordu. Celâl Çalgünerin kararı açıklamasıyla, ' Ömer Faruk Tandoganın iki avukatının, heyecanları kayboldu ve yüzlerinde sonsuz sevinç' parıltıları belirdi. Fakat en çok sevinenler, Ömer Faruk Tandoğanın duruşmayı takip eden yakınlarıydı. Ağabeyi Nuri Tandoğan, kardeşine çeyrek milyonun müjdesini verebilmek amacıyla koşaradım Adliye binasından ayrıldı ve yukarıdaki telgrafı çekti.. Sevinçliydi ve bu sevinçi. İstanbulda inşaat ustalığı yapan kardeşinin de biran önce duymasını arzuluyordu.

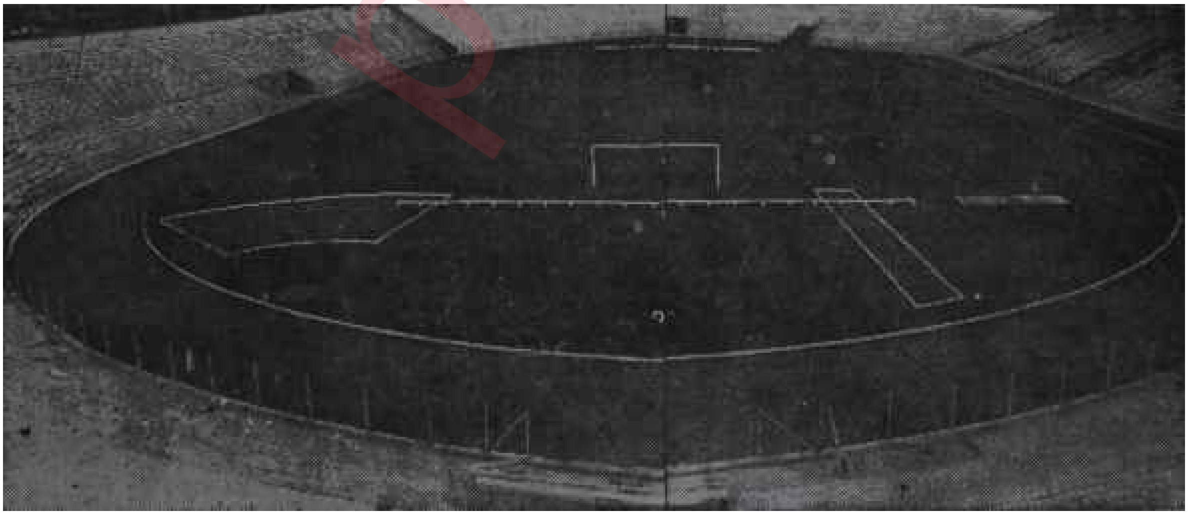
Tesisler

Spor ve politika

1957 yılı Ekim ayının ilk günlerindeydi. Partiler 27 Ekimde yapılacak seçim için propoganda faaliyetine girişmişlerdi. D. P. idarecileri, seçim arefesinde sporla ilgili topluluğu da tesir altına alabilmek, için yeni bir propaganda vasıtası buldular. Ankara 19 Mayıs stadı açılacaktı. Stad, henüz tamamlanmamış olmasına rağmen, seçimlerden iki hafta önce, bir Fenerbahçe-Ankaragücü maçı ile açıldı. Bu açılışta propagandacılar 19 Mayıs stadının €0 bin kişi alacağım da ilân ettiler ve stadın adı "60 binlik" kaldı.

60 binlik ,19 Mayıs stadı, Ankaranın ihtiyacına kafi gelmedi. Hemen her büyük maçta kapıların önü, stada giremeyen binlerce spor meraklısı ile doldu.' Son olarak çarşamba gecesi yapılan Fenerbahçe-Beşiktaş maçında meraklılar, saatlerce önceden stada gelmelerine rağmen, maçı seyredemediler. Hattâ bunların için de biletli olanlar da vardı. Bu da gösteriyordu' ki, Ankaraya büyük bir stad lâzımdı. Meselâ 60 bin kişilik'bir stad, Ankaramn ihtiyacını karşılıyabilirdi. Ama gerçekten 60 binlik" bir stad!.. Çünkü propagandacıların 60 bin kişilik olarak ilân ettikleri stadın en fazla alacağı seyirci miktarı 35 bindi. İlgililer Fenerbahçe-Beşiktaş maçında bunu dikkate alarak 31 bin 700 bilet satışa çıkardılar. Halbuki, bilet alamıyanların sayısı çok kabarıktı ve bunların biletsiz olara!: stada girmelerine bütün emniyet tedbirleri mâni olamadı. Bu yüzden stad tıklım tıklım doldu, kapılardan girilmesi imkânsız laştı ve bileti olanlar dahi giremediler. Gerçek beliriyordu, Ankara ile İstanbula daha büyük stadların yapılması lâzımdı. Her. büyük maçta aynı olaylarla karşılaşılacaktı. Ankara Bölge Müdürü Cemal Saltık şimdiden 14 Mayıs gününü düşünüyordu. 14 Mayısta Ankarada yapılacak Türkiye-Romanya maçında bu .durum nasıl önlenebilirdi? Bilet alamıyanlar kapılara dayanacaklar, zorlayacaklar ve kıracaklardı.

Son zamanların modası şikâyet müessesesi, Fenerbahçe - Beşiktaş maçından sonra da devam etti. Maçı seyredemeyen kimseler, derhal soluğu şikâyet mercilerinde aldılar. Bölge Müdürünü ve diğer ilgilileri Millî Birlik Komitesine kadar şikâyet ettiler. Dâva bile açanlar oldu. Onlara göre herşeyden Ankara Bölgesi mensupları mesuldü. Halbuki Ankara Bölgesi görevini yapmıştı. Stadın alacağı seyirci miktarı düşünülmüş, ona göre bilet satılmıştı. Emniyet tedbirleri için de bütün makamlara başvurulmuştu. 35 bin kişilik stada 50-60 bin kişiyi sığdırabilmek nasıl mümkün olabilirdi?: Mümkün olamazdı ama, şikâyet müessesesi meraklılarına bir suçlu lâzımdı.

19 Mayıs Stadyumunun umumi görünüşü

Pazara uymayan evdeki hesabın sonu

yaz kış her mevsimin yağı

Mobiloil *Special*

arabanızı genç tutar

Ancak her zaman gerektiği gibi yağlanan motör genç kalabilir. Bu da dondurucu soğuklarda akıcılığını muhafaza edebilen, bunaltıcı sıcaklarda fazla incelip yağlama hassasını kaybetmiyen bir yağla kabildir.

Mobiloil Special motörünüze gençlik aşılıyan, başka yağların başaramadığı en zor şartlarda arabanızı koruyan yepyeni bir motör yağıdır.

Yeni
Mobiloil *Special*

- ✓ Motör aşınmalarını asgari hadde indirir
- ✓ Motörü gücünden düşüren zararlı birikintileri önler
- ✓ Motörde eskiden kalan birikintileri çok azaltır
- ✓ Vuruntu, vaktinden evvel ateşleme, buji kirlenmeleri gibi hallerin kontrol altına alınmasına yardım eder
- ✓ Marşa basar basmaz motörün çalışmasını sağlar
- ✓ Tamir, benzin, yağ masraflarınızı azaltır.

Mobil

JAPON MALI

TOYO

LASTİKLERİ

GELMİŞTİR

RAKİPSİZ FİATLAR

İLANCILIK

OTOMOBİL ve KAMYONLARINIZA

DAHA FAZLA EMNİYET... DAHA FAZLA KİLOMETRE SAĞLAR.

JAPON KAUÇUK SANAYİİNİN BİR HARİKASI OLAN T O Y O lâstikleri fevkalâde SAĞLAMLIĞI ile dünyaca şöhret kazanmıştır.

OKTAL TİCARET ANONİM ŞİRKETİ

Dolapdere Kurtuluş Deresi Cad. 61 1inci Kat İstanbul Tel: 44 53 53 - 44 23 43 Telgr. OKTAL